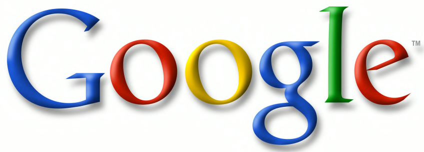

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ Μ. ΤΟΥ Γ. ΣΧΟΛΗΣ

(ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ)

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

Μ. *χαρτοφύλακος καὶ χρονογράφου τῆς τοῦ* Χ. Μ. *Ἐκκλησίας*

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣ. ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1903

ΕΠΙΣΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ Μ. ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

(ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ)

Τὴν ἱστορίαν τὴν ἐντελῆ σχολῆς τινος ἀπαρτίζει καὶ συνιστᾷ καὶ ἡ γνῶσις μὲν τοῦ βίου τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ συστήματος, καθ'ὃ ἐδίδασκον καὶ τῶν πρὸς ταύτην χρησίμων βιβλίων, καὶ ἡ γνῶσις δὲ τῶν ἱδρυτῶν καὶ συντηρητῶν καὶ τῶν ἑκάστοτε ἐφόρων ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑλικὴν ἑκάστης σχολῆς εὐόδωσιν καὶ προκοπήν· μάλιστα δὲ πάντων ἡ λιπαρὰ μελέτη τῶν ἐπισήμων γραμμάτων, ὅσα ἐξέδιδεν ἢ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἢ αἱ κοινοτικαὶ κατὰ τόπους ἀρχαὶ πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ σαφῆ καθορισμὸν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν τε πόρων καὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πληρώματος ἑκάστης σχολῆς δῆλα δὴ τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων.

Τῶν ἐν τοῖς ἐπισήμοις πατριαρχικοῖς καὶ συνοδικοῖς γράμμασιν ὁροθετουμένων, τὰ μὲν ἔχοντα χαρακτῆρα γενικώτερον ὑποπίπτουσιν ὑπὸ τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἐμβριθῆ μελέτην τοῦ τὴν ἱστορίαν ἐρευνῶντος τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν θεσμῶν, τὰ δὲ μερικώτερον τοιοῦτον φέροντα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν μονομερῶς τῆς σχολῆς, δι' ἣν ἐξε-

δόθησαν. Τῆς διακρίσεως ταύτης ἤδη προτεθειμένης, ὁ φιλίστωρ ἀναγνώστης ἐννοεῖ τὴν οἱονεὶ ἐλλιπῆ μνείαν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπισήμων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων περὶ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ὧν ἀναγραφὴ σήμερον ἐκδίδοται.

Τῶν ἐπισήμων τούτων γραμμάτων, ἰδίᾳ τῶν τύποις ἐκδεδομένων, τὰ μὲν εὕρηνται ἐν τῷ Α΄ τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας», ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Μ. ῥήτορος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας κ. Μηνᾶ Δ. Χαμουδοπούλου, ἓν δὲ ἐν ἐμῷ συγγράμματι[1], καὶ ἕξ, τὸ γ' εἰς ἐμὲ ἧκον, εἰσὶ μέχρι σήμερον ἀνέκδοτα, τούτων δὲ, σήμερον γνωριζομένων διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ τύπου, τὸ τελευταῖον εὕρηται ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς κώδηξιν· ἄρα τὰ πέντε μετεγράφησαν ἐξ ἑτέρου κώδηκος, ὅστις ἐστὶ κατατεταγμένος ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ὑπ' ἀριθμὸν 28.

§

1) *Τὸ ἀρχαιότερον*[2] ἐν μεμβράναις σιγιλλιῶδες γράμμα περὶ τῆς σχολῆς ἐξεδόθη τύποις ὑπ' ἐμοῦ. Ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Γ' τοῦ Βαρδάλεως, συνυποκυροῦντος τοῦ Ἱεροσολύ-

---

1. «Παιδεία καὶ πτωχεία παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας». Ἐν Κων]πόλει, 1893, σελὶς 40—45.

2. ἡ ἔννοια τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἐγγράφων ἐστὶ σχετι ἡ· πιθανῶς ὑπάρχουσιν ἀρχαιότερα πολλὰ, ὅταν δὲ λέγω ἀρχ :ότερον ἔγγραφον, νοῶ τὸ παλαιότερον τῶν μέχρι σήμερον γ ωστῶν ἡμῖν.

μων Νεκταρίου, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1663, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ Μανωλάκη τοῦ ἐκ Καστορίας σύστασιν τῆς σχολῆς, περὶ οὗ λέγει ὅτι «πολλῶν ἀξιωθεὶς παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν, ἔγνωκε δεῖν . . . . . εἴτε ἀπὸ Θεοῦ ἐμπνευσθείς, εἴτε ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φύσεως ὁδηγηθείς, εἴτε καὶ ὑπὸ τῆς τῶν συνόντων αὐτῷ ἀγαθῶν ἀνδρῶν προτροπῆς ποδηγετηθείς, **ἀκαδημίαν** συστῆσαι καὶ σχολὴν κοινὴν πρυτανεῦσαι τοῖς πᾶσιν, ἰδίοις αὐτοῦ ἀναλώμασι».—Ὁρίζει μαθήματα τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ καὶ τὰ *τέλεια*, καθίστησι δέ, χάριν τῶν κοινῶν γραμμάτων, ὡς παράρτημα τῆς πατριαρχικῆς ταύτης ἀκαδημίας, σχολὴν ἰδιαιτέραν, ἧς τὸν διδάσκαλον αὐτὸς ὁ Μανωλάκης ἐμισθοδότει — καὶ ἐκτίθησι τὰς ἑξῆς διατάξεις, καταστρωθείσας ἐν τῷ κώδηκι τῆς σχολῆς καὶ νομίμως ἐπικυρωθείσας· α') διατηρεῖσθαι δώδεκα μαθητὰς ἐπιμελεῖς ἐνδυομένους καὶ τρεφομένους ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας· β') τοὺς διδασκάλους ταύτης τε καὶ τῆς τῶν κοινῶν γραμμάτων εἶναι ἐκ τῶν δοκίμων ἐπ' εὐσεβείᾳ τέκνων τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τοὺς μαθητάς, τοὺς δὲ δώδεκα ὑποτρόφους «εἶναι εὐφυεῖς καὶ συγγλώττους»· γ') φροντίζειν καὶ μεριμνᾶν τῆς σχολῆς τέσσαρας ἐφόρους «ἀπὸ τῶν ἐπισήμων φρονήσει, παιδείᾳ, ἐπιμελείᾳ, πρόσθες, εἰ βούλει, καὶ πλούτῳ» κυβερνῶντας τὴν ὑλικὴν αὐτῆς προκοπήν· δ') ἑορτάζειν τὴν σχολὴν ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ ναῷ τοῦ ἁγιοτ[αφ]ικοῦ μετοχίου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελ[ισ]μοῦ καὶ δεήσεις ἀναπέμπεσθαι κατ' αὐτὴν «ἐπὶ

συντηρήσει τῆς ἱερᾶς ταύτης σχολῆς»· ε') τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς μαθητὰς ἀπονέμειν τοῖς πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν καὶ ὑποταγὴν, τοὺς δὲ πατριάρχας τούτους ἀγαπᾶν τοὺς διδασκάλους καὶ ἐπισκέπτεσθαι τοὺς μαθητὰς τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους· καὶ «ἀποδημοῦντός τινος[3] τῶν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ διδασκάλων ἢ μαθητῶν, ἱερωμένων ἢ μοναχῶν, μηδὲν τῆς ἐκείνου περιουσίας λαμβάνειν, ἀλλ' ἀφιέναι τοῖς τοῦ φροντιστηρίου ἐπιτρόποις, ἐπὶ αὐξήσει τῶν προσόντων αὐτῷ εἰσοδημάτων»· ς') μηδενὶ τῶν ἐφόρων ἐπιτρέπεσθαι μεταβαλεῖν οἱονδήποτε τῶν ὁροθετηθέντων, ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς ἀδελφότητος.—Τὰ κυριώτερα τῶν ἐν τῷ γράμματι τούτῳ διοριζομένων εἰσὶ α') ἡ ἐξονομαζομένη ἀδελφότης ἢ ἀδελφᾶτον, ἐφ' ᾧ καὶ ἀναφέρονται *ἀδελφοὶ τῆς σχολῆς*, καὶ β') ἡ ἑορτὴ τῆς σχολῆς ἡ τελουμένη τὴν 25 μαρτίου. Ἡ διάταξις αὕτη ἀποδείκνυσι, καθὼς καὶ ἕτεραι συνήθειαι, παρ' ἑτέραις σχολαῖς, ὅτι αἱ τοιαῦται ἑορταὶ ἐπανηγυρίζοντο οὐχὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν[4], ὁ δὲ καθορισμὸς τῆς 30 ἰανουαρίου, ὡς ἑορ-

3. τὴν λέξιν ἀποδημοῦντος ἴσως δέον ἐκλαβεῖν ἀντὶ τοῦ θνήσκοντος, εἴτ' οὖν ἀποδημοῦντος πρὸς Κύριον· ἴσως δὲ σημαίνει καὶ τὸ παραιτεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀναχωρεῖν.

4. ἐν πολλαῖς συλλογαῖς ἐκκλησιαστικῶν λόγων, ἐκ[δο]θείσαις πρὸ τῶν μέσων τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, μάτην ἐ[ζ]ήτησα πανηγυρικὸν λόγον εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱερ[αρ]χῶν ὡς σχολειακήν· εἰκάζω δ' ὅτι ἑκάστη σχολὴ εἶχεν ἰδ[ία]ν

τῆς κοινῆς πάντων τῶν καθ' ἡμᾶς σχολείων, ἐστὶν ἐφεύρημα τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, ἔμπνευσις κληρικοῦ τινὸς ἐπιδεικνυμένου πολυμάθειαν.

2) Τὸ δεύτερον περὶ τῆς σχολῆς πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα—τὸ γὰρ πρῶτον ὑπογραφῶν ἐστερημένον ἐστὶ—τύποις ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἀρχιμανδρίτου Γερμανοῦ Ἀφθονίδου[5], ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος, συνυποκυρούντων Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, δεκαὲξ ἀρχιερέων καὶ ἕνδεκα λαϊκῶν ἐγκρίτων, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1691. Διὰ τοῦ γράμματος ἀνασυνιστᾶται ἡ ὑπὸ Μανωλάκη συσταθεῖσα πρὸ εἴκοσιν ὀκτὼ ἐτῶν ἀκαδημία, ὑλικῇ χορηγίᾳ πάλιν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Καστορίας προστάτου τῶν γραμμάτων· διότι ἐπὶ **μικρὸν**, κατὰ τὸ γράμμα, ἐπαύσατο λειτουργοῦν «τὸ πρὸ χρόνων ἱκανῶν κατασταθὲν διδασκαλεῖον ἐν τῇ περιφανεῖ ταύτῃ πολιτείᾳ, φροντίδι καὶ δαπάνῃ τοῦ . . . . ἄρχοντος κυρίου Μανουὴλ, ἐν ᾧ πολλοὶ τῆς ἀξιεράστου σοφίας ἀπολαύσαντες, οὐ μικρὰν τὴν ὠφέλειαν ἐκαρπώσαντο.» Διδακτικώτατα δὲ διὰ τοὺς οὐ μετὰ λιπαρὰν

ἑορτὴν, καθ' ἣν ἐγέραιρεν ἐπ' ἐκκλησίας τὴν μνήμην τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ μοχθησάντων· τίς ἀγνοεῖ δ' ἐξ ἡμῶν ὅτι μέχρι πρὸ ὀλιγίστων ἐτῶν τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Ταταούλων εἶχεν ἰδίαν ἑορτὴν οὐχὶ τὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὅρου; (=11 Ἰουλίου.).

5. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἅλω- σελ. 204—208.

μελέτην καὶ κρίσιν ἀνδρικὴν γράφοντας περὶ δῆθεν ἐλλείψεως σχολείων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον τὰ γραφόμενα δύο πατριαρχῶν, δεκαὲξ ἀρχιερέων καὶ ἕνδεκα λογάδων τοῦ γένους, ταῦτα· «καθορῶντες ἀμελούμενον τὸ θειότατον ἔργον αὐτὸ, τὴν τῶν γραμμάτων δηλαδὴ σπουδὴν καὶ σοφίαν τὴν ἀγχίθεον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς γένει, ... ἥτις τανῦν ἐν αὐτῷ *μικρὰ πνέουσα φαίνεται καὶ μακρὸν ἀσθενοῦσα καὶ πρὸς τὸ ἐκλείπειν ἐγγίζουσα·»* δῆλον οὖν ἀναφέρεται εἰς ἔκλειψιν ἀνωτέρας ἐπιστημονικῆς σχολῆς, οὐχὶ δὲ εἰς ἔκλειψιν ἐν γένει σχολείων κατωτέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κυρίως παρὰ τὸ ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχεῖον.—Διὰ τοῦ γράμματος ὁρίζονται μὲν θεσμοί τινες ἀφορῶντες εἰς τὴν ἐν γένει παίδευσιν, ἀναφέρονται δ' εἰς τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Μανωλάκη, τὴν ἐλλείψει πόρων παθοῦσαν, οἱ ἑξῆς· ά) ὡς τακτικοὶ πόροι ἡ πρὸς τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον ἐτησία χορηγία τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου Γοργοεπηκόου (γρόσια 270) καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Ὑψωμαθείων (γρόσια 80), ὅπως ἐξ αὐτῶν καταβάλλωνται οἱ ἐτήσιοι μισθοὶ τῶν διδασκάλων, 200 τοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων καὶ 150 τοῦ τῆς κυκλοπαιδείας· β') τὸ μὴ προσδέχεσθαι ἱερωμένους ἢ μοναχοὺς τῶν Ἱεροσολύμων, εἴτε ἑτέρων πατριαρχικῶν θρόνων, εἴτε ἁγιορείτας, εἴτε ἐξ ἑτέρων μονῶν ἄνευ ἀδείας καὶ συστατικῶν γραμμάτων τῶν προϊσταμένων αὐτῶν γ') ἡ διαίρεσις τῶν δύο τμημάτων, οὕτως εἰπεῖν

τῆς σχολῆς εἰς δύο τάξεις ἑκάστου καὶ ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας· διότι ὁ διδάσκαλος τῶν ἐπιστημονικῶν ὑποχρεοῦτο μετὰ τὴν παράδοσιν 'να ἐρωτᾷ καὶ 'να λύῃ τὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν μαθημάτων ἀπορίας, ἐξετάζῃ καθ' ἑκάστην ἕνα τῶν μαθητῶν τὸ προδιδαχθὲν μάθημα, κατὰ πᾶν δὲ σάββατον, μὴ διδάσκων ἐπιστημονικὸν μάθημα, καθῆκον εἶχεν, ἀθροίζων ἐνώπιον αὐτοῦ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, 'να προβάλλῃ αὐτὸς ἢ 'να συνιστᾷ αὐτοῖς ὅπως προβάλλωσι πρὸς ἀλλήλους προβλήματα πρὸς λύσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προδιδαχθέντων· ἐπεβάλλετο δὲ καὶ τῷ διδασκάλῳ τῆς κυκλοπαιδείας ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει 'να διδάσκῃ πεζογράφους, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ποιητάς, καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τὴν γραμματικὴν μετ' ἐσκεμμένης ἀσκήσεως, ὡς καὶ θεματογραφίαν, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τεχνολογίαν ἀδιάλειπτον καὶ σύνταξιν·—ἡ κατὰ σάββατον ἀργία ἀπηγορεύθη τῷ διδασκάλῳ τῆς «κυκλοπαιδείας».

3) Τρίτον γράμμα τάττεται ἀδήλου[6] πατριάρχου, συνιστῶντος τοῖς ὀρθοδόξοις τὸ ἐκδοθὲν κατάστιχον προαιρετικῶν ὑπὲρ τῆς σχολῆς συνδρομῶν πρὸς τὴν ἐκ βάθρων ἀνέγερσιν αὐτῆς, πάντως ἀπολυθὲν κατὰ τὰ τριάκοντα πρῶτα ἔτη τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος.

4) Τέταρτον ἀριθμεῖται τὸ τοῦ πατριάρχου Παϊσίου Β' τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, ἀπολυθὲν κατὰ

6. ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν «Χρονικοῖς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας». Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1883, σελ. 149—150.

ἰανουάριον τοῦ 1748, μηδεμιᾶς ἀξίας ἔργον, ἀλλὰ φλήναφον εἰς ἀνύποιστον βαθμόν· ὑποκυροῦσιν αὐτὸ[7] δέκα καὶ τέσσαρες ἀρχιερεῖς.—Ὁρίζει, διὰ μακρᾶς φλυαρίας, πόρους διαρκεῖς τῆς σχολῆς τὰς πρὸς τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον ἐτησίας χορηγίας τῶν ναῶν ἁγίου Νικολάου τοῦ Τζιβαλίου ἐκ γροσίων ἑξακοσίων καὶ Θεοτόκου τοῦ Βελιγραδίου ἐκ γροσίων ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ μισθοὺς [Δωροθέου] τοῦ διδασκάλου τῶν φιλοσοφικῶν 500 κατ' ἔτος καὶ ['Ανανίου Ἀντιπαρίου] τοῦ τῶν γραμματικῶν 250.

5) Πέμπτον ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ Παϊσίου γράμμα, ἀπολελυμένον κατὰ μάρτιον τοῦ 1752, συνυπογραφόντων δέκα μητροπολιτῶν· ἀνάξιον λόγου[8], σκοπὸν ἔχον τὸ ὁρίσαι τὸν ἐτήσιον μισθὸν τοῦ διδασκάλου τῶν γραμματικῶν εἰς 400 γρόσια.

6) Ἕκτον τὸ σπουδαῖον ἐν μεμβράνῃ σιγιλλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ Β' τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως[9], ἀπολελυμένον ἐν ἰανουαρίῳ τοῦ 1759, συνυποκεκυρωμένον ὑπὸ δέκα μητροπολιτῶν. Τὴν ἀκαδημίαν ἀποκαλεῖ «σχολεῖον πατριαρχικὸν», καθὰ καὶ ὁ Παΐσιος, καὶ ἐκτίθησι περὶ αὐτῆς ὅρους α') τὸ συντηρεῖσθαι δι' ἐτησίας τακτῆς χο-

7. πρώτην μνείαν ἴδε ἐν Χρονικοῖς πατριαρχ. Ἀκαδ. σελ. 133—134, ἔκδοσιν δὲ κεκολοβωμένην ἐν «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Κ', σελ. 343—344.

8. Ἐκκλησ. Ἀλήθ. αὐτόθι σελ. 344—345.

9. ἐξεδόθη ὑπὸ Μηνᾶ Δ. Χαμουδοπούλου· «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια»· τόμ. Α', σελ. 236—237.

ρηγίας τοῦ πατριάρχου[10] καὶ τῶν ἀρχιερέων (αὕτη δὲ συνεποσώθη κατὰ τὸν κατάλογον εἰς 5070 γρόσια) ὡς καὶ 750 γροσίων χορηγουμένων ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου· β') τὸ διδάσκειν ἐν τῇ 'σχολῇ διδασκάλους ἕνα τῶν φιλοσοφικῶν, ἕνα τῶν μαθηματικῶν, καὶ (*χάριν τῶν πρωτοπείρων*) δύο τῶν γραμματικῶν, ἐπὶ μισθοῖς ὁριζομένοις ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν ἐφόρων· γ') τοὺς μαθητὰς εἰσάγεσθαι γνώμῃ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν διδασκάλων· δ') τοὺς ἐφόρους ἐποπτεύειν τὰ τῆς σχολῆς, διαχειρίζεσθαι τὰς προσόδους καὶ λόγον ὑπέχειν ἐνώπιον τῶν ἐκλεγόντων τούτους ἀρχιερέων καὶ λογάδων τοῦ γένους· καὶ διὰ μὲν τοῦ γράμματος διορίζονται ἔφοροι οἱ μητροπολῖται Γεράσιμος Ἡρακλείας, Γεράσιμος Κυζίκου, καὶ Γαβριὴλ Νικομηδείας, καὶ λαϊκοὶ ὁ Μ. διερμηνεὺς Γρηγόριος Γκίκας, ὁ Μ. σκευοφύλαξ Ἀ-

---

10. κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τὴν ἐπὶ Σεραφεὶμ, ὁ πατριάρχης ἔδιδεν ἐτησίως τῇ σχολῇ 36,000 ἄσπρων, ἤτοι 300 γρόσια, σχεδὸν 900 φράγκα. Οἱ πλείονα μετὰ τὸν πατριάρχην παρεχόμενοι εἰσὶν οἱ μητροπολῖται Καισαρείας, Κυζίκου, Τορνόβου, Ἀδριανουπόλεως, Ἀθηνῶν, Κρήτης, Λαρίσσης, Ἄρτης, Σερρῶν, Μελενίκου, Αἴνου, Μεσημβρίας, Βιδύνης, Ἀγχιάλου, Προϊλάβου, Χίου, Κορίνθου, Μονεμβασίας, Παλαιῶν Πατρῶν, Λακεδαιμονίας, Χριστιανουπόλεως, Δημητριάδος, καὶ Χαλδείας, ἀνὰ 6000 ἄσπρων· οἱ ὀλιγώτερα δὲ χορηγοῦντες ἦσαν ὁ Σκύρου, ὁ Ραδοβισδίου, ὁ Ἕλους, ὁ Μεθώνης, ὁ Μήλου, καὶ ὁ Ζαγνάτας ἀνὰ 600. Ὁ ἀναγνώστης δύναται 'να ἀναγάγῃ ταῦτα ἰς φράγκα μανθάνων ἀπὸ τοῦ Κομνηνοῦ ὅτι τὸ φιορίνιον ἦν τοδύναμον τότε πρὸς 33 παράδες.

λέξανδρος Σοῦτσος, ὁ ποστέλνικος Νικόλαος Σοῦτσος, ὁ σπαθάρης Μανωλάκης Τζαννέτος καὶ ὁ Σκαρλατάκης Νικολάου—ἤδη δὲ ἐκ τῶν τοῦ Μακραίου γινώσκομεν καὶ τοὺς διδασκάλους Εὐγένιον Βούλγαριν τῶν θεολογικῶν, Δωρόθεον Λέσβιον τῶν φιλοσοφικῶν, Νικόλαον Κριτίαν καὶ Ἀνανίαν Ἀντιπάριον τῶν γραμματικῶν· ἀλλ' ἔστι βέβαιον ἀπὸ τῆς γελωτοποιήσεως τοῦ Γλυζουνίου καὶ τῆς τοῦ παντοιοπώλου ποταπῆς ἐμφανείας ὅτι καὶ τῶν μαθηματικῶν ἦν διδάσκαλος ὁ πολὺς Εὐγένιος.

7) Ἕβδομον γράμμα τάττεται τοῦ αὐτοῦ Σεραφεὶμ, ἀπολυθὲν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1760 καὶ ἐπικαλούμενον[11] τὰς συνδρομὰς τῶν ὀρθοδόξων Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ συντηρήσεως τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἣν ὀνομάζει «κοινὸν φροντιστήριον εἰς παράδοσιν τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς θεολογίας».—Ἀναγγέλλει τὸ γράμμα τὴν τοῦ φροντιστηρίου συγκρότησιν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, καὶ τὸν διορισμὸν τῶν ἐφόρων, τῶν μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως Διονυσίου καὶ Σερρῶν Ἰωαννικίου, καὶ τῶν λαϊκῶν Γρηγορίου Γκίκα μεγάλου διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τοῦ ἰατροῦ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου.—Πιστεύω ὅτι, μετὰ

11. ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Τοῖς μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελίσι 385—386, καὶ τὸ δεύτερον ὑπὸ Μ. Δ. Χαμουδοπούλου ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ»· τόμ. Α', σελ. 318—319, ἄνευ μνείας τῆς πρώτης ἐκδόσεως.

τὸ ἄνω σημειωθὲν, τὸ δεύτερον τοῦτο γράμμα ἀρκεῖ πρὸς σκοτασμὸν τῶν ἐρευνώντων τὴν ἱστορίαν ἑνὸς καὶ μόνου ἔτους· διότι, ὁρισθέντων ἐφόρων ὀκτὼ πρὸ μόλις ἑνὸς ἐνιαυτοῦ, τὸ κατόπιν ἔτος οἱ ἔφοροι γίνονται τέσσαρες· περὶ διδασκάλων τεσσάρων οὐδεὶς ἐν τῷ γράμματι τούτῳ λόγος. Ἴσως Εὐγένιος καὶ Δωρόθεος ἐδίδασκον ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ τμήματι, οἱ δὲ λοιποὶ ἐν τῷ τῶν γραμματικῶν.

8) Ὄγδοον γράμμα, ὁροθετήριον, τὸ τοῦ πολύτλα πατριάρχου Μελετίου Β΄ τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης, ἀπολυθὲν μὲν τῇ 1 μαρτίου 1769, σωζόμενον δὲ ἐν κώδηκι τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς. Τὸ γράμμα τακτοποιεῖ καὶ διασώζει τὰ τῆς σχολῆς, οὐκ ἐπιμελείας τυγχάνοντα· καθορίζει πόρους· ἱδρύει βιβλιοθήκην, χορηγήσαντος τὰ βιβλία τοῦ Μ. λογοθέτου Νικολάου Σούτσου· καὶ ἐξασφαλίζει κεφάλαιον 5000 γροσίων, περίπου δεκαπεντακισχιλίων φράγκων, ὅπως ἐκ τῶν τόκων ἡ σχολὴ συντηρῆται, ἐκτὸς τῶν ἀπὸ τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας στελλομένων ἐτησίως χιλίων καὶ πεντακοσίων, καὶ 150 τῶν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Μεγάλου Ρεύματος, οἷς προστίθενται καὶ δισχίλια γρόσια ἐτησία χορηγία τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συντεχνιῶν. Καὶ τί μὲν ὁρίζει τὸ γράμμα κεῖται ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου, ἤδη δὲ δι' αὐτοῦ διορίζονται διδάσκαλοι Χρύσανθος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Ἠλίας ὁ Κύπριος, ὡς ἔγραψα καὶ ἄλλοτε[12].

---

12. Χρονικὰ Πατριαρχ. Ἀκαδ. σελ. 155, 176 καὶ 177

εἴ τι δὲ σημειώσεώς ἐστιν ἄξιον ἐν αὐτῷ βλέπει ὁ ἀναγνώστης μετὰ τὸ ἔγγραφον 10.

9) Ἔννατον γράμμα ἐστὶ τὸ συγχρόνως, ἢ μικρῷ πρὸ τοῦ 8 γράμματος, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου Μελετίου, χρήσιμον ἡμῖν καθότι γνωστὸν ποιεῖται τὸ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας οἰκοδόμημα. Περί τε τῆς οἰκοδομῆς ὡς καί τινων οἰκιῶν ἀνηκουσῶν τῇ σχολῇ καὶ τῶν ἐπισκευῶν τε καὶ σκευῶν αὐτῆς καὶ ὧν ἀρυόμεθα συμπερασμάτων λόγος ὁ προσήκων γενήσεται μετὰ τὸ ἔγγραφον 10. Ἀλλ' ἐκ τοῦ γράμματος τούτου πορίζόμεθα τὴν εἴδησιν, ἄλλοθεν ἄγνωστον ἕως τῆς σήμερον, ὅτι τῷ 1769 συνεπληρώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου ἐκ νέου.

10) Δέκατον ταχθήτω γράμμα, μερικὴν μὲν ἔχον τὴν προέλευσιν, γενικώτερον δὲ περιβληθὲν χαρακτῆρα διὰ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων τῆς συνόδου· τοῦτο δ' ἔστι δωρητήριον τῶν ἀρχόντων καὶ προκρίτων τοῦ Μ. Ρεύματος προσηλούντων τῇ σχολῇ ὡς κτῆμα οἰκίαν τινὰ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρὸς κατοικίαν διδασκάλων καὶ μαθητῶν κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅπως οἱ ἔφοροι τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας διατηρῶσι κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν καὶ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἕνα διδάσκαλον διὰ τοὺς παῖδας τῶν ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι κατοικούντων ὀρθοδόξων ἑλλήνων. Τὸ γράμμα ὑπεγράφη τῇ 1 μαρτίου 1769.

Παρατίθενται ἀμέσως τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 8 καὶ 9, προεισάγοντα εἰς τὰς σημειώσεις τε καὶ παρα-

τηρήσεις, ἃς ποιοῦμαι περὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ τῆς μεγαλωνύμου πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ἤ τοι ἀγνοουμένων, ἤ τοι μὴ γινωσκομένων τέως ἐπαρκῶς· εἰσὶ δ' ἀμφότερα ἀπὸ Λαρίσσης τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μελετίου Β'.

ζ

Μελέτιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης*.

† *Μακροτέρων μὲν ἄλλοις ἂν ἐδέησε λόγων τὴν περὶ τὰ μουσεῖα γιγνομένην ἤδη σπουδὴν πειρωμένοις ἐξαίρειν, ὡς μηδενὸς τῶν λαμπρῶν καὶ σπουδαίων ἐλλειπομένην, ἀλλ' ἐντολῇ τε θείᾳ στοιχοῦσαν, καὶ πρὸς κοινὴν ἀφορῶσαν λυσιτέλειαν καὶ Θεῷ τὰ μάλιστα κεχαρισμένην τυγχάνουσαν· ἡμῖν δ' ἅπερ κοινῇ πρὸς συγκρότησιν ἤδη καὶ διάρκειαν αὐτῶν, ἐπιπνοίᾳ θείᾳ, συνετελέσθη, ταῦτα πρῶτον ὡς ἔχουσιν ὑπομνήμασιν ἐκκλησιαστικοῖς ἐναποταμιεύσασθαι ἔδοξεν, ὅπως αὐτοῖς τε ἀσφάλειαν ἐπιχορηγήσωμεν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰσχύος καὶ χάριτος, καὶ ἄλλους ἅμα τῶν τε νῦν καὶ τῶν ἔπειτα εὐσεβῶν εἰς ζῆλον τῶν ὁμοίων προκαλεσώμεθα, οὐ λόγοις κενοῖς, ἀλλὰ πράγμασι καὶ ὑποδείγμασι προσθέσθαι τοῖς ἤδη εὑρημένοις· ἢ*

* ἔστι τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 8, ὅπερ προτάττεται τοῦ κατωτέρω, ᾧ σαφῆ φέρον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀπελύθη.

δυνατὸν παρακελευόμενοι καὶ τοῦ μισθοῦ συμμεριστὰς κἀκείνους ποιούμενοι· τοῦ γὰρ καλοῦ οὐ μόνον ὁ προκατάρξας, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ παραλαβὼν καὶ τηρήσας, ναὶ δὴ καὶ παρ' ἑαυτοῦ συντελέσας, οὐδὲν ἧττον ἀποδοχῆς καὶ μακαρισμοῦ ἐπάξιος κέκριται. Καὶ μὴν οὐδὲ σιγῇ πάμπαν τὰ τῆς παιδείας παραδραμοῦμεν καλά, ὡς ἂν μηδὲ τῷ λόγῳ πρὸς ἡμῶν ἀγέραστος ἀπολειφθεῖσα φαίνοιτο, καίτοι μηδ' ἐπιδεὴς ἐγκωμίων οὖσα, ἅτε δὴ πρωτίστη τῶν παρ' ἡμῖν ὡμολογημένων καλῶν· μηδεὶς δὲ περιαυτολογίαν ἡμῖν ἐπικαλείτω τοιαῦτα προανακρουομένοις, οὐ γὰρ ἂν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν πρᾶξιν ἐπεγραψάμεθα, πλὴν ὅσον ἐκφροντίσαι καὶ προβαλέσθαι· τὰ δ' ἐκ τούτου ἴσμεν ἐλλάμψει κατορθωθέντα θείᾳ τοῦ φωτίζοντος θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων. Ἐπεὶ γὰρ τὰ τῆς κοινῆς ταύτης πνευματικῆς προστασίας κοινῇ ψήφῳ θεόθεν ἐνεπιστεύθημεν, καταλαβοῦσι τὰ τῆς σχολῆς ἤδη που παρεωραμένα, ἥκιστα φορητὸν ἡμῖν ἔδοξε μὴ κοινῇ ταύτης ἀντιλαβέσθαι, πρὸς κοινὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν, καλλονήν τε καὶ εὐκοσμίαν· ὅπως δὲ τοῦτο γένοιτο, μήπω καθ' ἑαυτοὺς ἀκριβῶς διασκεψάμενοι, ἀλλὰ προθύμως ἀνακοινωσάμενοι πρός τε τοὺς ἱερωτάτους συναδέλφους ἀρχιερεῖς, τόν τε ἐνδοξότατον καὶ πανευγενέστατον ἄρχοντα μέγαν ἑρμηνέα τῆς κραταιᾶς βασιλείας καὶ μέγαν λογοθέτην τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ

Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κύριον Νικόλαον Σοῦτζον, καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας οὐ μόνον συμφρονοῦντας καὶ συναινοῦντας εὕρομεν, ἀλλὰ καὶ πόρους τοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπικεχορηγηκότας, τοὺς δὲ καὶ παραδεικνύοντας εἰς σύστασιν καὶ διαμονὴν τῆς σχολῆς, ὥστε τὸ οὕτω περὶ τὰ καλὰ πρόθυμον αὐτῶν ἀγαμένους ἀμυθήτου εὐφροσύνης ἡμᾶς ἐμπλησθῆναι ἐπὶ τῷ κοινωφελεστάτῳ τούτῳ καλῷ, οὕτω προθύμως ἤδη τετελεσμένῳ· Τί γὰρ κοινωφελέστερον, ἢ προσφυέστερον ἀνθρώποις καὶ ἐκπρεπέστερον παιδείας; τῶν μὲν γὰρ ἄλλων καλῶν τὰ μὲν ἀλόγοις καὶ ἀψύχοις κοινὰ καὶ πολλῷ τῷ περιόντι ἐνίων ἐκείνοις προσόντα, τὰ δὲ τοσοῦτον ἀπολείπεται παιδείας, ὅσον ἐν ἀσταθεστέρῳ τῶν Εὐρίπου παλιρροιῶν ρεύματι τό τε εἶναι ἔχει καὶ τὸ δοκεῖν τοῖς κεκτημένοις παρέχεται· παιδεία δὲ λόγον ἡμῖν ἐντίθησι καὶ τούτῳ διενηνοχέναι τῶν ἀλόγων παρασκευάζει· παιδεία καὶ τὰ πάθη κοιμίζει καὶ καθίστησι τὰς φλεγμονὰς τῆς σαρκός· παιδεία καὶ τὰ ἤθη ρυθμίζει καὶ κόσμον ἀληθῆ περιτίθησι· παιδεία καὶ φρόνησιν ἐμποιεῖ, καὶ ἰσότητα διδάσκει ἐν ἅπασι· παιδεία καὶ πλοῦτος ἄσυλος καὶ θησαυρὸς ἀναφαίρετος· παιδεία καὶ τοὺς τοῦ βήματος κι τμεῖ καὶ καθωραΐζει καὶ τοὺς ἔξω λαμπρύνει κι περιέπει· παιδεία ψυχῆς κόσμος, ἧς οὐδ' ὅλ ς ὁ κόσμος ἀντάλλαγμα, κατὰ τὴν ἀψευδεστά-

την τοῦ Σωτῆρος φωνήν· παιδεία καὶ διδάσκαλος εὐσεβείας, καὶ ὀρθοδοξίας πρόμαχος· ταύτης ἐγένοντο ἐρασταὶ οὐχ ὅπως οἱ ἔξω τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς μάνδρας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ θεῖοι τῆς Ἐκκλησίας μελεδωνοί. Καὶ παιδείας ἀμέλει βουλομένῳ μαθεῖν ἐγκώμια, ὅσα ἐκείνων ἡμῖν συγγράμματα ὁ χρόνος παρέπεμψεν, οὐ γὰρ ἡμῖν ἤδη πρόκειται καθ' ἓν ἐπεξιέναι τὰ τῆς παιδείας καλὰ, ἀλλ' ἃ περὶ τῆς σχολῆς ἤδη κοινῇ διαπέπρακται ἐκθέσθαι καὶ διασαφῆσαι τῷ λόγῳ. Τὰ μὲν οὖν εἰς διηνεκὲς τῇ σχολῇ σιτηρέσιον ἤδη εἰσάπαξ ἐπιχορηγηθέντα τοσαῦτά εἰσι· τέσσαρα μὲν τάλαντα, πουγγεῖα λεγόμενα, παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος μεγάλου ἑρμηνευτοῦ τῆς κραταιᾶς βασιλείας καὶ μεγάλου λογοθέτου τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίου Νικολάου Σούτζου, ὅστις προικοδοτησάμενος πρὸς τούτοις ἀνέθετο τῇ αὐτῇ σχολῇ εἰς ὠφέλειαν τοῦ γένους καὶ μνημόσυνον αὐτοῦ διηνεκὲς καὶ τὴν αὐτοῦ ἅπασαν βιβλιοθήκην βιβλίων ἀξιολόγων ἁπάντων, ὡς ἐν ἀκριβεῖ καταλόγῳ καὶ ἰδίῳ || * κώδηκι φαίνεται κατεστρωμένα, ἐπιβεβαιωθέντι παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος· παρὰ δὲ τῶν δύο τούτων εὐγενεστάτων ἀρχόντων, τοῦ τε ἄρχοντος πρῴην μεγάλου ποστελνίκου κυρίτζη Ἀλεξάνδρου Ὑψη-

---

* ἐνταῦθα λήγει μία σελὶς τοῦ κώδηκος.

λάντου καὶ τοῦ ἄρχοντος μεγάλου ποστελνίκου κυρίτζη Κωστάκη Μουρούζη τέσσαρα αὖ τάλαντα· καὶ δύο παρὰ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων υἱῶν τοῦ μακαρίτου ἄρχοντος ποστελνίκου Κωνσταντίνου. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ εἰσάπαξ χορηγηθέντα ἤδη τῇ σχολῇ ὡς ἐν ἀσφαλεῖ ἀποτεθέντων ἀποφέρειν τοὺς τόκους καὶ δαπανᾶν πρὸς τὰ τῇ σχολῇ χρειώδη τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπους αὐτῆς· ἃ δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐτάχθησαν δίδοσθαι τῇ σχολῇ ταῖτά εἰσι: παρὰ μὲν τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντείας Οὐγγροβλαχίας διὰ αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου γρόσια χίλια, παρὰ δὲ τῆς ἐκλαμπρότάτης αὐθεντείας ὡσαύτως δι' αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου γρόσια * παρὰ δὲ τῆς τῶν Ἀσωμάτων ἐκκλησίας τοῦ Μεγάλου Ρεύματος γρόσια ἑκατὸν πεντήκοντα· ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἐξ ἑκάστου παγκαρίου τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν τῆς Πόλεως, Γαλατᾶ καὶ Καταστένου διορισθήσεται ἐτήσιος χορηγία, ὅση περ ἂν κριθείη κοινῇ συνοδικῇ διαγνώσει, κατὰ δύναμιν δηλονότι ἑκάστης ἐκκλησίας· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν εὐλογημένων ρουφετίων προσγενήσεται καὶ διορισθήσεται πόρος τῇ σχολῇ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἑκάστῳ, κοινῇ προθυμίᾳ τῶν εὐσεβῶν· ἐφ' ἅπασι δὲ παρὰ τῆς ἱερᾶς

* χάσμα ἐν τῷ κώδηκι· ἀλλὰ γνωστὸν ὅτι πενταχοσίων γροσίων ἦν κατ' ἔτος ἡ τῇ σχολῇ χορηγία τῆς ἡγεμονίας Μολδαυΐας.

ἀδελφότητος τῶν ὑποκειμένων ἀρχιερέων τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ τούτῳ ἀποστολικῷ, πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, κοινῇ γνώμῃ καὶ προθυμίᾳ τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέων, τέτακται καὶ διώρισται ἐτήσιος χορηγία κατὰ κοινὸν ἔρανον, ὃν δὴ περιέχει ρητῶς τὸ γεγονὸς ἤδη συνοδικὸν κατάστιχον, συμποσούμενον εἰς γρόσια δύο χιλιάδας, ἅτινα ἀπαραιτήτως καὶ ἀπαραμειώτως συναγόμενα κατ' ἔτος ἔχουσι δίδοσθαι διηνεκῶς τοῖς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόποις τῆς σχολῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ἃ πρὸς διηνεκῆ πόρον αὐτῆς ἤδη ἐν ἀρχῇ τέτακται, ὧν τῆς αὐξήσεως εἰς τὸ μέλλον τῇ συνδρομῇ τῶν εὐσεβῶν οὐκ ἂν ἀπογνοίημεν· καὶ τοῦτο γὰρ ἤδη πρὸς τοῖς ἄλλοις τέτακται, τοὺς ἐν ὁποιᾳοῦν ἐπαρχίᾳ καθισταμένους ἀρχιερεῖς ἐπαρκεῖν τῇ σχολῇ, χορηγοῦντας κατὰ τάξεις τρεῖς, ὧν τῆς μὲν πρώτης δώδεκα χιλιάδων ἄσπρα, τῆς δὲ δευτέρας ὀκτὼ, τῆς δὲ τρίτης τεσσάρων χιλιάδων. Τὰ δὲ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς σχολῆς ὁρισθέντα καὶ ἀποφανθέντα κοινῇ γνώμῃ, ὡς πρόσφορα καὶ λυσιτελῆ, ἤδη ἐκθησόμεθα· α'] διδασκάλους μὲν καθιστάναι δύο, τὸν μὲν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν, τὸν δὲ τῶν γραμματικῶν, ὀφείλοντας μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ποιεῖσθαι τὴν τῶν μαθημάτων παράδοσιν, καὶ ἧς τῶν μαθητιώντων ἐπιδόσεως ἀγρύπνως καὶ

αόκνως φροντίζειν, ἀπεχομένους μακρῶν διακόπων, ὥστε μὴ τοὺς μαθητὰς ἀποδειλιῶντας πρὸς τὸ τοῦ χρόνου μῆκος ἀποσκιρτᾶν καὶ ὑστερεῖσθαι ἄκοντας τῆς διὰ πάντων τῶν μαθημάτων ἐλεύσεως· οὓς δὲ ἀξίους εὑρόντες κατεστήσαμεν ἤδη διδασκάλους τῆς σχολῆς εἰσὶν οὗτοι: ὁ μὲν ὁσιολογιώτατος κὺρ Χρύσανθος τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν, ὁ δὲ λογιώτατος κὺρ Ἠλίας τῶν γραμματικῶν· διδασκάλια δὲ τέτακται τῷ μὲν φιλοσόφῳ γρόσια χίλια, ἑξακόσια δὲ τῷ γραμματικῷ· β´] ἵνα δὲ ᾖ συνεχὴς ἡ τῶν μαθημάτων παράδοσις, μήτε προφάσει ὑπερβαλλούσης ἀλέας, μήτε μὴν ἐνσκηπτόντων λοιμικῶν νοσημάτων φόβῳ διακοπτομένη, κατὰ τοὺς καιροὺς ὥρισται καὶ τὰ οἰκήματα, ἅμα διδασκάλοις καὶ μαθηταῖς ἀποχρῶντα· ὥστε χειμῶνος μὲν ἐνδιατρίβειν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, ἐν τῇ ἀνεγηγερμένῃ καὶ ἀνατεθειμένῃ οἰκίᾳ παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας (καθὰ τὸ περὶ ταύτης ἐκδοθὲν συνοδικὸν ἡμῶν γράμμα διαλαμβάνει), θέρους δὲ τῇ τῶν Ἀσωμάτων τοῦ Μεγάλου Ρεύματος χώρᾳ· κἀκεῖσε γὰρ προσκεκλήρωται τῇ σχολῇ οἰκία διὰ γράμματος ἀποδεικτικοῦ· γ´] ἐπιτρόπους δὲ τῆς αὐτῆς σχολῆς καθίστασθαι ἔκ τε τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, οἵτινες ἂν ἔχοιεν διοικεῖν τὰ τῆς σχολῆς καὶ ἀπονέμειν

τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς ἐνδεέσι τῶν μαθητιώντων ἐπιχορηγεῖν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἔκ τε τῶν ἤδη σιτηρεσίων, καὶ τῶν προσγενησομένων, Θεοῦ βοηθοῦντος, οὐ μὴν ἁπλῶς καὶ ἀπερισκέπτως,ἀλλὰ μετ' ἐρεύνης ἀκριβοῦς καὶ δοκιμασίας, πρὸς τοὺς φιλοπόνως ἔχοντας καὶ προσκειμένους τῇ σπουδῇ καὶ μελέτῃ, καὶ ἐλπίδας μὲν χρηστὰς ἐπιδόσεως ὑποφαίνοντας, ὑστερημένους δὲ τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ἐπιχορηγεῖν τὰ αὐτάρκη, οὐ μέντοι τὰ ἴσα παρέχειν, ἀλλὰ τοῖς θᾶττον προαγομένοις πλείω, τοῖς δὲ βραδυτέροις ἐλάττω, τοῖς δὲ νωθροῖς καὶ ἀμελέσι μηδὲν παρέχειν, ἥκιστα πρὸς χάριν ἢ ἀξίωσιν ἀποβλέποντας, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπίδοσιν ἑκάστου παραμετροῦντας τὴν χορηγίαν, λαμβάνειν δὲ καὶ αὐτόχειρα παρὰ τῶν μαθητιώντων, οἷς ἐπαρκεῖν ἔχουσιν ὑπισχνουμένους παραμενεῖν διὰ τέλους, καὶ διὰ πάντων ἐλεύσεσθαι τῶν μαθημάτων, εἰδὲ μήγε, λόγον ὑπέχειν τοῖς ἐπιτρόποις· δ'] τοὺς δ' ἐγκαρτερήσαντας καὶ εὐδοκιμήσαντας ἐπὶ τοῖς μαθήμασι, τούτους, ἱερωσύνης τυχόντας ἢ γλιχομένους τυχεῖν, εἰς βαθμὸν ἀρχιερωσύνης προάγεσθαι διὰ ψήφου καὶ ἐκλογῆς τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἣν καὶ τὸν βίον ὦσιν ἀνεπίληπτοι, καὶ τοῦτο γέρας εἶναι παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας τοῖς εὐδοκίμοις ἀναφανεῖσι τῶν ἀξίων, τοὺς δέ γε λαϊκοὺς συνδρομῆς τῆς

προσηκούσης ἑκάστῳ προθύμως ἀξιοῦσθαι παρὰ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων εἰς τὰ πρὸς κυβέρνησιν αὐτῶν· ε′] τὴν μὲν οὖν δοκιμασίαν τῆς τῶν μαθητῶν ἐπιδόσεως, οἷα εἰκὸς, εἶναι τῶν διδασκάλων, τὴν δ' ἔρευναν γίνεσθαι μετ' ἀκριβείας παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς, ὧν τινων ἀπολογιζομένων καθ' ἕκαστον ἔτος, ἤ τοι τοὺς αὐτοὺς μένειν ἢ, τούτων ὑποχωρούντων, ἄλλους, κοινῇ γνώμῃ, καθίστασθαι ἔκ τε τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων, ὡς ἔφημεν. Πρῶτον μὲν ἤδη κατεστάθησαν ἐπίτροποι ἐκ μὲν τῆς ἱερᾶς ὁμηγύρεως οἱ δύο οὗτοι ἱερώτατοι συνάδελφοι ἀρχιερεῖς ὅ τε Νικομηδείας κὺρ Νικηφόρος, καὶ ὁ Προύσης κὺρ Μελέτιος, ἐκ δὲ τοῦ ἀρχοντικοῦ καταλόγου οἱ τρεῖς οὗτοι εὐγενέστατοι ἄρχοντες, ὅ τε ἄρχων ποστέλνικος κυρίτζη Δημητράκης Σοῦτζος, καὶ ὁ ἄρχων ποστέλνικος κυρίτζη Γεωργάκης, οἷς τισιν ἐπιτρέπεται τὰ τῆς διοικήσεως τῆς σχολῆς ἐφ' οἷς ἐξεθέμεθα, κατὰ τελείαν ἄδειαν καὶ πληρεξουσιότητα. Ταῦτα γοῦν ὁρίσαντες κοινῇ καὶ ὁμοφώνῳ ψήφῳ πρὸς διοίκησιν τῆς σχολῆς, διαμονήν τε καὶ διάρκειαν αὐτῆς, καὶ ἅμα καλλονὴν καὶ εὐκοσμίαν καὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους, καὶ τὸ βέβαιον αὐτῆς ἐκ παντὸς τρόπου μηχανώμενοι, ὅπως καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ὄνησις ἐπιγένηται, καὶ τὸ καλὸν ἀνέκλειπτον διαμένῃ, ἔγνωμεν ἐπικυρώσασθαι ταῦτα καὶ διὰ τοῦδε τοῦ πατριαρχι-

κοῦ καὶ συνοδικοῦ ἡμῶν ὁροθετηρίου γράμματος· διὸ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τῶν ἐκτεθέντων περὶ τῆς διοικήσεως τῆς σχολῆς, ἅτε πρὸς σύστασιν καὶ διαμονὴν αὐτῆς συντελούντων καὶ ἅμα πρὸς κοινὴν ἀφορώντων τοῦ γένους εὔκλειαν καὶ ὠφέλειαν, μενόντων ἀδιασείστων καὶ ἀπαρατρέπτων, ἔχωσιν οἱ κατὰ καιρὸν ἐπίτροποι τῆς σχολῆς διοικεῖν τὰ αὐτῆς καὶ ἐκφροντίζειν τὰ πρὸς διαμονὴν καὶ αὔξησιν αὐτῆς, κατὰ τοὺς ὁρισθέντας ἤδη κοινῇ γνώμῃ προσφόρους καὶ λυσιτελεῖς τρόπους. Οἱ μὲν οὖν συναινοῦντες καὶ συμπράττοντες καὶ προθυμούμενοι πρὸς βελτίωσιν τῶν τῆς σχολῆς ταύτης, ὡς συνεργάται τοῦ καλοῦ καὶ ζηλωταὶ τῆς κοινῆς τοῦ γένους ὠφελείας, εἴησαν συγκεχωρημένοι παρὰ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, παρ' οὗ καὶ τοὺς μισθοὺς λήψονται πολλαπλασίους ἔν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· ὃς δ' ἂν καὶ ὁποῖος, ἐθελοκακῶν, τολμήσῃ διασεῖσαι τὰ κατὰ τὴν σχολὴν ταύτην, καὶ ὅλως παρεμποδίσαι τὸ καλὸν, καὶ ἀνακόψαι τὴν δι' αὐτῆς ἐλπιζομένην ὠφέλειαν, ὁ τοιοῦτος ὡς κομιδῇ βάρβαρος καὶ κοινὸς τοῦ γένους ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, καὶ δι ύκτης τῆς ἀρετῆς, καὶ ὀπαδὸς τοῦ διαβόλου ι ιὶ ἄντικρυς θεομάχος, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ τ ῆς

ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἑνὸς τῇ φύσει ἁγίου Θεοῦ ἡμῶν, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ εἴη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ προκοκὴν οὐ μὴ ἴδοι, οὔτε μὴν πρόσωπον Θεοῦ, καὶ πάσαις ταῖς πνευματικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεέννης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν μὴ γένοιτο, μηδέ τις τῶν ἁπάντων ἔνοχος φανείη τοῖς ἐκτεθεῖσιν ἐπιτιμίοις, γένοιτο δὲ πάντας ὁμοφρονοῦντας καὶ συναινοῦντας τοῖς παρ' ἡμῶν ὁρισθεῖσι συμπράττειν καὶ συνεργεῖν εἰς ἀπαράτρεπτον φυλακὴν τούτων. Ἐφ' οἷς ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν ὁροθετήριον καὶ βεβαιωτήριον γράμμα, πρὸς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν, καταστρωθὲν κἀν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη τοῖς διαληφθεῖσιν ἐπιτρόποις τῆς σχολῆς.

Ἐν ἔτει ͵αψξθ', μαρτίου α'.

Μελέτιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης*.

† Ὅσα τὰ μάλιστα Θεῷκεχαρισμένα τυγχάνοντα, καὶ ἅμα πρὸς κοινὴν ἀφορῶντα λυσιτέλειαν θεοφιλῶς ἐνεργεῖται καὶ διαπράττεται, ταῦτ' εὐμενῶς ἀποδεχομένη ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία, οὐ μόνον κρατύνειν καὶ συνιστᾶν, ἀλλὰ καὶ συνεισφέρειν τὰ παρ' ἑαυτῆς οὐκ ἀπαναίνεται· τῇ γὰρ ἐπαγγελίᾳ τοῦ κοινῇ συνοίσοντος παραμετροῦσα τὰ πράγματα, φείδεται μὲν οὐδενὸς τῶν δεόντων, πάντα δὲ δεύτερα ποιεῖται πρὸς τὸ καθόλου καλὸν ἀποτεινομένη· οὕτω γοῦν ἑτοίμως ἔχουσα πρὸς τὰ καλὰ, καὶ τὸ μόνιμον αὐτοῖς ἐκ παντὸς τρόπου μηχανωμένη, τί ἂν τῶν ἐνόντων εἰς συγκρότησιν φροντιστηρίων οὐ συνεισήνεγκεν, ἢ τίνος ἂν οὐκ ἠφείδησε τῶν συντελούντων εἰς κατόρθωσιν τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου καλοῦ; παντὸς γὰρ ἄλλου του τῶν ἐναρέτων καὶ θεοφιλῶν ἔργων ὑπερτέραν οἴδαμεν τὴν περὶ τὰ μουσεῖα σπουδὴν, διά τε τὴν τοῦ πράγματος ὑπεροχὴν καὶ ἀξίαν, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐπανθούσης πρὸς τοὺς πέλας ἀγάπης, ὅσην ἐνεδείξατο ἤδη ὅ τε ἐνδοξότατος καὶ πανευγενέστατος ἄρχων μέγας

* τὸ γράμμα τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀνωτέρω σημειωθὲν ὑπ' ἀριθ. 9.

ἑρμηνεὺς τῆς κραταιᾶς βασιλείας καὶ μέγας λογοθέτης τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κύριος Νικόλαος Σοῦτζος, υἱὸς κατὰ Πνεῦμα ἀγαπητὸς καὶ περιπόθητος τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ λοιποὶ εὐγενέστατοι ἄρχοντες τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων· ζήλῳ γὰρ θείῳ κεκινημένοι, πρὸς κοινὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν, εὐκοσμίαν τε καὶ καλλονήν, συστήσασθαι κοινῇ προτεθύμηνται τὸ ἐνταῦθα φροντιστήριον, ἤδη που παρεωραμένον, ὡς ἂν οἱ ἔρωτι παιδείας προσφοιτῶντες, τοῖς τε ἐγκυκλίοις τῶν μαθημάτων ἐγγυμναζόμενοι, καὶ δὴ καὶ τῶν μαθηματικῶν, φυσικῶν τε καὶ μεταφυσικῶν ἀκουσμάτων καὶ θεωρημάτων ἱκανῶς ἀπογευόμενοι, ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ θειότερα χωρεῖν ἔχωσι, κἀπὶ τὰ ὄργια τῆς ἱερᾶς θεολογίας καὶ ἀληθοῦς ἐπιστήμης προσαναβαίνειν, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐχορήγησαν εἰς δεῦρο καὶ ἐπιχορηγήσουσι, θείᾳ συνάρσει, τὰ πρὸς σιτηρέσιον, ἀποχρῶν μαθητιῶσί τε καὶ διδασκάλοις, καὶ συγκρότησιν ἅμα καὶ βεβαιότητα τοῦ φροντιστηρίου, καθὰ πλατύτερον τὰ περὶ τούτου φέρεται πάντα ἐν τῷ περὶ διοικήσεως αὐτοῦ ἐκδεδομένῳ συνοδικῷ ἡμῶν γράμματι. Ταῦτα γοῦν ὁρῶντες ἡμεῖς τε καὶ οἱ περὶ ἡμᾶς ἱερώτατοι συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, εὐτυχῶς οὕτως, ἐπιπνοίᾳ θείᾳ, κατορθούμενα, καὶ θαυμάσαι μὲν κατ' ἀξίαν οὐκ ἔχοντες τὸν ἐν-

θεον αὐτῶν ζῆλον, εὐχῇ δ' ἐπιρωννῦντες, τό γ' ἡμέτερον, οὐκ ἔγνωμεν δεῖν μὴ πάμπαν ἀσυντελῆ τὰ καθ' ἡμᾶς ὀφθῆναι πρὸς συγκρότησιν τοῦ φροντιστηρίου τούτου, μᾶλλον δὲ τὰ κατὰ τὴν κοινὴν μητέρα ἁγίαν ταύτην τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν· πρὸς γὰρ κοινὴν ἀποβλέπον τοῦ γένους ὠφέλειαν, οὐχ ἥκιστα πρὸς εὐκοσμίαν καὶ καλλονὴν αὐτῆς ἀποτείνεται· κοινῇ γοῦν γνώμῃ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος ἀνεθέμεθα τῷ αὐτῷ φροντιστηρίῳ τὴν ἐντὸς τῆς τοῦ Πετρίου πύλης κειμένην οἰκίαν, καὶ κτῆμα μὲν οὖσαν τοῦ κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ δαπανημάτων δ' αὖ τοῦ κοινοῦ πρὸς ἡμῶν ἤδη ἀνεγηγερμένην, ᾗτινι ἀμέσως παράκειται θάτερα μὲν [ἡ] τοῦ μητροπολίτου Βερροίας οἰκία, θάτερα δὲ ἡ τοῦ Πουδοὺρ Ἀθανασίου λεγομένου, ἐφ' ᾧ τῆς πατριαρχικῆς ὁσονούπω ἀνοικοδομηθείσης οἰκίας, θείᾳ συνάρσει, καὶ μεταβάντων ἡμῶν, ἐγκατοικῆσαι τοὺς διδασκάλους ἅμα καὶ μαθητὰς τῆς σχολῆς, καὶ τοῦ λοιποῦ εἶναι τῶν παιδείας τροφίμων ἐνδιαίτημα καὶ φροντιστήριον καὶ μουσεῖον τοῦτ' αὐτὸ ἀποχρῶν εἰς οἴκησιν διδασκάλων ἅμα καὶ μαθητῶν, ὡς δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀνεγηγερμένον ἤδη ὑφ' ἡμῶν· ὅπερ ἀνάθημα τῇ σχολῇ ποιούμενοι καὶ προῖκα προσφέροντες, ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπαστον εἶναι βουλόμενοι, ἔννω

μεν ἐπικυρώσασθαι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἡμῶν ἐπιβεβαιωτηρίου γράμματος. Καὶ δή, γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ διαληφθεῖσα οἰκία, ἡ ἄρτι πρὸς ἡμῶν ἀνεγηγερμένη διὰ δαπανημάτων τοῦ κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῇ δ' ἐνταῦθα σχολῇ ἀνατεθειμένῃ πρὸς οἴκησιν ἀποχρῶσαν διδασκάλοις ἅμα καὶ μαθητιῶσιν, ὑπάρχῃ τοὐντεῦθεν κτῆμα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπαστον, καὶ τοῦτ' αὐτὸ φροντιστήριον καὶ μουσεῖον καὶ σχολεῖον τῆς μεγαλοπόλεως ᾗ καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται, μηδενός ποτε τολμήσοντος ἀφελέσθαι καὶ ἀποσπᾶσαι τῆς σχολῆς ἐφ' οἱᾳδήτινι προφάσει. Ἐὰν δέ τις, ὑπερφρονῶν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ ἀθετῶν ἅμα τὰ παρ' ἡμῶν ἤδη συνοδικῶς ὁροθετηθέντα, τολμήσῃ οἱῳδήτινι τρόπῳ διασεῖσαι τὰ περὶ τοῦ ἀναθήματος τούτου, ὁ τοιοῦτος ὡς βάρβαρος κομιδῇ καὶ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τοῦ γένους, καὶ διώκτης τῆς ἀρετῆς, καὶ ἄντικρυς θεομάχος, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἑνὸς τῇ φύσει Θεοῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ

θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ εἴη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδοι πώποτε, οὔτε πρόσωπον Θεοῦ, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεέννης. Ὅθεν, εἰς ἀσφάλειαν διηνεκῆ καὶ ἀπαράτρεπτον καὶ ὅλως ἀμετακίνητον τοῦ εἰρημένου ἀφιερώματος, ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν βεβαιωτήριον γράμμα, καταστρωθὲν κἀν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη τοῖς ἐπιτρόποις τῆς σχολῆς.

Ἐν ἔτει ͵αψξθ΄.

Ἀνάγκη νῦν 'να προσαρτηθῶσιν εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμοὺς 8, 9 καὶ 10 ἐπίσημα γράμματα συμπληρώσεις τινὲς εἰς ὑποθέσεις, ἃς ἤ τοι παρέδραμον ἐν «Χρονικοῖς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας» ἤ τοι λίαν ἀτελῶς ἐξήτασα.

Τὸ οἰκοδόμημα τῆς σχολῆς ἀποτελέσει τὸ πρῶτον μέρος τῶν συμπληρώσεων τούτων· τοῦτο, κατά τινα σημείωσιν τοῦ 1783, ἀναγινωσκομένην ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ κώδηκι τῆς σχολῆς, ἔκειτο *παρὰ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κριτίου*, τοῦ γνωστοῦ Μ. ἐκκλησιάρχου, γραμματέως τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς καὶ διδασκάλου τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἐννοοῦμεν δὲ τὸ ἐπ' ὀνόματι Πουδοὺρ Θανάση γρα-

φόμενον ἐν τῷ κώδηκι—ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ κώδηκι ἐν ἔτει 1789 σημειοῦνται τὰ ἑξῆς· «*σχολεῖον* **τὸ νέο** *τοῦ Κριτίου*—τὸ πλάγιον αὐτοῦ Πουδοὺρ Θανάση λεγόμενον—*τὸ παλαιὸν σχολεῖον ἄντικρυ τοῦ πατριαρχείου*». Συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι τὰ δύο τμήματα τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας συνήθροιζον τοὺς φιλομαθεῖς ἐντὸς δύο χωριστῶν οἰκημάτων· ἐν σημειώσει τοῦ 1787 ἀναφέρεται διδάσκαλος, δι' ἓν ἔτος καὶ μόνον διδάσκων, ἐπὶ μισθῷ 1300 γροσίων (δισχιλίων περίπου φράγκων), εἰς *τὸ σχολεῖον τῶν γραμματικῶν*—ἀλλ' ἐν τῇ προμετωπίδι τοῦ κώδηκος ἀναγινώσκομεν τὴν ἑξῆς σημείωσιν· «τὰ ὅσα ὀσπήτια ἔχει τὸ σχολεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως — *τὸ παλαιὸν σχολεῖον ἄντικρυ* **εἰς τὴν μεγάλην πόρταν τοῦ Πατριαρχείου** ἐπ'ὀνόματι ποστελνίκου Κωνσταντίνου Σλουτζάρη— *τὸ ὀσπήτιον τοῦ μακαρίτου Κριτίου* **τὸ νέο** οἰκοδομηθὲν ἐπ' ὀνόματι (κενὸν ἐν τῷ κώδηκι) — τὸ ὀσπήτιον τοῦ Πουδοὺρ Θανάση, ἀγορασθὲν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου Κωνσταντίνου βόδα Μουρούζη ἐπ'ὀνόματι ἀρχ[οντίσσης] Ζωΐτζας ἰατροῦ Σκουλιδᾶ — τὸ ὀσπήτιον τοῦ μακαρίτου Μποζατζόγλου, ἐπ'ὀνόματι μακαρίτου Θεοχάρη κιουρτσῆ-μπασῆ».

Ὅτι μία τῶν οἰκοδομῶν ἔκειτο πλησίον τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου, κατὰ βυζαντινὴν φράσιν ἔγγιστα καὶ σύγκολλα, δείκνυται μὲν ἐν τοῖς ἐγγράφοις, ἀλλὰ μαρτυρεῖται σαφῶς ὑπὸ Κωνσταντίου Α' τοῦ πατριάρχου καὶ ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου·

καὶ οὗτος μέν, παρατιθεὶς τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β′ παρατηρεῖ[13]· «σώζεται θείᾳ συνάρσει μέχρι τῆς σήμερον[14]· *κεῖται ἡ οἰκοδομὴ* **παρὰ** *τῷ πατριαρχείῳ* τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου». Ὁ δὲ πατριάρχης[15] ἐγκύρως βεβαιοῖ ὅτι *ὡς οἰκοδόμημα μὲν τῆς σχολῆς τῶν ἐγκυκλίων* μαθημάτων καὶ τῶν γραμματικῶν ἐχρησίμευεν ὁ πεπαλαιωμένος *οἶκος τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Κριτίου, καταλαμβάνων ἀκριβῶς τὸ μέρος, ὅπου σήμερον κεῖνται τὸ μαγειρεῖον τῆς πατριαρχικῆς οἰκίας* καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ τῶν ἰλμιγαμπερίων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὰ σταύλων, τὸ παρατεινόμενον ἕως τῆς ὁδοῦ, ἐδιδάσκοντο δ' αὐτόσε τὰ γραμματικὰ καὶ τὰ ἐγκύκλια μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1769—1782, ὅτε, κατὰ τὴν τοῦ Κωνσταντίου Α′ μαρτυρίαν, ἠγοράσαμεν οἰκοδόμημά τι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Πετρίου πύλην ἀγούσης, εἰς τὴν εἴσοδον τῆς παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον ἀδιεξόδου· ἄρα ὅπου ἔκειτο ἡ οἰκοδομὴ τῆς παλαιᾶς σχολῆς τοῦ

---

13. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελ. 209.

14. τὸ σήμερον ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ Κ μνηνὸς Ὑψηλάντης ἔγραφε τὸ ὄγδοον αὐτοῦ βιβλίον, δῆλα δ κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1768· ἤτοι καὶ πρὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ νέ τῆς σχολῆς οἰκοδομήματος, ἐπὶ Μελετίου, τὸ παλαιὸν οἴκημ ἔκειτο παρὰ τῷ Πατριαρχείῳ.

15. Κωνσταντίου Α′ τοῦ ἀπὸ Σιναίου «περὶ τῆς βυζα τινῆς πατριαρχικῆς σχολῆς» ἐν ταῖς «Ἐλάσσοσι Συγγραφαῖς σελ. 360—361.

Ραφάνους, ἣν ἤδη καταλαμβάνει ἡ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Μαρασλῆ οἰκοδομή. Φαίνεται δ' ὅτι παρ' αὐτῇ τῇ σχολῇ τῇ ἀγορασθείσῃ τῷ 1782 ἔκειντο καὶ ἄλλαι οἰκίαι κτήματα τῆς σχολῆς οὖσαι· ἐπὶ παραδείγματι· ἐν τῷ κώδηκι τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, ὑπ' ἀριθμὸν 28, σημειοῦνται ἐν ἔτει 1796 «577 γρόσια εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀσπητίου τῆς σχολῆς ὅπου κάθεται ὁ λαμπαδάριος», τὰ δὲ ὀσπήτια ταῦτα τῆς σχολῆς οἱ κάτοικοι τοῦ Φαναρίου γινώσκουσι πάντες ὅτι ἔκειντο ἔγγιστα καὶ σύγκολλα τῇ σχολῇ τοῦ Ραφάνους, ὧν τὸ οἰκόπεδον περιλαμβάνεται νῦν ἐν τῇ οἰκοδομῇ Μαρασλῆ, κατὰ τὴν ἀριστερὰν (τῷ εἰσερχομένῳ) πλευράν·

ὥστε πρὸ τῶν μέσων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἡ πατριαρχικὴ ἀκαδημία, κατ' ἐμὲ, δύο οἰκήματα, ὧν τὸ ἓν *ἄντικρυ εἰς τὴν μεγάλην πόρταν τοῦ πατριαρχείου*·—ἀπὸ τοῦ 1769 τὰ δύο τμήματα τῆς σχολῆς ἐλειτούργουν ἐν ἑνὶ οἰκήματι παρακειμένῳ τῇ πατριαρχικῇ οἰκίᾳ, ὧν ἀμφοτέρων ἐν μέσῳ ἔκειτο ὁ οἶκος τοῦ Κριτίου— ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐλειτούργει μικρὸν μετὰ τὸ 1769, ὡς εἰκάζω, μέχρι τοῦ 1782 τὸ τμῆμα τῶν ἐγκυκλίων καὶ γραμματικῶν·— ἔκτοτε τὰ μαθήματα τούτου τοῦ τμήματος ἐγίνοντο ἐν τῇ γνωστῇ κοινῶς σχολῇ τοῦ Ραφάνους, μέχρι τοῦ 1803, ὅτε ἡ σχολὴ μετετοπίσθη εἰς τὸν ἐν τῷ Βοσπόρῳ Κουροῦ-τσεσμὲν, ἔμεινε δὲ σχολή τις ἑλληνικὴ ἐν Φαναρίῳ, ἡ λεγομένη κοινότερον *προκαταρκτικὴ*, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ σχολάρχου τῆς ἐν Κουροῦ-

τασεμὲ σχολῆς, ὅστις ἐξέδιδε καὶ τὰ εἰσιτήρια τῶν ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ σχολῇ ταύτῃ εἰσερχομένων[16]· — καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ λόγου προσθετέον ὅτι ἐν τῇ γηραιᾷ οἰκοδομῇ τῆς σχολῆς τοῦ Ραφάνεως ἐλειτούργησεν ἐπὶ βραχύτατον χρόνον, ὡς ἔμαθον, ἡ Μ. τοῦ Γ. Σχολή, ἀπὸ τοῦ 1825 καὶ μέχρι τοῦ 1836, εἶτα δὲ βραχύβιός τις θεολογικὴ σχολὴ στοιχειώδης, συστηθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' τοῦ ἀπὸ Σερρῶν, κατὰ τὸ 1839, διδασκάλους δ'ἔχουσα Βαρθολομαῖον ἱερομόναχον τὸν Κουτλουμουσιανὸν (μέχρι τῆς 14 Ἰουνίου 1840) τὸν καὶ διευθυντήν, Λεόντιον ἱερομόναχον Καισαρέα καὶ τρίτον τινά[17].

Κατὰ τὴν τοῦ Κωνσταντίου μαρτυρίαν, «ὁ τῶν φιλοσοφικῶν τῆς σχολῆς οἶκος ἔκειτο κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ τοίχου, ὅπου τὰ νῦν τὸ πρὸ τῆς πατριαρχικῆς οἰκίας κηπίδιον»· — λέγει δ' ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τῆς ὑπὸ Μανωλάκη ἀνασυστηθείσης τῷ 1663 πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ὅτι δῆθεν τὸ οἰκοδόμημα αὐτῆς ἔκειτο κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ ἁγιοταφικοῦ μετοχίου ἐν Φαναρίῳ, ἄγνωστον μὲν πόθεν ἀρυσάμενος τὴν μαρτυρίαν, ἀλλά, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, διότι ἐγίνωσκεν ἀπὸ τῶν τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων γραφομένων ὅτι τὰ λιθόκτιστα οἰκο-

---

16. Κώδηξ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, ἐκδοθεὶς ἐν τῷ ΙΓ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου, σελ. 206.

17. βλέπε τὸν ἐμὸν «Ἄθωνα», σελ. 229 καὶ 234, ὅπου σημειοῦνται καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν γραφομένων.

δομήματα, ὅπου κεῖται νῦν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ μετοχίου καὶ τὰ πέριξ[18], ἦσαν κτῆμα τοῦ Μανωλάκη.

*

Νέας οἰκοδομῆς ἀνέγερσις ἀναφέρεται εἰς τὸν 28 κώδηκα ἐν ἔτει 1780, ἀλλ' ἡ τῶν ἐξοδευθέντων χρημάτων ὀλιγότης ποιεῖται φανερὰν τὴν μικρότητα τῆς οἰκοδομῆς, συμπληρωθείσης τῇ 17 φεβρουαρίου τοῦ ἔτους τούτου. Ἐξωδεύθησαν 14,797 ½, γροσίων, περίπου 25,000 φράγκων, ἡ δὲ νέα σχολὴ σημειοῦται ἐν τῷ κώδηκι ὅτι ἀνηγέρθη «εἰς τὸν τόπον τοῦ μακαρίτου Κριτίου», δῆλον οὖν ὅπου καὶ πρότερον ἐλειτούργει, κατὰ τὸν Κωνστάντιον, ἡ σχολὴ τῶν γραμματικῶν καὶ τῶν ἐγκυκλίων· τὰ χρήματα ταῦτα εἰσεπράχθησαν ἐκ τῆς χορηγίας τοῦ πατριαρχικοῦ (ἐθνικοῦ) ταμείου 2500 γροσίων, τῆς δωρεᾶς τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου 6000 γροσίων, δωρεῶν ἀρχιερέων τινῶν, καὶ ἐκ τοῦ ἀντιτίμου τῆς εἰς τὴν σχολὴν κληροδοτηθείσης ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ οἰκίας, ἧς ἡ πώλησις ἀπήνεγκε 1700 γρόσια· προσθετέον ὅτι ἡ οἰκία αὕτη ἔκειτο κατὰ τὸν Παλατᾶν[19]. Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς ἱστορίας τῆς οἰκοδομῆς ταύτης πρέπει 'να μάθωμεν ὅτι τῷ 1798 Γρηγόριος Ε' ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, οἰκοδομῶν καὶ ἐπεκτείνων τὸν πατριαρχικὸν

---

18. Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων· σελ. 1175 καὶ 1191.

19. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελ. 448.

οἶκον, κατηδάφισε τὴν οἰκοδομὴν τὴν «εἰς τὸν τόπον τοῦ μακαρίτου Κριτίου», ἀνεγείρας ἀντ' αὐτῆς τὸ μαγειρεῖον καὶ τὴν παρ' αὐτῷ πεπαλαιωμένην οἰκοδομὴν, ἣν ἐνθυμούμεθα σωζομένην ἐν καταστάσει ἐρειπιώδει μέχρι τοῦ 1879, ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἦρεν ἐκ μέσου τὸ τὴν εὐπρεπῆ ὄψιν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου ἀσχημίζον ἐρείπιον ἐκεῖνο καὶ ἤγειρεν ἀντ' αὐτοῦ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου καὶ τῶν παρ' αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτὸ γραφείων, ὧν ἄνωθεν ἠγέρθησαν ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1902, τὰ δαπάναις Εὐσταθίου Εὐγενίδου γενόμενα δωμάτια τοῦ πατριάρχου μετὰ τοῦ παρ' αὐτὰ ναΐσκου.

*

Μετὰ τὴν ἐκ Κουροῦ-τσεσμὲ κατάβασιν τῆς σχολῆς εἰς Φανάριον, ἐπὶ βραχύτατον χρόνον ἐγίνοντο τὰ μαθήματα ἐν τῇ οἰκίᾳ Χατζῆ Πανανοῦ (σήμερον Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ) ἀπὸ τοῦ 1850—52, ὅτε ἠγοράσθη ἡ ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ εὐρύχωρος οἰκία, ἀφ' ἧς μετετέθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1877 ἡ σχολὴ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας Διονυσίου, ὅπου διέμεινε πέντε σχεδὸν ἔτη.

*

Κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα, ὅτε συνεχῶς ἐμάστιζον τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπιδημικαὶ νόσοι φοβεραὶ, διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ, μερίμνῃ μητρικῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ.

Ἐκκλησίας, μετέβαινον εἰς τὸν Βόσπορον ἢ εἰς τὰς νήσους, ἐνοικιαζομένων καταλλήλων οἰκημάτων· ἐν τοῖς λογαριασμοῖς τοῖς ἀπὸ 1 φεβρουαρίου 1784 ἕως 30 ἀπριλίου 1785 σημειοῦνται «ἐνοίκιον τοῦ εἰς Κουροῦ-τσεσμὲ ὀσπητίου διὰ τὸν διδάσκαλον Ἠλίαν γρόσια 230»· καὶ μετὰ ἓν ἔτος, διὰ τὸν αὐτὸν Ἠλίαν, γρόσια 500 «ἐνοίκιον δύο χρόνων εἰς Νεοχώριον καὶ Κουροῦ-τσεσμέν». Προηγουμένως (1778—79) ἀναφέρονται ἐν τῷ 28 κώδηκι «ἐνοίκιον ὀσπητίου εἰς Θαραπεῖα διὰ τὸν διδάσκαλον Σέργιον γρόσια 30» καὶ ἐνοίκιον ὀσπητίου Κουροῦ-τσεσμὲ διὰ τὸν διδάσκαλον Ἀρσένιον γρόσια 50». Μετὰ ἓν ἔτος «ἐνοίκιον Θαραπείων διὰ τὸν Σέργιον γρόσια 75». Κατόπιν ὅμως, ἐκ σημειώσεων τοῦ ἔτους 1794 «εἰς ἐνοίκιον Θαραπείων 150 γρόσια» καὶ τοῦ 1795 «εἰς ἐνοίκιον νησίου γρ. 300», δείκνυται σαφῶς ὅτι κατὰ τοὺς ἐαρινοὺς καὶ θερινοὺς μῆνας ἐλειτούργουν ἐν κώμαις τοῦ Βοσπόρου ἢ ἐν ταῖς νήσοις τὰ δύο τμήματα τῆς σχολῆς, ἐνῷ πρὸ τοῦ 1794 αἱ σημειώσεις, διακεκριμένως ἀναφέρουσαι τὰ ὀνόματα Σεργίου καὶ Ἀρσενίου, ποιοῦνται δῆλον ἡμῖν ὅτι τὸ μὲν τμῆμα τῶν φιλοσοφικῶν ἐλειτούργει ἐν Θεραπείᾳ, τὸ δὲ τμῆμα τῶν ἐγκυκλίων καὶ γραμματικῶν ἐν Κουροῦ-τσεσμὲ, τῇ ἐξελληνισθείσῃ Ξηροκρήνῃ·

φαίνεται δ' ὅτι οἱ μαθηταὶ οἱ μὴ κεκτημένοι οἰκίας ἐν Φαναρίῳ καὶ πέριξ διέμενον ἐν τῇ σχολῇ, σιτιζόμενοι (βεβαίως ἐξ ἰδίων οἱ δυνάμενοι), διότι διὰ τοὺς ἀπόρους ὑπῆρχον ἴδιαι ἐπὶ τούτῳ χο-

ρηγίαι καὶ κληροδοτήματα· ἀπὸ τοῦ 1801—1803 ἀναφέρονται ἔξοδα ἐπιπλώσεως τῶν δωματίων τῶν μαθητῶν, ὡς καὶ ἔξοδα διὰ τὸ προσκυνητάριον· τῷ 1779—80 σημειοῦνται 35 γρόσια ἐξοδευθέντα «εἰς στρώσιμον ὀδᾶ τῆς παραδόσεως» δῆλα δὴ δωματίου διδασκαλίας· ἐπειδὴ δ' ἀναφέρονται ἀνάκλιντρα καὶ τὰ παραπλήσια, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ διδασκαλία ἐγίνετο καθημένων τῶν μαθητῶν οὐχὶ χαμαί, οὔτε δ' ἱσταμένων.

*

Ὑπότροφοι δὲ τῆς σχολῆς πτωχοὶ μαθηταὶ διετηροῦντο διὰ τῶν τόκων ἰδίων κεφαλαίων ἢ κληροδοτημάτων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καταλειπομένων· ἄγνωστον πόθεν ἕλκει τὴν ἀρχὴν τὸ τοιοῦτον ἔθος· ἀρχαιότερον κληροδότημα γνωστόν μοι ἐστι τὸ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ἀπὸ τοῦ 1709, ἐκ γροσίων 2,500, ὧν ὁ κατ' ἔτος τόκος (15 %) συνετήρει, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐπίτηδες ἀπολυθέντος πατριαρχικοῦ σιγιλλίου, δεκαοκτὼ μαθητὰς ἀπόρους[20]. Ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Μελετίου τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 8 ὁρίζεται σαφῶς ἡ χορηγία τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων τοῖς ἐστερημένοις τούτων, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ τρίτου ἄρθρου τοῦ ὁροθετηρίου γράμματος, ἀλλ' οἱ ὅροι οὗτοι μετὰ μικρὸν ἠλλοιώθησαν, διότι οἱ τῆς σχολῆς ὑπότροφοι οὗτοι ἐλάμβανον τὸ αὐτὸ χρηματικὸν ποσὸν ἕκαστος· χρυσόβουλλον τοῦ τῇ

20. Χρονικὰ πατριαρχ. ἀκαδημίας· σελ. 150—151.

Μολδαυΐας ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μουρούζη, τῷ 1782 ἀπολυθὲν[21] ὁρίζει, χορηγίαν τῇ σχολῇ 1200 γροσίων κατ' ἔτος, ἤτοι δισχιλίων καὶ τετρακοσίων φράγκων, λαμβανομένων ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κτήματος Χοταρνιτσάνι, ὅπως δίδωνται *δυοκαίδεκα τοῖς εὐδοκιμωτέροις τῶν μαθητευομένων ἐκ τῆς ἀσφαλοῦς προσόδου.* Ἀλλ' ἀναφέρεται καὶ ἀρχαιότερον τοῦ αὐτοῦ Μουρούζη γράμμα πρὸς τὸν μητροπολίτην Μολδοβλαχίας Γαβριήλ, διατάττον ὅπως οὗτος παρέχῃ κατ' ἔτος τῇ πατριαρχικῇ ταύτῃ σχολῇ 1200 γρόσια «διὰ βοήθειαν τῶν ἐκεῖ φιλομαθῶν», ἀθροιζόμενα ἐκ τῆς χορηγίας τῶν ἱερέων καὶ διακόνων πρὸς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Μολδοβλαχίας, ἀνὰ 60 ἄσπρα κατ' ἔτος, ὥστε χορηγεῖσθαι κατ' ἔτος τοῖς ἀπόροις μαθηταῖς γρόσια δισχίλια καὶ ἑξακόσια, ἀνὰ ἑκατὸν ἑκάστῳ τῶν δώδεκα, καὶ σὺν τούτοις 1200 πρὸς διατροφὴν αὐτῶν.

Ὅτι ἡ σχολὴ συνετήρει τοιουτοτρόπως δώδεκα μαθητὰς ἀπόρους δείκνυσιν ὁ κῶδηξ 28· καὶ κατὰ μὲν τῷ 1782 ἕκαστος τῶν ὑποτρόφων ἐλάμβανεν 100 γρόσια κατ' ἔτος ἤτοι 200 φράγκα περίπου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1793 μέχρι τοῦ 1797 σημειοῦται ὅτι ἐχορηγοῦντο εἰς ἕκαστον τῶν δώδεκα ἀνὰ 200 γρόσια· παραδόξως δὲ κατὰ τὸ 1797 ὁ τρίτος τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς ἐλάμβανε τὸν αὐτὸν μισθὸν κατ' ἔτος, δηλαδὴ 200 γρόσια, ἤτοι, κατὰ τὴν τότε

21. μὴν ἐκδόσεως οὐ σημειοῦται.

διατίμησιν, φράγκα 300 καί τι πλέον. Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1794—95 ἐδόθησαν εἰς τοὺς δώδεκα τούτους ὑποτρόφους ἕνδεκα μηνιαῖοι μισθοί, κατὰ τὸν 28 κώδηκα, «*καὶ ἕνας μῆνας δὲν τοὺς ἐδόθη διὰ παιδείαν τῆς ἀταξίας των*». Ἡ μνεία αὕτη τῆς τιμωρίας τῶν ἀτάκτων ἐξηγεῖ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 13 γράμματος, ὅπερ ὁ ἀναγνώστης βλέπει κατωτέρω· καὶ ἐν τούτοις τόσον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς καθωρίσθησαν ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Μελετίου τῆς 1 μαρτίου 1769 τὰ περὶ τῆς ὑποτροφίας τῶν δώδεκα μαθητῶν! ὅτι δῆλον οὖν ἔδει εἰς μὲν τοὺς ἐπιμελεῖς καὶ εὐφυεῖς 'νὰ χορηγῆται ποσὸν περισσότερον, εἰς δὲ τοὺς μὴ εὐφυεῖς, ἀλλ' ἐπιμελεῖς καὶ συνεπῶς δευτερεύοντας τὸν βαθμόν, ὀλιγώτερα· διὰ δὲ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Μουρούζη διετάχθησαν τὰ κατὰ τὴν ὑποτροφίαν ἀκριβέστερον· δῆλα δή, συνερχομένων ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐφόρων, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν, «ἔτι δὲ καὶ τῶν ὅσοι τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων βούλοιντο....... ἢ καὶ ἄλλων πεπαιδευμένων ἀνδρῶν», ἐξέτασις ἐξ ἀπίνης ἐγίνετο τῶν διαγωνιζομένων ἀπόρων ἐνόρκως ὑπισχνουμένων ἤδη δεκαετίαν ὅλην ἐν τῇ σχολῇ διαμένειν ἐπὶ μαθήσει, μήτε ἀποχωρεῖν ἐν μέσῳ τῆς σπουδῆς πρὸς θήραν θέσεως ἱεροψάλτου, διδασκάλου, ἐφημερίου, ἢ διακόνου.

*

Τὰ περὶ προσόδων τῆς σχολῆς ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Μελετίου (ὑπ' ἀριθμὸν 8)

καθοριζόμενα φαίνεται ὅτι δυσχερῶς ἐτηροῦντο, ἡ δὲ φροντὶς τῆς συντηρήσεως τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἧς οἱ δώδεκα ὑπότροφοι μαθηταὶ ὑπομιμνήσκουσιν ἡμῖν τοὺς δώδεκα βοηθοὺς τοῦ παρὰ βυζαντινοῖς οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, ἐπεβάρυνε τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, σχολιάζων τῷ 1768 τὸ περὶ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β΄ τοῦ Ἀκαρνᾶνος, παρατηρεῖ ὅτι ἡ σχολὴ συντηρεῖται ἀπὸ τῶν χορηγιῶν τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων, προστιθεὶς ὅτι ἡγεμόνες «πολλοὶ δὲν τὰ ἔστειλαν ἀγνωμονοῦντες τῇ τε μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς δίδουσιν ἀνὰ ἔτος ἕκαστος κατὰ τὸν βαθμόν τους καὶ κατὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἐπαρχιῶν ..... οἱ δὲ ἄρχοντες τῆς πολιτείας οὐδὲ ὀβολόν».[22]

*

Χωρεῖ λοιπὸν ἐνταῦθα ψιλή τις **ἀναγραφὴ τῶν χρυσοβούλλων**, ἅτινα ἡ σχολὴ ἐκέκτητο κατὰ τὴν ΙΗ΄ ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐν τῷ κώδηκι 28 βλέπομεν· ἡ ἀναγραφὴ γίνεται πρὸς γνῶσιν τῆς χορηγίας τῶν παρὰ τὸν Δούναβιν ἡγεμονιῶν·

α΄] χρυσόβουλλον Ματθαίου Γκίκα, Μολδαυΐας ἡγεμόνος, 1784, οὗτινος ἁπλῆ κεῖται μνεία χωρὶς σημειώσεως τοῦ χορηγουμένου ποσοῦ·

β΄] Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, Βλαχίας ἡγε-

22. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου σελ. 209.

μόνος, ὁρίζοντος, τῷ 1756 κατὰ φεβρουάριον, ἐτησίαν τῇ σχολῇ χορηγίαν χιλίων γροσίων·

γ'] Σκαρλάτου Γκίκα, Βλαχίας, ὁρίζοντος ἴσην ποσότητα κατ' ἔτος, ἀπολυθὲν κατὰ μῆνα μάρτιον τοῦ 1759·

δ'] Στεφάνου Ρακοβίτσα, Βλαχίας, χορηγοῦντος ἐτησίως ἴσην ποσότητα, ἀπολυθὲν τῇ 3 ἀπριλίου τοῦ 1764·

ε'] Γρηγορίου Γκίκα, Μολδαυΐας, τοῦ 1776 (ἄνευ σημειώσεως τοῦ μηνός), χορηγοῦντος 500 γρόσια κατ' ἔτος·

στ'] Κωνσταντίνου Μουρούζη, τῷ 1782 (ἄνευ σημειώσεως τοῦ μηνός) χορηγοῦντος 1200 κατ' ἔτος ὑπὲρ τῶν δώδεκα ὑποτρόφων καὶ τὰ τῆς τροφῆς αὐτῶν, ὡς ἐμνήσθημεν ἄνω[23]·

ζ'] Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, Βλαχίας, καθορίζοντος, τῇ 1 μαΐου τοῦ 1793, χρηματικήν τινα ποσότητα συναγομένην ἔκ τινων εἰδῶν φορολογίας·

η'] τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, χορηγοῦντος ἐφ' ἅπαξ, τῇ 17 μαΐου 1793, ποσὸν 3000 γροσίων.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Μολδαυΐας ἡγεμὼν Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας ὥρισε τῇ 27 αὐγούστου 1764 χορηγίαν 500 γροσίων κατ' ἔτος· ταύτης καὶ τῆς τοῦ Ρακοβίτσα ποιοῦμαι μνείαν ἐν «Χρονικοῖς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας», τοῦ δὲ βιβλίου τούτου τὸ σχετικὸν κεφάλαιον μόλις συμπληρῶ σήμερον.

---

23. βλέπε τὸ χρυσόβουλλον ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τόμ. Α' (ὑπὸ τίτλον «Ἀλήθεια»), σελ. 305—309.

*

Ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων παρετείνετο, κατὰ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Μουρούζη, μίαν δεκαετίαν· πρόγραμμα μαθημάτων, ἀτυχῶς, οὐδεὶς ἡμῖν χορηγεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἀλλὰ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι καὶ ἡ πατριαρχικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὕτη ἠκολούθει τῷ προγράμματι τῶν αὐθεντικῶν ἀκαδημιῶν τῶν ἐν ταῖς παραδουναβίοις ἡγεμονίαις, ἐξ ὧν γινώσκω τὸ πρόγραμμα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ, κατὰ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀπολυθὲν[24] Ἰανουαρίῳ τοῦ 1776. Κατ'αὐτό, ἡ πρώτη τάξις, ἧς τὰ μαθήματα διήρκουν τρία ἔτη, ἐδιδάσκετο τὰ γραμματικὰ καὶ στοιχεῖα λατινικῆς· ἡ δευτέρα, ἐν τρισὶν ἐπίσης ἔτεσιν, ἐδιδάσκετο τοὺς ἀρίστους ἕλληνας καὶ λατίνους συγγραφεῖς· ἡ τρίτη, ἐν τρισὶν ἔτεσι καὶ αὕτη, ἠκροᾶτο πρὸ μεσημβρίας ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν μετὰ γυμνασμάτων (ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ) καὶ τῶν Ἀριστοτέλους ἠθικῶν, μετὰ τὴν μεσημβρίαν δὲ ἐδιδάσκετο τὴν ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν· ἡ τετάρτη ἠκροᾶτο ἀπὸ πρωίας μὲν ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἱστορίας στοιχείων καὶ γεωγραφίας ἱστορικῆς, ἑλληνιστί, ἰταλιστί, ἢ γαλλιστί, ὡς ἂν ἤθελον· καὶ ἡ πέμπτη ἐδιδάσκετο ἀπὸ πρωίας μὲν τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, μετὰ δὲ τὸ ἄριστον τὴν ἀστρονομίαν· ἐν ταῖς δυσὶν ἀνωτέραις τάξεσιν

---

24. διέσωσε τὸ χρυσόβουλλον ὁ Κομνηνός, σελ. 584—590.

ἡ διδασκαλία συνεπληροῦτο εἰς τρία ἔτη· — τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς σχολῆς, ὡς εἶχε κατ' ἀρχὰς τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, ἐκτεθησόμενον ἐν οἰκείῳ χώρῳ, διαφωτίσει πιθανῶς ἡμᾶς περὶ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ προγραμμάτων. Ἔδει δὲ 'να διδάσκωνται τῆς μεγάλης ταύτης ἐθνικῆς σχολῆς οἱ μαθηταὶ τὸ τότε σύστημα τῶν ἐπιστημῶν πλῆρες, ἵνα καλοὶ πολῖται γενόμενοι προσελκύωσι τὴν εὐμένειαν τῆς ἐπ' αὐτοὺς θεόθεν τεταγμένης ἀρχῆς· «ὅσῳ πλείω λόγου καὶ παιδείας μετέχοντες, τοσούτῳ μᾶλλον εὐγνώμονες καὶ πιστοὶ δοῦλοι τοῖς αὐθένταις ἀναδεικνύμενοι», κατὰ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Μουρούζη.

*

Οὕτω **προστάται τῆς σχολῆς** καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει παιδεύσεως ἀναδείκνυνται μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Μουροῦζαι, διότι, μετὰ τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον, μέλλομεν ἰδεῖν τὸν Δημήτριον ἱδρυτὴν ἀληθῆ καὶ εὐεργέτην τῆς σχολῆς· ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος Μουρούζης καὶ τοὺς ἐπιστήμονας περιέθαλπε καὶ πολλὰ χρήματα ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σχολῆς ἐξ ἰδίων ἔδωκε καίπερ οὐ κεκτημένος περιουσίαν μεγάλην.

Καὶ νῦν ἐξακολουθῶ τὴν τῶν ἐπισήμων πατριαρχικῶν γραμμάτων ἀρίθμησιν.

*

11] Ἑνδέκατον ταχθήτω τὸ σιγίλλιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱερο-

ύμων, ἀναφερόμενον, ὡς ἔοικεν, εἰς ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ἐτησίας ὑπὲρ τῆς σχολῆς ηγίας. Ἀπελύθη τῷ ἔτει 1778, κατὰ Σέργιον Μακραῖον[25], ὅς ἐστιν ὁ τοῦ σιγιλλίου τούτου μισκόμενος.

12] Δωδέκατόν ἐστι τὸ τοῦ πατριάρχου Νεοου τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας, ἀπολυθὲν τῷ 1793, σιλιῶδες συνοδικὸν γράμμα, μᾶλλον ἀφορῶν εἰς χρηματικὴν τῆς σχολῆς εὐεξίαν· τοῦ σιγιλυ μιμνήσκεται ὁ πατριάρχης Καλλίνικος Ε΄ ὁ Νικαίας· ἀλλὰ καὶ ὁ Μακραῖος, περὶ τῆς ἐκεως τοῦ σιγιλλίου τοῦ Νεοφύτου γράφων, οὐδέσκοπὸν ἕτερον τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ τίθησιν[26], λὰ κατηγορεῖ τοῦ Νεοφύτου κιβδηλείαν γνώμης ζήλου καὶ ἀφιλομουσίαν, ὧν ἕνεκα φιλοσοφία σχολῆς ἀπέπτη, καθ' ἃ γράφει, καὶ Μουσῶν ὸς σεσίγηκεν ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ, ἧς τὴν εὐδόκιλειτουργίαν ὁ Μακραῖος ὁρίζει ἀπὸ τοῦ 1555. ὸ γὰρ τούτου τοῦ ἔτους «ἀρξαμένη *παρὰ τὸν ουμενικὸν πατριάρχην* δημοσίως ἀμφιέπειν οσοφίαν καὶ ἐπιστήμας καὶ πᾶσαν εὐμουσίαν ων, πλείστους ἤνεγκεν ἐν πάσῃ ἰδέᾳ λόγου ἀρίυς μαθητὰς καὶ διδασκάλους σοφοὺς καὶ ἐπιστήας»· ἀριθμεῖ δὲ καὶ γινώσκει διδασκάλους ὁ κραῖος, διακρίνων δι' ἐξόχων λέξεων, τοὺς Ζυ-

---

25. Ὑπομνήματα Ἐκκλησ. Ἱστορίας παρὰ Κ. Ν. Σάθᾳ· αιων. βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 316.
26. Ὑπομν. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 383.

γομαλάδες καὶ Συρίγον καὶ Κορυδαλλέα «τ
περιωνύμους», Καρυοφύλλην καὶ Μαυροκορδά
«τοὺς εὐκλεεστάτους», Σεβαστὸν καὶ Σπαντων
«τοὺς πολυμαθεστάτους», Ἰάκωβον καὶ Δωρόθ
καὶ τὸν μέγαν Εὐγένιον «τοὺς φιλοσόφους», Ἀ
τώνιον, Χουρμούζιον καὶ Ἀνανίαν «τοὺς ἐν γρα
ματικῇ ἐπισήμους».

*

13] Δέκατον καὶ τρίτον πρέπει 'να τάξω
σιγίλλιον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικόν, ἀπολυ
μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1793—1797, δι' οὗ καθίσταν
διαρκεῖς ἔφοροι τῆς σχολῆς ὁ οἰκουμενικὸς πατριά
χης καὶ ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλ
Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης· τοῦ γράμματος τού
μνείαν βλέπομεν ποιούμενον τὸν πατριάρχην Γερ
σιμον ἐν τῷ μετὰ ταῦτα ταττομένῳ γράμματι,
ἀριθμεῖται

14] Δέκατον καὶ τέταρτον· ἀπελύθη κατὰ φ
βρουάριον τοῦ 1797, γνωστὴν καθιστῶν τὴν π
τῆς σχολῆς ἀπόφασιν γενικῆς συνελεύσεως, ἧς
μέλη ὑπογράφονται ἐν τῷ συνοδικῷ γράμματι· ἐ
δίδωμι τοῦτο ἐνταῦθα, μεταγράψας ἐκ τοῦ 28 κ
δηκος τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, ἐπιτάττων ἅμ
αὐτῷ βραχείας τινὰς παρατηρήσεις, αἵτινές εἰσ
ἀναγκαιόταται μεθ' ὅσα ἐν ἀξιολογιωτάτῳ βιβλί
περὶ τῆς σχολῆς ἐγράφησαν οὐ μετ' εὐμενείας·

τὸ γράμμα ἔστι τοῦτο

ράσιμος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἕκαστον τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ν εὐθὺ φέρηται, οὐδένα ἡμῖν ἐντίκτει θόρυ-, ἀπαλλάττει δὲ καὶ τῆς παρά τινων δυσφη-ς, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς παρὰ τῶν εὖ φρονούν- εὐφημίας ἡμῖν προξενεῖ· τίς γὰρ ἂν οὐκ δέξαιτο ψῆφον, οἰκονομίας χάριν καὶ διορσεως; ἢ πῶς τὸ κρίνειν ὀρθῶς οὐκ ἂν ἀνεπίττον ἔσται; Ἐπειδὴ οὖν ἐνταῦθα ἐν τῇ τῆς νσταντινουπόλεως σχολῇ τῶν ἑλληνικῶν μαιάτων τὰ τῆς ἐπιδόσεως καὶ εὐκοσμίας αὐτῆς ρημελημένα πως ἀνεφάνησαν, καὶ ἐν τοῖς λλοῖς συνέπεσε λόγος, τῇ συναινέσει τῆς ἡμῶν ριότητος, ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ περίβλεπτος ιζαδὲς καὶ μέγας διερμηνευτὴς τῆς κραταιᾶς σιλείας, ἡμέτερος κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπη- καὶ περιπόθητος κύριος κύριος Κωνσταντος Ὑψηλάντης, μετὰ πάσης τῆς πανευγενεάτης χορείας τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν λεων, οὐκ ἔγνωσαν ταυτηνὶ τὴν σχολὴν οὕτω ύλως ἔχειν, μὴ εὐθὺ προβαίνουσαν, καὶ ταῦ- οὐκ εὐαρίθμων γενομένων τῶν περὶ αὐτὴν πανημάτων, ὡς μηδόλως προσῆκον, μήτε πρέ- τῷ ἡμετέρῳ Γένει τοῦτο ἡγούμενοι, ἀλλὰ έψεως γενομένης εἴ πως τὰ τῆς διοικήσεως

αὐτῆς πρὸς ἐπίδοσιν ἔχοιεν διατεθῆναι, ἔδ
δύο τινὰς ἐκλέξασθαι εἰδήμονας ἐπιτρόπ
πληρεξουσίους, ἄνδρας δδεδοκιμασμένους ἐφ
κοινῶν προστατεύουσι πραγμάτων, καὶ με
στην τὴν προθυμίαν, χριστιανικώτατον δὲ
ζῆλον ἐπιδεδειγμένους, καὶ ἐπιτρέψαι αὐτ
τὰ τῆς σχολῆς, οὓς ἔχειν συναγωνιζομένους
ἐφορεύοντας τήν τε ἡμῶν μετριότητα καὶ
ἐκλαμπρότατον καὶ περίβλεπτον πεγιζαδὲν
μέγαν διερμηνευτὴν, κατὰ τὸ προεκδοθὲν ἱερ
σιγιλλιῶδες γράμμα, ἐκ δὲ τῆς ἱερᾶς τῶν ἁγί
ἀρχιερέων ὁμηγύρεως δύο βοηθοὺς καὶ συν
τιλήπτορας· Καὶ δὴ ἐξελέχθησαν οἱ δύο τιμι
τατοι καὶ ἡμέτεροι κατὰ πνεῦμα υἱοὶ ἀγαπητ
ὅ τε κυρίτζη Μιχαλάκης κ]ουρτζί-πασης
κυρίτζη Ἰορδανάκης Καπλάνογλους, οἵτινες
προσκληθέντες, καὶ ἐπὶ πολὺ πρὸς τὰς προτρ
πὰς καὶ συμβουλὰς ἀτέγκτους σφᾶς αὐτο
παρεχόμενοι, δέει τῆς δυσχερείας τοῦ ἔργο
τελευταῖον, μόλις πεισθέντες, ἀπεδύσαντο πρ
τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἐπὶ κοιναῖς μέντοι πάντ
ὑποσχέσεσι τοῖς δε*, ὅπως οἱ δύο οὗτοι ἐπιτρ
πεύωσι τῆς σχολῆς ἐν τελείᾳ πληρεξουσιότη
πρός τε τὰς συναγωγὰς τῶν προσόδων, κ
πρὸς τὰς δαπάνας, καὶ πρὸς τὰς ἀποκαταστ
σεις καὶ ἐναλλαγὰς διδασκάλου καὶ ὑποδιδ
σκάλων, καὶ ἀποβολὰς μαθητῶν, ἐπιμελούμεν

* διόρθου ταῖς δε.

ἐκ παντὸς τρόπου τῆς ἐν μαθήμασιν αὐτοῖς ἐπιδόσεως καὶ τῆς τῶν ἠθῶν κοσμιότητος, καὶ διδόντες καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ συνόδου λογαριασμὸν, μηδενὸς μέντοι ποτὲ μήτε ἐμμέσως μήτε ἀμέσως, μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ, μήτε τὸ σμικρότατον αὐτοῖς πρὸς ταῦτα ἐναντιουμένου, μήτε συμμετασχεῖν ἐπιχειροῦντος τοῦ ἔργου τῆς διοικήσεως ταύτης, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τῶν ἐφόρων προχείρως συναντιλαμβανομένων πρὸς ταχεῖαν ἐκτέλεσιν ὧν ἂν εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς σχολῆς ἀνενέγκωσι· Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ἐπίδοσιν καὶ εὐταξίαν τῆς ρηθείσης σχολῆς κοινῇ γνώμῃ ὑποσχόμεθα, κατὰ συναίνεσιν τῆς τε ἡμῶν μετριότητος μετὰ πάσης τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, καὶ τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ περιβλέπτου πεγιζαδὲ καὶ μεγάλου διερμηνευτοῦ κυρίου κυρίου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντη, μετὰ πάσης τῆς πανευγενοῦς χορείας, ἐφ' οἷς καὶ δύο τῶν ἀρχιερέων, τόν τε ἱερώτατον μητροπολίτην Λαρίσσης κὺρ Διονύσιον, καὶ τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Εὐρίπου κὺρ Ἱερόθεον, συναδελφοὺς ἀγαπητοὺς τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὡς παιδείας τε μετέχοντας καὶ πολὺν τὸν περὶ τὰ καλὰ καὶ κοινωφελῆ ἔχοντας ζῆλον, ἐπανέλαβον συνοδικῶς συναντιλαμβάνεσθαι προθύμως τοῖς γνησίοις πληρεξουσίοις ἐπιτρόποις, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς, ὡς οἷόν τε, πρὸς τὰς τῆς σχολῆς προσκαλούμενοι χρείας, καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπασι μόλις

ἐπείσθησαν οἱ ῥηθέντες τὴν τῆς σχολῆς ἐπαναλαβεῖν διοίκησιν, ἅπερ οὐ μόνον συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ συνῳδὰ τῷ ῥηθέντι σιγιλλιώδει ἔδοξεν. Ἐπεὶ οὖν οἱ εἰρημένοι πληρεξούσιοι ἐπίτροποι ἐξῃτήσαντο ἐπικυρωθῆναι αὐτοῖς τὰ εἰρημένα διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἡμῶν γράμματος, τούτου χάριν γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι ἡμέτεροι κατὰ πνεῦμα υἱοὶ ἀγαπητοὶ ὅ τε κυρίτζη Μιχαλάκης καὶ ὁ κυρίτζη Ἰορδανάκης, ἔχοντες συναντιλαμβανομένους πρὸς ἃς ἂν βούλωνται τῆς σχολῆς χρείας τοὺς ῥηθέντας δύο μητροπολίτας, ἐπιτροπεύωσι καὶ προστατεύωσι ταύτης ἐν τελείᾳ πληρεξουσιότητι πρός τε τὰς συναγωγὰς τῶν προσόδων καὶ πρὸς τὰς δαπάνας, καὶ ἀποκαταστάσεις καὶ ἐναλλαγὰς διδασκάλου, καὶ ἀποβολὰς μαθητῶν, ἐπιμελούμενοι ἐκ παντὸς τρόπου τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν αὐτοῖς ἐπιδόσεως, καὶ τῆς τῶν ἠθῶν κοσμιότητος, καὶ δίδοντες καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ συνόδου λογαριασμόν· καὶ μηδείς ποτε τολμήσῃ, μήτε ἐμμέσως, μήτε ἀμέσως, μήτε λόγῳ, μήτε ἔργῳ, μήτε τὸ σμικρότατον αὐτοῖς περὶ τούτων ἐναντιωθῆναι, μήτε συμμετασχεῖν αὐτοῖς τοῦ ἔργου τῆς διοικήσεως ταύτης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσαπερ ἂν εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα

καὶ εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ περίβλεπτον, πραγματευτὴν καὶ μέγαν διερμηνευτὴν, ὡς πρὸς ἐφόρους δεηθῶσιν, ἀνήνεγκον, καὶ πρὸς ταῦτα πάντα τὴν δυνατὴν ὑπισχνούμεθα βοήθειαν. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν καὶ ἐδόθη αὐτοῖς.

Ἐν μηνὶ φεβρουαρίῳ. Ἰνδικτιῶνος ιε′ (δηλ. 1797).

† Ὁ Καισαρείας Λεόντιος — † ὁ Ἐφέσου Σαμουὴλ — † ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος — † ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος — † ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας — † ὁ Δέρκων Μακάριος — † ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος — † ὁ Τορνόβου Φιλόθεος — † ὁ Ἀμασείας Παΐσιος — † ὁ Προύσης Ἄνθιμος — † ὁ Νεοκαισαρείας Ἡσαΐας — † ὁ Λαρίσσης Διονύσιος — † ὁ Σμύρνης Γρηγόριος — † ὁ Ἰωαννίνων Μακάριος — † ὁ Διδυμοτείχου Παΐσιος — † ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος — † ὁ Εὐρίπου Ἱερόθεος.

Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης — ὁ μέγας λογοθέτης Ἀλέξανδρος Μάνος — Κωστάκης Χατζερῆς — Ἀλέξανδρος Χατζερῆς — Κωστάκης Σοῦτζος — Ἀλέξανδρος Σοῦτζος — Σκαρλᾶτος Μαυροκορδᾶτος — Νικόλαος Μαυροκορδᾶτος — Χουρμούζης Πλαγινός.

§

Διὰ τοῦ γράμματος τοῦ πατριάρχου Γερασίμου διορίζονται δύο συνέφοροι καὶ συνεπίτροποι πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι. Τῶν διορισθέντων, ὁ μὲν εἷς καλεῖται Μιχαὴλ Χρήστου, προεστὼς τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων, ὃν εὑρίσκομεν καὶ ἀπὸ τοῦ

1801—1805 ἔφορον τῆς σχολῆς, καὶ κατ' ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κοινοῦ, τῷ Ἐθνικῷ Μικτῷ Συμβουλίῳ τῶν τότε χρόνων, ὁ δὲ ἕτερος διεκρίνετο συγχρόνως ὡς εἷς τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου λελογισμένου· περὶ τούτων ἀμφοτέρων αὐτὸ τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἐστὶ μάρτυς ἀξιοπιστότατος ὀνομάζον αὐτοὺς «ἄνδρας δεδοκιμασμένους ἐφ' ὧν κοινῶν προστατεύουσι πραγμάτων καὶ μεγίστην τὴν προθυμίαν, χριστιανικώτατον δὲ τὸν ζῆλον, ἐπιδεδειγμένους»· ὁ δεύτερος οὗτος ἐστὶν ὁ Ἰορδάνης Καπλάνογλους, διατελέσας ἔφορος τῆς σχολῆς ἴσως μέχρι τοῦ 1801, διότι ἐκεῖθεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ σημειοῦται ἐν τοῖς ἐφόροις· ἦν ὅμως ἔφορος τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τῶν ἑλληνικῶν παρὰ τῇ Πηγῇ νοσοκομείων· ὅτε δὲ, τῇ 25 ὀκτωβρίου 1785, ἐγένετο ἔναρξις νέας οἰκοδομῆς τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης, εἰς τὸν Ἰορδάνην Καπλάνογλουν ἀνετέθη ἡ ἐπιστασία τῆς ἐργασίας, συμπληρωθείσης περὶ τὰ τέλη μαρτίου 1786. Πρὸς ἐξόφλησιν δὲ τοῦ ἐπὶ τούτῳ χρέους, εἰς ὃ ὑπεβλήθη ἡ μονὴ, γενομένης σκέψεως περὶ τῶν δυναμένων ἀναλαβεῖν τὸ κοπιῶδες ἔργον τῆς ἀπὸ τοῦ χρέους ἀπαλλαγῆς, ἡ Μ. Ἐκκλησία διώρισε, σὺν τρισὶν ἑτέροις, τὸν Ἰορδανάκην Καπλάνογλουν, ὃς ἔμεινε τοιοῦτος, ὡς φαίνεται, μέχρι τοῦ 1799. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν τότ' ἐπιφανῶν ἐπὶ πλούτῳ καὶ φιλογενείᾳ, γενόμενος καὶ πενθερὸς Ἰωάννου τοῦ Ζαρίφη, δῆλά γε δὴ

πάππος τοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν εὐεργέτου τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως Γεωργίου τοῦ Ζαρίφη.

*

Ὁ διορισμὸς τῶν δύο συνεφόρων ἐγένετο κατ' ἀνάγκην· ἡ διοίκησις τῆς σχολῆς ἐχώλαινε τότε, καθὼς εἰκάζομεν, ἕνεκεν ἀκοσμίας τῶν μαθητῶν, πολὺ πιθανῶς δὲ καὶ τῶν ὑποδιδασκάλων· ἡ κατάστασις αὕτη, *φαύλως* ἔχουσα, βεβαίως ἐλύπει τοὺς ἀρχιερεῖς, ἐφ' ὅσον μάλιστα πολλαὶ μὲν ἐγίνοντο δαπάναι πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς, ἡ δὲ γεραρὰ αὕτη πατριαρχικὴ τῶν κάτω χρόνων ἀκαδημία οὐκ εὐθὺ προέβαινεν εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Πρὸ μικροῦ εἴδομεν ὅτι, κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1794—95, τοῖς δώδεκα τῆς σχολῆς ὑποτρόφοις ἐδόθησαν ἕνδεκα μόνον μηνιαῖοι μισθοί, κρατηθέντος ἑνός, πρὸς τιμωρίαν τῆς ἀταξίας αὐτῶν· παραδόξως, οἱ ὑπὸ τῆς σχολῆς συντηρούμενοι καὶ περιθαλπόμενοι πτωχοὶ μαθηταὶ ἦσαν ἄτακτοι, φαίνεται δ' ὅτι προστάτας ἔχοντες ἐκ τῶν τότε δυνατῶν ἦν ἀδύνατον 'ν' ἀποβληθῶσι τῆς σχολῆς· αὐτὸς ὁ Κούμας διηγεῖται περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διοικήσεως τῆς σχολῆς ὅτι οἱ μαθηταὶ (1814—15), ξένοι καὶ συγκλύδες ἐκ διαφόρων μερῶν, ἦσαν ἄτακτοι καὶ ἀνάγωγοι, γινόμενοι ὄργανον φατριῶν διαφόρων, διωκόμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ, προστάτας ὅμως ἔχοντες ἐκ τῶν ἰσχυόντων ὁμογενῶν, καί, συνεπῶς, παραλύοντες τὴν ἐν τῇ σχολῇ πειθαρχίαν. Ἀταξίαι τοιαῦται ἐπανελαμβάνοντο καὶ

κατόπιν· ὅτε κατεβιβάσαμεν ἀπὸ τοῦ Κουροῦ-τσεσμὲ διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἰς Φανάριον, ὑποβαλόντες αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐγγυτέραν τῆς Ἐκκλησίας ἐπίβλεψιν, ἴσως ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν ἐλώφησεν ὁ συνεχῶς, ἕνεκα σκοπῶν φατριαστικῶν, ὑπεγειρόμενος σάλος τῶν ἀταξιῶν τούτων· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1844 ἀπεβλήθησαν ἄτακτοι μαθηταί, μετὰ δὲ μόλις τριετίαν νέαι ταραχαὶ ἠνάγκασαν τὴν Ἐκκλησίαν ἵνα φανῇ αὐστηρά· μόλις ἐν τούτοις παρῆλθε διετία καὶ τοσοῦτον ἐκορυφώθησαν αἱ ἀταξίαι καὶ κακοήθειαι, ὥστε κατεβιβάσαμεν πάλιν διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἰς Φανάριον, καὶ τοὐντεῦθεν ἔφοροι, μηδενὶ χαριζόμενοι, εἶδον διὰ τῆς αὐστηρότητος αὐτῶν ἐπικρατοῦσαν τὴν γαλήνην καὶ πειθαρχίαν ἐπὶ πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἄχρι σήμερον ἐνιαυτούς.

Ὁ ἱστοριογράφος Κούμας ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι μεγιστᾶνες ὁμογενεῖς καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ἰσχυροὶ ἐγίνοντο προστάται τῶν ἀτάκτων μαθητῶν, οὕτω δὲ εὐταξία καὶ νομιμότης ὑπεκρύπτοντο, ἀγαθὸν καὶ πονηρὸν τῆς ἴσης ἀπήλαυε προστασίας· ὁ Κούμας αἰσθανθεὶς ἀπογοήτευσιν ὑπεχώρησε· φαίνεται δ' ὅτι καὶ προηγουμένως ἐγίνετο τὸ αὐτό, καὶ ἡ σχολὴ ἐστερεῖτο ἑνὸς ἢ δύο καὶ πλειόνων διδασκάλων· οὕτω δ' ἐξηγοῦνται ἐν μέρει τὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς ἐνιαχοῦ φαινόμενα χάσματα.

Τῷ 1797 ἡ Ἐκκλησία, θέλουσα ἵνα λάβῃ δραστήριόν τι μέτρον ὑπὲρ τῆς συνεχείας τοῦ ἔργου τῆς σχολῆς, ἔδωκεν ἄδειαν τοῖς ἐφόροις ἵνα προ-

βαίνωσιν εἰς ἀποβολὰς καὶ μαθητῶν καὶ διδασκάλων, ἀπροσωπολήπτως, καίτοι μετὰ μίαν ἑπταετίαν ἕτερον ἐφήρμοσε μέτρον, οὕτω δὲ κατόπιν οὐδεμία παρατηρεῖται διάσπασις τῆς ἱστορίας τῆς σχολῆς οὔτε διακοπή τις τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ἕνεκα δὲ διασπάσεως τοιαύτης ἕκαστος ἠθικὸς, οὕτως εἰπεῖν, ἀνακαινισμὸς τῆς σχολῆς ἐνομίζετο ἔναρξις νέας σχολῆς· αὐτὸς, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ 28 κώδηξ γράφει περὶ τοῦ τῇ 1 σεπτεμβρίου 1777 ἀνακαινισθέντος φιλοσοφικοῦ τμήματος, οὐχὶ περὶ τοιούτου, ἀλλ' ἀορίστως καὶ δὴ καὶ ἀνιστορήτως, τό γ' εἰς ἡμᾶς ἧκον, περὶ νέας τινὸς σχολῆς «τῇ σὺν Θεῷ συστάσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῇ». Ἐν τούτοις Σέργιος ὁ Μακραῖος, πρὸ ἑκατὸν ἀκριβῶς ἐτῶν, ἐπίστευεν ὅτι, ἀπὸ τοῦ 1555, ἡ πατριαρχικὴ ἀκαδημία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ μία μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, πρὸ ἑκατὸν τριάκοντα καὶ πλέον ἐνιαυτῶν, ἔγραφε μαρτυρῶν τὴν ἑνότητα τῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1691 μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ «σώζεται, θείᾳ συνάρσει, μέχρι τῆς σήμερον». Πρέπει δὲ 'να σημειώσωμεν ὅτι ἀμφότεροι ἐγίνωσκον τὰς συνεχεῖς (ἐπ' αὐτῶν) ἠθικὰς ἀνακαινίσεις τῆς σχολῆς, τὴν τοῦ 1748, τὴν τοῦ 1759, τὴν τοῦ 1769, τὴν τοῦ 1777.

Ἐπιμένω ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ, διότι ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱ τῶν μαθητῶν ἀταξίαι ἐγίνοντο ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἑκάστοτε ἀποσυνθέσεως, οὕτως εἰπεῖν, τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας· οὕτως

ἄλλοτε κατέστησα γνωστὰς[27] ἀταξίας τοιαύτας καὶ ταραχὰς μαθητῶν ἐπανισταμένων ἐναντίον τῶν διδασκάλων, κατὰ τὸ ἔτος 1682—1683, καὶ τοῦτο αἰτίαν ἔγραψα τῆς ἀπὸ τοῦ 1684 μέχρι τοῦ 1691 ἀδρανείας τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἰδίᾳ τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος αὐτῆς.

§

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ τῆς σχολῆς ἔργου τοῦ κατὰ διαλείμματα διασπωμένου καὶ ἐπαναλαμβανομένου, φρονῶ ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη διάδοχος τῆς ἐπὶ βυζαντινῶν οἰκουμενικῆς σχολῆς ἠναγκάζετο 'να ἀπρακτῇ ἐνίοτε, κοιμωμένη, βραχὺν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χρόνον, ἕνεκεν ἐλλείψεως διδασκάλων, προσωρινῶς ἀπόντων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· διότι πάντες σχεδὸν ἦσαν ἀξιωματικοὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, πάντες σχεδὸν ἦσαν καὶ γραμματεῖς αὐτῆς, καὶ κατὰ τὰς δύο μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀμέσως ἑκατονταετηρίδας ἠκολούθουν τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, κατὰ καθῆκον, καθὸ πατριαρχικοὶ γραμματεῖς, εἰς τὰς ἀνὰ τὴν Πελοπόνησον καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν ἱερὰς αὐτοῦ περιοδείας ἐπὶ καταστάσει ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἢ εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅτε διέμενον ἐκεῖ, στρατιωτικῶν ἕνεκα λόγων, αἱ ἀνώτεραι τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἀρχαί. Ἀλλὰ κατὰ τὰ διαλείμ-

27. Χρονικὰ πατριαρχ. ἀκαδημίας· σελ. 101.

ματα ταῦτα πιστεύω ὅτι οὐχὶ τὸ σύνολον τῆς σχολῆς ἦν καταδεδικασμένον εἰς ἀπραξίαν, ὑπέμνησα δὲ πρὸ μικροῦ[28] ὅτι μαρτυρία ἐγκυρωτάτη σαφηνίζει τὰ ἐν τῷ βίῳ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας χάσματα· διότι, γνωστοῦ ὄντος ὅτι πάντοτε, πρὸς τῷ ἐπιστημονικῷ καὶ τῷ φιλοσοφικῷ τμήματι, συνυπῆρχε, παρὰ τῷ Πατριαρχείῳ κειμένη, μικρά τις ἡ προκαταρκτικὴ σχολὴ τῶν γραμματικῶν, τὸ τμῆμα τὸ φιλοσοφικὸν ἢ τὸ μαθηματικὸν ἐσχόλαζε — βραχύτατον χρόνον — τὸ δὲ σχολεῖον τῶν γραμματικῶν — ἡ προκαταρκτικὴ σχολὴ (καθὼς ὠνομάζομεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1869) ἀνελλιπῶς ἐλειτούργει. Τὸ γραφὲν ἄρα που ὅτι ἡ πατριαρχικὴ ἀκαδημία ἦ, αὐτολεξεί, *ἡ πτωχὴ σχολὴ τοῦ πτωχοτάτου* καὶ περὶ ἄλλων ἔχοντος νὰ μεριμνᾷ *Πατριαρχείου, ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ἕνα μόνον εἶχε διδάσκαλον καί ποτε οὐδένα, ἐνίοτε ἐκλείπουσα, πάντοτε δὲ φθίνουσα, διὰ τὴν ἀείποτε σύντροφον αὐτῇ πενίαν . . . . ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, ἔνθα οὐδεὶς σχεδὸν ἦν ὁ διδάσκων γράμματα*[29], δυστυχῶς ἀποδείκνυται γνώμη ἀστύστατος, οὔτε λογικῶς ἐμπεδουμένη, οὔθ' ἱστορικῶς ἐπικυρουμένη. Τὸ κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα λεχθὲν, οὐδεὶς *σχεδὸν* ἦν ὁ διδάσκων γράμματα, ἥκιστα πείθει καὶ τὸν γινώσκοντα ὀλί-

28. Ἴδε σελ. 5—6 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου.

29. Ἴδε ἐν τόμῳ ΙΘ' περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου, σελ. 2.

χαν τὴν ἑλληνικὴν, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι τὸ *σχεδὸν* οὐ σημαίνει ἔκλειψιν, δηλοῖ δὲ μᾶλλον ὅτι ὑπῆρχον — πλείους τοῦ ἑνὸς — ἀλλ' οὐχὶ τῶν τότε σημαινόντων λογίων. Ἐὰν δὲ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Διονύσιος ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, καλῶν Μιχαὴλ Ἑρμόδωρον ἐξ Ἰταλίας ὅπως διδάξῃ παρ' ἡμῖν, γράφῃ ὅτι Ἕλληνες *οὐκέτι ἔχουσι τοὺς ἐκπαιδεύσοντας*, λέγει τοῦτο ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἐπιστημονικὰς ἐν Ἰταλίᾳ σχολάς· ἀκριβῶς ὁ Διονύσιος γράφει περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ τὸ γραφόμενον οὐδαμῶς δύναται 'να ληφθῇ ὡς μαρτυρία ὅτι οὐκ ἀσύστατος ἡ γνώμη τοῦ κατὰ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας τ' ἀνωτέρω γράψαντος, ἐφ' ὅσον μάλιστα περικόπτεται μὲν ἡ πρὸς Ἑρμόδωρον ἐπιστολὴ τοῦ Διονυσίου καλοῦντος ἐκεῖνον ὅπως ὑποβαστάσῃ τὸ *πτῶσιν ἀπειλοῦν*[30], γνωστὸν δ' ἐστὶν ὅτι συγχρόνως ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει Θεοφάνης Ἐλεαβοῦλκος ὁ Νοταρᾶς, ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας· — καὶ τὸ περὶ τοῦ 1555 γραφὲν *οὐδεὶς σχεδὸν ἦν ὁ διδάσκων γράμματα* ἑρμηνεύεται σαφῶς, διότι ὑπῆρχον οἱ διδάσκοντες, ἢ τοὐλάχιστον, χάριν τῶν παρεξηγούντων τὸ *σχεδὸν*, ὑπῆρχεν ὁ διδάσκων. Ἐὰν δὲ ἔτη τινὰ με-

---

30. τὴν ἐπιστολὴν ὅλην ἀνάγνωθι προχείρως ἐν τοῖς ἐμοῖς Χρονικοῖς πατριαρχ. ἀκαδημίας, σελ. 51, ἔνθα δείκνυται ὅτι ὁ Λήσταρχος Ἑρμόδωρος ἐκαλεῖτο οὐχὶ 'να ἀναστήσῃ νεκρὸν, ἀλλὰ 'να στηρίξῃ τὸ ἑτοιμόπτωτον.

τὰ ταῦτα Φραγκῖσκος ὁ Κόκκος ἐκφράζῃ θλῖψιν ὅτι *τὴν κατασχοῦσαν ἡμᾶς σκοτόμαιναν οὐ δύναται λῦσαι*, οὐδ' ἐκ τούτου βεβαίως ἐξάγεται συμπέρασμα ὅτι ἡ πατριαρχικὴ ἀκαδημία «ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ἕνα μόνον εἶχε διδάσκαλον καί ποτε οὐδένα». Σειρὰν βεβαίως ἀδιάσπαστον ἐπιφανῶν καὶ σπουδαίων διδασκάλων οὐδεὶς ἠδυνήθη 'να εὕρῃ, γραμματικῶν βεβαίως ὑπαρχόντων, οἷος ἦν ὁ ἐν βιβλίῳ σπουδαιοτάτῳ[31] καὶ ἀπὸ σοβαροῦ βήματος κακολογηθεὶς ὡς «πτωχότατος ἀντιγραφεὺς καὶ γραμματιστὴς ἀποζῶν ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς βιβλίων ἐν μικροτάτῳ καὶ ρυπαρῷ κελλίῳ» Μανουὴλ Μαλαξός. Ἔλλειψις ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων δικαιολογεῖ τὴν ἑκάστοτε ἀνασύστασιν τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος· ἀλλ' ἵνα διατηρηθῶσι ταῦτα ἦν ἀνάγκη πόρων δαψιλῶν, τοιοῦτοι δὲ φαίνεται, κατὰ καιροὺς ἐξέλειπον, οὐδ' ἠδύνατο 'ν' ἀμείψῃ ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονας εἴ ποτ' ἐκάλει τούτους ὡς διευθυντὰς ἢ διδασκάλους· τὸ στηρίζεσθαι δ' εἰς τὴν φιλομουσίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν ἑνὸς ἰδιώτου, ὅσον πλούσιος ἂν ὑποτεθῇ καὶ φιλογενής, ἀποβαίνει οὐχὶ φρόνιμον· ἤδη γινώσκομεν ὅτι, μόλις εἰκοσαετίαν μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος ὑπὸ Μανωλάκη

---

31. νόει μοι τὸ περιοδικὸν τοῦ Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου τὸ ἄνω (29) σημειωθέν· ἀνεγνώσθη δ' ἡ διατριβὴ ἐν αὐτῷ τῷ Συλλόγῳ, λίαν μυκτηρίζουσα τὴν μεγαλώνυμον ταύτην σχολὴν καὶ πολλὰ τ' ἀσύστατα λέγουσα.

τοῦ ἐκ Καστορίας, αὐτὸς ὁ γενναῖος προστάτης τῆ[ς] ἑλληνικῆς παιδεύσεως περὶ τὰ 1681—1682 ἠρνή[-] θη τὴν ἀπόδοσιν τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἀειμνήστο[υ] σχολάρχου Σεβαστοῦ Κυμινήτου, αἴρων δὲ τὴν γεν[-] ναίαν αὐτοῦ προστασίαν ἐπήνεγκε παράλυσιν τῆ[ς] φιλοσοφικῆς σχολῆς.

Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐγένοντο δια[-] λείμματα—ἀραιότατα καὶ βραχύχρονα— ἐν τ[ῷ] βίῳ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, κυρίως ἐν τ[ῇ] λειτουργίᾳ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ φιλοσοφικο[ῦ] τμήματος· διότι οὐδέποτε διέλιπε λειτουργοῦσ[α] παρὰ τῷ Πατριαρχείῳ προκαταρκτική τις ἢ μικρ[ὰ] σχολὴ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων.

καὶ νῦν ἐξακολουθήσωμεν ἀπαριθμοῦντες τ[ὰ] περὶ τῆς σχολῆς ἐπίσημα πατριαρχικὰ γράμματα.

*

15] Δέκατον καὶ πέμπτον πατριαρχικὸν γράμ[-] μα τακτέον τὸ κατὰ μάρτιον τοῦ 1798 ὑπὸ το[ῦ] πατριάρχου Γρηγορίου Ε' τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ἀπολυ[-] θέν, καὶ προσηλοῦν τῇ σχολῇ τὴν ἐν Πριγκήπ[ῳ] μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐπὶ σκοπῷ προσφυ[-] γῆς ἐκεῖ τῶν τῆς σχολῆς διδασκάλων καὶ μαθη[-] τῶν, ἐν περιπτώσει ἐπισκήψεως χολέρας ἢ πανώ[-] λους. Ἡ ἱστορία τῆς μονῆς ταύτης ἐν ἐκείνοις τοῖ[ς] χρόνοις ἐστὶ περίεργος. Τῷ 1753 ὁ πατριάρχη[ς] Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, σταυροπηγιακὴν οὖσαν ἐξ ἀρχῆς ἀλλὰ κατὰ τὴ[ν] ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα σημειουμένην ἐνοριακήν, πα-

ρεχώρησε τῇ συντεχνίᾳ τῶν μπεζιρτζίδων, ἀναλαβούσῃ 'να πλουτίσῃ αὐτήν, πενομένην. Τὸ 1764 Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς, διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλίου, τὰ σταυροπηγιακὰ καὶ πατριαρχικὰ δίκαια ἐχορήγησε τῇ πτωχῇ μονῇ. Γαβριὴλ δ' ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, τῷ 1782, τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια κρατύνων, μετατίθησι τὴν κηδεμονίαν τῆς μονῆς ἀπὸ τῆς συντεχνίας ταύτης, πολλὰ μὲν ἀγαθὰ διαπραξαμένης ἀλλὰ τοὐντεῦθεν ἀδυνατούσης ὑπὲρ τῆς μονῆς φροντίζειν, εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Ἐσφιγμένου, κατὰ παράκλησιν τῆς εὐσεβοῦς ταύτης συντεχνίας, διότι δῆθεν ἀνέλαβεν ἡ μονὴ τοῦ Ἐσφιγμένου μεριμνᾷν ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τά τε παρόντα κτήματα διαφυλάττουσα καὶ νέα προστιθεῖσα δῆθεν. Ἀλλὰ κατὰ αὔγουστον τοῦ 1793, ὁ πατριάρχης Νεόφυτος Ζ' ὁ ἀπὸ Μαρωνείας ἀνεῦρε, κατὰ τὰ ρήματα τοῦ σιγιλλίου αὐτοῦ, καὶ ἐπιστώθη «ὅτι τό γε ἐπὶ τοῖς μοναστηριακοῖς τοῦ Ἐσφιγμένου πατράσιν ἐκ πολλοῦ ἂν ἀπώλετο τὸ ἐν τῇ Πριγκήπῳ τοῦτο μοναστήριον, καὶ εἰς τελείαν ἀπώλειαν ἦν πεπτωκός, μετασχὸν τῆς παρ' ἐκείνων εἰς αὐτὸ παρεισφρησάσης ἀθλιότητος καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένης ἐλεεινῆς καταστάσεως»[32]. Εὐτυχῶς ἐπεμελεῖτο τῆς μονῆς ἀπό τινος, σώζων ἀπὸ κατα-

32. ἀπὸ τοῦ σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου μανθάνομεν τὴν ἀπὸ τοῦ 1753 μέχρι τοῦ 1793 ἱστορίαν τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος.

στροφῆς, ὁ ἄρχων παχάρνικος Χριστόδουλος Βλα-
χούτζης, εἰς τούτου δὲ τὴν μέριμναν καὶ προστα-
σίαν ἐχορήγησαν τὴν μονὴν ὁ πατριάρχης καὶ ἡ
Σύνοδος. Τῷ 1798 Γρηγόριος Ε΄ ὁ ἀπὸ Σμύρνη
προσήλωσε τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ. Μήπω δὲ πα-
ρελθόντος ἔτους, τῷ 1799, κατὰ μάϊον, Νεόφυτο
ὁ ἀπὸ Μαρωνείας, τὸ δεύτερον κοσμῶν τὸν πατριαρ-
χικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς πα-
τριαρχικῆς καὶ ἐθνικῆς καὶ μεγάλης ταύτης σχο-
λῆς καὶ σταυροπηγιακὴν ἀποκαθιστὰς δίδωσιν ἐξαρ-
χικῶς τῷ παχαρνίκῳ Χριστοδούλῳ, διαβιβαζομέ-
νην καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. Μεθ' οἵας δὲ παραφορᾶς
ἐκρημνίζετο τὸ ἔργον τοῦ πρὸ αὐτοῦ Γρηγορίου Ε΄
δεικνύουσιν αἱ δῆθεν δικαιολογίαι τοῦ Νεοφύτου
αὗται· «ἄλλως ἀπέβη ἡ διοίκησις τοῦ μοναστη-
ρίου καὶ ἡ χρῆσις, μᾶλλον δ' εἰπεῖν κατάχρησις
τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ ἀφιερωμάτων καὶ πραγ-
μάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ τῶν ἐπικαρ-
πίων, καὶ οὐδεμία προσεγένετο ὠφέλεια τῇ κοινῇ
πατριαρχικῇ σχολῇ, ὡς καταναλωθέντων εἰς κενὸν
καὶ τοῦ εἰρημένου ἱεροῦ μοναστηρίου ἐρημωθέντος
ὡς ἀπροστατεύτου διαμείναντος»· ἔνθεν τοι, γενο-
μένης συσκέψεως τῆς τε συνόδου καὶ τοῦ συνεφό-
ρου τῆς σχολῆς Ἀλεξάνδρου Σούτζου, τοῦ μεγάλου
διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὁ Νεόφυτος ἀπε-
φάσισε 'να διακριθῇ τὸ μοναστήριον ἀπὸ τῆς σχο-
λῆς, ἀποσπώμενον ἀπ' αὐτῆς, «ἵνα μὴ τῇ ὁμωνυ-
μίᾳ τῆς σχολῆς πλείω λάβῃ φθορὰν . . . εἰς τὸ
ἀνοικονόμητον, μηδεμιᾶς ὠφελείας ἐγγινομένης. τῇ

χολῇ ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτοῦ καταστάσεως». —Ὁ ἀναγνώστης δύναται ’να κρίνῃ ἐὰν ἐντὸς ἔτους, ὑπὸ φροντίδα καὶ ἐφορείαν ἔμφρονα, δύνωνται ’να συμβῶσιν αἱ καταστροφαὶ πᾶσαι αὗται, ἀλλὰ συμπεραίνει βεβαίως ὅτι ὁ πατριάρχης Νεόφυτος, ὁ σοφερῶς ὑπὸ τοῦ Σεργίου Μακραίου ζωγραφούμενος[33], ἐπεθύμει καὶ ἤθελεν ἵνα δωρήσηται τὴν μονὴν τῇ οἰκογενείᾳ Βλαχούτζη, καὶ πρὸς τοῦτο τοιούτους ἐτερατοτόκει συλλογισμούς. Ἐν τοῖς ἀπὸ φεβρουαρίου 1803—17 ἰανουαρίου 1804 λογαριασμοῖς, τοῖς ἐν τῷ 28 κώδηκι φερομένοις, σημειοῦνται καὶ ἔξοδα πρὸς *ἐπισκευὴν τοῦ μοναστηρίου.*

§

Ἰδοὺ τὸ περὶ τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πατριαρχικὸν γράμμα·

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινου πόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† *Ὅσα μὲν καὶ οἷα τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθὰ πολλοῖς πολλάκις διατεθρύλληται· αὕτη καὶ γὰρ ἡμῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου διάκρισιν περιποιεῖ, τὰ μὲν ἑλέσθαι, τὰ δὲ φυγεῖν παραινοῦσα· ὑπ’ αὐτῆς τὰ ἤθη κοσμούμεθα ἐπαι-*

---

33. Μακραίου Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας ὑπομνήματα· Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθ. τόμ. Γ′, σελ. 369—286.

νετοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρεχόμενοι· αὕτη πῶς οἰ κονομητέον, πῶς πολιτικοῖς χρηστέον πράγμα σι, καὶ μυρία ἄλλα συμφέροντα τῷ ἀνθρω πίνῳ βίῳ ἐκδιδάσκει τοὺς μετειληφότας, κα τῇ ψυχῇ οἷον κάλλιστον περιτίθησι τὸν κό σμον καὶ τὴν ὠφέλειαν, τὴν γνῶσίν τε τῆς ἀ ληθείας περιποιοῦσα καὶ εἰς εὐσέβειαν προσ γουσα ταῖς καταλήψεσι τῶν θείων καὶ ἱερῶ ἐννοιῶν καὶ γραφῶν, καὶ τὸν ἄνθρωπον, εἰ δυ νατὸν, ὅμοιον Θεῷ ἀποφαίνουσα. Διὰ ταῦτα κα ἡ μετριότης ἡμῶν τοὺς οἴακας τοῦ οἰκουμενικο τούτου ἐπιτετραμμένη σκάφους, καὶ τῆς ἐκ τῆ παιδείας κοινῆς ὠφελείας ἀεὶ ἐπιμελουμένη τοῦ ἁπανταχοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν πληρώματος, πολλ μᾶλλον δέον ἔκρινε φροντίδα γενναίαν καὶ ἄο κνον ἐπιμέλειαν καταβαλέσθαι μετὰ τοῦ ἐν λαμπροτάτου καὶ περιβλέπτου πεγιζαδὲ κα μεγάλου διερμηνευτοῦ τῆς κραταιᾶς βασιλεία ἡμετέρου κατὰ Πνεῦμα υἱοῦ ἀγαπητοῦ καὶ πε ριποθήτου κυρίου κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλά τη βοεβόδα, καὶ μετὰ πάντων τῶν προκριτω τέρων τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τῶν ἐπιτρόπων, πε τῆς ἐνταῦθα ὑπ' ὄψιν ἡμῖν προκειμένης ἐν Κων σταντινουπόλει σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθη μάτων, ὅπως ἐπίδωμεν αὐτὴν ἐν ἀνέσει διάγου σαν καὶ ἐπιδιδοῦσαν ἐν τοῖς μαθήμασι. Καὶ δ ὁρῶντες τὴν σχολὴν ταύτην οἰκήματος ἐαρινο ἀποστερουμένην, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ παν

ης ἐλεεινῶς κινδυνεύοντας διδασκάλους τε καὶ μαθητὰς, ἔγνωμεν προσηλῶσαι αὐτῇ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ, ὅπως προλαβόντως ἐπετέτραπτο οἰκονομεῖν τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι ποστελνίκῳ ἡμετέρῳ κατὰ Πνεῦμα υἱῷ ἀγαπητῷ κυρίῳ Χριστοδούλῳ Βλαχούτζῃ, προτροπῇ πατριαρχικῇ, διὰ σιγιλλιώδους γράμματος. Οὕτως οὖν δόξαν ἡμῖν τε μετὰ πάσης τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος, καὶ τῇ περιβλέπτῳ αὐτῆς ἐκλαμπρότητι ὡς συνεφόρῳ τῆς σχολῆς ταύτης, μετὰ πάσης τῆς λοιπῆς πανεκλάμπρου καὶ πανευγενοῦς χορείας, καὶ τοῖς ἐπιτρόποις τε καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς προκριτωτέροις τοῦ γένους ἡμῶν τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων, πρὸς σύστασιν καὶ διαμονὴν τῆς ῥηθείσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ κοινῆς σχολῆς ἐπὶ κοινῇ ὠφελείᾳ, γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ εἰρημένον ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς

μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆ-ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσ-γενησομένων ἂν, κατὰ τὴν κοινὴν συνοδικὴν γνώμην καὶ ἀμετάθετον ἀπόφασιν[34] *ὑπάρχῃ προσηλωμένον τοῦ λοιποῦ τῇ πατριαρχικῇ καὶ σταυροπηγιακῇ ἡμῶν ταύτῃ σχολῇ, ὥστε ἀμ-φότερα συνηνωμένα εἰς ἓν διαμένειν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀδιάσπαστα ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀδι-αχώριστα, καὶ παρὰ μηδενὸς ἄλλου δεσπόζηται τὸ μοναστήριον τοῦτο, ἀλλὰ παρὰ τῶν κατὰ και-ροὺς ἐπιτρόπων μόνον τῆς σχολῆς ταύτης, οἵ-τινες ὀφείλουσι καὶ τὸν λογαριασμὸν τὸν περὶ ληψοδοσίας τοῦ μοναστηρίου τούτου ἑκάστου ἔτους συμπαραλαμβάνειν καταγεγραμμένον ἐν τοῖς καταστίχοις τῆς ληψοδοσίας τῆς σχολῆς καὶ ἀπὸ ἰδίων αὐτῆς ἄσπρων πληρῶσαι τὸ σω-ζόμενον ἤδη χρέος τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστη-ρίου, καὶ παραλαβεῖν εἰς χεῖρας αὐτῶν δι' ἀ-κριβῶς ἐνυπογράφου ἐσφραγισμένου καὶ ἐμ-μαρτύρου καταστίχου, κατησφαλισμένου καὶ τῇ ἐπιβεβαιώσει τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἅπαντα*

---

34. υἱὸς ἴσως τοῦ τέως ἐπιμελητοῦ τῆς μονῆς Χριστοδού-λου ἦν ὁ τῷ 1818, ἐν τοῖς συνδρομηταῖς τῆς «Φαρμακοποιίας» τοῦ Διονυσίου Πύρρου γραφόμενος «ἄρχων μέγας κόμισος Γεώρ-γιος Βλαχούτζης».

τὰ πράγματα, κτήματα, ἀφιερώματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἱερὰ σκεύη, ὑποστατικὰ, σιγίλλια, χοτζέτια, σενέτια καὶ λοιπὰ πράγματά τε καὶ ἔγγραφα τοῦ μοναστηρίου τούτου, ἵνα ἔχωσι διοικεῖν τὰ μοναστηριακὰ ἐκεῖνα πράγματα κατὰ τὸ πρέπον καὶ εὔλογον· Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, μικρὸς ἢ μέγας, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, κρυφίως ἢ φανερῶς, ἐπιχειρήσει ποτε διασεῖσαι καὶ ἀνατρέψαι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἀποφανθέντα, ὁ τοιοῦτος ὁποίας ἂν ᾖ τάξεως καὶ βαθμοῦ, ὡς ἐπιζήμιος τῇ κοινωφελεῖ ταύτῃ ἡμετέρᾳ πατριαρχικῇ καὶ σταυροπηγιακῇ σχολῇ, καὶ διακωλυτὴς τῆς κοινῆς τοῦ γένους ἡμῶν ὠφελείας, ἀφωρισμένος ὑπάρχῃ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος, τοῦ ἑνὸς τῇ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος, καὶ ἔνοχος τῷ αἰωνίῳ πυρὶ τῆς γεέννης. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπεφάνθη γνώμῃ κοινῇ καὶ συνοδικῇ· εἰς δὲ τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἀν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῶν ἤδη ἐπιτρόπων

τῆς εἰρημένης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ ὀγδόῳ, κατὰ μῆνα μάρτιον, ἐπινεμήσεως πρώτης·

† ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† ὁ Ἐφέσου Σαμουὴλ — † ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος — † ὁ Κυζίκου Ἰωακεὶμ — † ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος — † ὁ Νικαίας Καλλίνικος — † ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας — † (τόπος ἄγραφος ἐν τῷ Κώδικι) *— † ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος — † ὁ Προύσης Ἄνθιμος — † ὁ Λαρίσσης Διονύσιος — † ὁ Εὐρίπου Ἱερόθεος — † ὁ Νεοκαισαρείας Ἡσαΐας.*

§

16] Δέκατον ἕκτον γράμμα γίνεται τὸ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ ἀπὸ Νικαίας ἀπολυθὲν κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1804, καὶ δικαιολογοῦν τὴν ἐκ Φαναρίου μεταβίβασιν μαθητῶν καὶ διδασκάλων εἰς τὸν Κουροῦ-τσεσμέν. Πατριάρχης καὶ ἀρχιερεῖς ὁμολογοῦσιν ὅτι πρόοδος οὐδεμία γίνεται τῷ τῆς σχολῆς ἔργῳ, μετὰ τοσαύτας δαπάνας, εὑρίσκουσι δ' αἰτίαν τὸ τοῦ τόπου τέως ἀνεπιτήδειον, ὑπὸ ὁμιχλώδει καὶ καθύγρῳ ἀέρι, διαλυομένης ἐν καιρῷ νόσων ἐπιδημικῶν ἐπικινδύνων, καθ' ἕκαστον ἔτος σχεδὸν, οὗ ἕνεκεν οὐ μόνον ἀλλαχοῦ θέσιν ἐπεζήτουν οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ πρὸς ποι-

κίλα ἐτρέποντο ἐπαγγέλματα. Ὅθεν ἐγκαθιστᾶσι τὴν σχολὴν ἐν Κουροῦ τσεσμὲ, ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, χορηγήσαντες αὐτῷ πρὸς ἀνταλλαγὴν τὸ πλούσιον κτῆμα Χοταρνιτζάνι, συναινούντων πρὸς τοῦτο τοῦ τε Μολδαυίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη καὶ τοῦ ἀειμνήστου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου· τούτων δὲ πατὴρ ἦν ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης ὁ τὸ Χοταρνιτζάνι[35] τῇ σχολῇ δωρησάμενος.

17] Δέκατον ἕβδομόν ἐστι, μετὰ τὸ προηγούμενον ἀπολυθὲν, τὸ σιγίλλιον τοῦ αὐτοῦ Καλλινίκου[36] τὴν τάξιν καὶ διοίκησιν τῆς σχολῆς ἐμπεδοῦν καὶ τὰ μαθήματα καθορίζον. Τὸ γράμμα τοῦτο γίνεται τῇ σχολῇ ἡ βάσις, ἐφ' ἧς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος ἐθεμελίωσε τὴν κοινωφελῆ λειτουργίαν αὐτῆς, καὶ ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὰ πεντήκοντα πρῶτα ἔτη ἱστορία τῆς σχολῆς οὐ τοσοῦτον ἐξηρευνήθη, μνεία τις ἐπιτομωτάτη τοῦ θεμελιώδους ἐκείνου νόμου συγχωρεῖται νῦν, ὡς βάσεως καὶ ὑπερπληγγος ἀγωνίσματος ἀμεταπτώτου. Ὡρίσθησαν λοιπὸν διὰ τοῦ σιγιλλίου διαρκεῖς ἔφοροι μὲν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ὁ μέγας διερμηνεὺς (ἦν τότε Δημήτριος ὁ Μουρούζης) καὶ ὁ μέγας λογοθέτης Ἀλέξανδρος Μάνος, ἐναλλασσόμενοι δὲ κατὰ χρονικὰς περιόδους, οἱ μητροπολῖται Κυζίκου Ἰωακεὶμ, Νικο-

35. ἕκτον ἠριθμήθη τὸ χρυσόβουλλον ἀνωτέρω.

36. ἀνάγνωθι ἀμφότερα ἐν τόμῳ Α' («Ἀληθείας» καὶ) «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας», σελ. 287—292 καὶ 229—232.

μηδείας Ἀθανάσιος Δέρκων Γρηγόριος, ὡς *Μουσῶν τρόφιμοι*, οἱ ἄρχοντες Ἀλέξανδρος Χαντζερῆς μπᾶνος καὶ Δημήτριος Σχινᾶς χάτμανος, ὡς *θιασῶται τῶν Μουσῶν καὶ φιλολόγοι καὶ τῶν καλῶν ζηλωταί*, καὶ οἱ ἔμποροι Κωνσταντῖνος Μανδρατζόγλους καὶ Ἀντώνιος Τζιρᾶς· οὐ μετὰ πολὺ προσετέθησαν τούτοις καὶ ἕτεροι· — καθιερώθησαν κώδηκες τῶν χρηματικῶν λήψεων καὶ δόσεων καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τῶν δωροφορουμένων βιβλίων· — ἡ σφραγὶς διῃρέθη εἰς τρία τμήματα· — διωρίσθησαν τὰ προσόντα διδασκάλων καὶ ὑποτρόφων, ἐσφραγίσθησαν τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης, ὁρισθέντος ὅτι ἔδει 'να ὑπάρχῃ βιβλιοφύλαξ, εἷς τῶν προηγμένων μαθητῶν, ὡς καὶ ἕτερος τοιοῦτος γραμματεὺς βοηθῶν τῷ ταμίᾳ ἐφόρῳ τῆς σχολῆς· —καθωρίσθη τῶν ὑποτρόφων ὁ ἀριθμὸς εἰς δώδεκα καὶ ἡ κατ' ἔτος ἑκάστῳ χορηγία εἰς 200 γρόσια, καὶ τὰ περὶ τῆς ἀναγορεύσεως τῶν τελειοφοίτων· ἐνώπιον *ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων*· —ἔφοροι ἦσαν οἱ διαρκεῖς, ἐπίτροποι δ' οἱ κατὰ περιόδους ἐκλεγόμενοι·—ἡ ἀναγόρευσις ἐγίνοντο μετά τὴν κρίσιν τοῦ διδασκάλου τῶν φιλοσοφικῶν, δημοσίᾳ, τῶν κεκλημένων τούτων προβαλλόντων ἐρωτήσεις, εἰς ἃς ἀπήντων οἱ τελειόφοιτοι, καὶ οἱ ἐπιτυγχάνοντες ἐλάμβανον ἀποδεικτικὰ τῆς σπουδῆς αὐτῶν καὶ κοσμιότητος, ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν ἐφόρων, τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ διδασκάλου τῶν φιλοσοφικῶν καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου τῶν γραμματικῶν, ἐπὶ ἐγγράφῳ βεβαιώσει ὅτι προαχθήσονται μὲν εἰς θέσεις

ἁρμοδίας αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἱερωμένοι, διορισθήσονται δ' εἰς ἀξιώματα παρὰ τοῖς ἡγεμόσι Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας οἱ λαϊκοί· νομίζω δ' ὅτι ἡ ἀναγόρευσις αὕτη ἐγίνετο κατά τινα τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ φεβρουαρίου μηνός· — ὁρίζεται δ' ἅμα καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων· πρῶτος τῶν διδασκάλων ἦν ὁ τῆς φιλοσοφίας, διδάσκων καὶ τὰ μαθηματικά, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν· ὁ πρῶτος τῶν γραμματικῶν ἐδίδασκε συντακτικὸν καὶ ῥητορικὴν διὰ γυμνασμάτων, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ τῶν φιλοσοφικῶν ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν, δύο δ' ἔχων βοηθούς, ὑποδιδασκάλους, ὑπ' αὐτοῦ μὲν προτεινομένους, ἐγκρίσει δὲ τοῦ πατριάρχου, τῶν ἐφόρων καὶ τῶν ἐπιτρόπων προςλαμβανομένους· ὁ πρῶτος τῶν ὑποδιδασκάλων ἐδίδασκε συντακτικόν, ἑρμηνευομένου βεβαίως τοῦ Δ' τοῦ Γαζῆ, ὁ δεύτερος ὀρθογραφικὸν καὶ γραμματικήν· ὑπῆρχε δὲ καὶ τρίτος, διδάσκων Αἴσωπον καὶ Χρηστοήθειαν καὶ Χρυσολωρᾶν καὶ τοὺς τύπους τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' αὐτὸς ἔμενεν *ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Φαναρίου σχολῇ, μέλος λογιζομένῃ τῆς ὧδε*, διετέλει δ' ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πρώτου διδασκάλου τῶν γραμματικῶν.

§

18] Δέκατον ὄγδοον τάττω τὸ ἐν τῷ 65 κώδηκι τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς σωζόμενον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, ἀπὸ μαΐου 1804, διατάττον ἵνα οἱ νεωστὶ χειροτονούμενοι ἢ μετατιθέμενοι ἀρχιερεῖς, διηρημένοι κατὰ τάξεις, δίδωσιν

ὑπὲρ τῆς σχολῆς, σὺν ἑτέραις πρὸς ἕτερα ταμεῖα κεκανονισμέναις χορηγίαις, οἱ τῆς Α΄ τάξεως 150 γρόσια, οἱ τῆς Β΄ 100, καὶ οἱ τῆς Γ΄ 50.

19] Δέκατον ἔνντον τὸ τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου τοῦ ἀπὸ Σερρῶν, προσηλοῦντος τῇ σχολῇ, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1826, τὴν ἐν Χάλκῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης. Ἐξ ἀφορμῆς τούτου τοῦ γράμματος ὠφέλιμά τινα διδασκόμεθα, ἃ χορηγοῦσιν ἡμῖν ἀρχαῖοι μοναστηριακοὶ κώδηκες.

*

Τὸ γράμμα ἔχει οὕτω·

Χρύσανθος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῆς διαμονῆς, συστάσεως τε καὶ συντηρήσεως πράγματός τινος ποιούμενοι πρόνοιαν, ἐπειδὰν αὐτὸ κατίδωσι δι' οἰκείαν ἀδυναμίαν καὶ ἐπισυμβᾶσαν στέρησιν τῶν συνεκτικῶν καὶ συντηρητικῶν αὐτοῦ αἰτιῶν κινδυνεῦον ἀφανισθῆναι, κρείττονι καὶ ἐντελεστέρᾳ συνεκτικῇ δυνάμει ὑποτάσσουσι, καὶ τοῦ ἐπαπειλουμένου ἀπαλλάττουσι κινδύνου. Ταύτῃ τοι καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, ὡς φιλόστοργος κοινὴ μήτηρ, κηδεμονικῶς προνοοῦσα περὶ τῶν ὁπωσποτε τῆς οἰκείας ἐκστάντων δυνάμεως κοινωφελῶν πραγμάτων καὶ μάλιστα κοινῶν φροντιστηρίων, διαφόρως ἐπισυνίστησι πρὸς τὴν ἐξ ἐκείνων κοινὴν ὠφέλειαν ἀποτεινομένη, καθὰ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Καὶ γὰρ τοῦ ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ τῶν πόλεων, κατὰ τὴν χώραν Κουροῦ τσεσμὲ, ἀνθοῦντος κοινοῦ ἑλληνικοῦ

σχολείου πεπτωκότος ἤδη καὶ ἐκποιηθέντος τῆς κυριότητος τοῦ ἡμετέρου γένους, ὅτε δὴ περιστάσεσι προσοκείλαντος καὶ εἰς ἀλλογενεῖς περιελθόντος καὶ οἰχομένου, ἐπ' ἀθυμίᾳ πολλῇ τοῦ γένους ἡμῶν, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ τῶν τιμιωτάτων τοῦ κοινοῦ ἐπιτρόπων ἔκτοτε μὲν καὶ πολλάκις συνεσκεψάμεθα πρὸς θεραπείαν τῆς προσγενομένης ἐλλείψεως αὐτῆς καὶ ἀπαλλοτριώσεως καὶ τῆς ἐκ ταύτης κινδυνευούσης καταπτώσεως τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καλοῦ· καίτοι γάρ, μετὰ τὴν τοῦ σχολείου ἐκείνου ἀποξένωσιν, εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ σχολὴν γενομένης τῆς μεταβάσεως τῆς ἐκεῖ τέως διατελούσης νεολαίας, οἷα δὴ ἡ σχολὴ αὕτη πρὸς συνεχῆ οὐκ εὐάριθμον μαθητείαν τοῖς πᾶσι καταφανής ἐστιν, ὅτι οὔτε τὴν εὐρυχωρίαν ἀνάλογον ἔχει τοῖς προσφοιτῶσιν, οὐ μόνον ἐκ τῶν αὐτοχθόνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν μερῶν ἔρωτι μαθήσεως, ἄπνους δὲ καὶ ἀπήνεμος, ὅλως ἐν θερινῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ αὔρας παραμυθητικῆς ἐν πνιγώδει τῷ θερινῷ θάλπει καὶ καύσωνι ἐστερημένη διὰ τὴν θέσιν, καὶ ταῦτα πολλαπλασιαζομένων σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι τῶν φοιτητῶν καὶ οἷον εἰπεῖν ἐγκαθειργνυμένων· τῶν δὲ ἀνηκέστων δεινῶν, ὅσα λοιμὸς ἐπισκήψας ἐπέφερεν ἄν, ἡ ἐν μέρει ἀφήγησις οὐχ ὅπως δυσχερής, ἀλλὰ καὶ ἀθυμίας παραίτιος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φιλανθρώπως διακειμένοις· ἀνάγκη γὰρ τηνικαῦτα, ἢ ἐγκαρτεροῦντας μηδεμίαν ἔχειν παραμυθίαν συνεκκειμένους τῷ κινδύνῳ, ἢ ὅλως ἀναχωροῦντας τὸ χαίρειν τῇ σχολῇ καὶ τοῖς μαθήμασιν ἐπιφωνεῖν, πενίᾳ καὶ ταῦτα καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν πρὸς τὸ ζῆν τοὺς πλείστους ἐταζομένους. Ταῦτα γοῦν καθορῶσιν ἡμῖν τε καὶ τοῖς περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτοις συναδέλ-

φοις, καὶ οἷς ζῆλος φιλογενείας τε καὶ φιλοκαλίας ἐνέστακται, καὶ κινδυνεύουσαν ἀποσβεσθῆναι τὴν τοιαύτην φωταγωγοῦσαν λυχνίαν, τὴν διὰ τοσούτων ἐτῶν πολλὴν τῷ γένει ὠφέλειαν μετ' εὐκλείας περιποιησαμένην, παραδεῖν μὴ ἔχουσιν, ἔδοξε καλῶς ἂν ἔχειν εἴ γε τὸ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μονύδριον τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου σεμνυνόμενον ἀνατεθείη τῇ κοινῇ ταύτῃ τοῦ γένους σχολῇ καὶ ἀφιέρωμα πρὸς αὐτὴν ἀποδειχθείη καὶ αὐτὸ τοῦτο συνενωθὲν ἀφοσιωθείη· οὕτω γὰρ ἂν βασίμως ἐρηρεισμένην καὶ τὴν ἀρχαίαν διατελοῦσαν εὔκλειαν τὴν τοῦ γένους σχολὴν οὐ μόνον εὐχερεστέραν καὶ τὴν πρόσοδον ἕξειν πρὸς οἰκονομίαν, ἀλλὰ καὶ ὅτε εὔλογον ἐγκριθείη καὶ ἀναγκαῖον τὸ δυσκραὲς καὶ πνιγηρὸν ἐν θερινῇ τῇ ὥρᾳ ἀποφευγούσῃ καὶ ἐν καιρῷ λοιμώδους νόσου καταφύγιον πρόσφορον εἶναι τῇ νεολαίᾳ τὸ ἱερὸν μονύδριον. Ἵνα γοῦν κατὰ σκοπὸν καὶ βούλησιν προχωρήσῃ τὰ τῆς θεοφιλοῦς πράξεως, ἔγνωμεν ἐπικυρῶσαι καὶ ἐμπεδῶσαι καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος. Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῇ ὁμοφώνῳ συγκαταθέσει καὶ τῶν τιμιωτάτων τοῦ κοινοῦ ἐπιτρόπων, ἵνα τὸ διαληφθὲν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἱερὸν μονύδριον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, μετὰ τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ πραγμάτων κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ὑπάρχῃ τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἀνάθημα καὶ ἀφιέρωμα τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου πρὸς τὴν κοινὴν τοῦ γένους σχολὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθη-

μάτων, διεξαγόμενον μὲν ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπὸ ἡγουμένου κανονικοῦ διοίκησιν καὶ ἐν πᾶσι τοῖς σταυροπηγιακοῖς προνομίοις καὶ τῷ κυριαρχικῷ λόγῳ τοῦ κατὰ καιροὺς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διέποντος καθυπαγόμενον καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνέκαθεν προστασίαν διατελούσης καὶ τῆς σχολῆς, συνηνωμένον δέ πως καὶ ἀφωσιωμένον αὐτῇ γνωριζόμενον· ἐξέστω τοῖς τε διδασκάλοις καὶ μαθηταῖς, ἐπειδὰν εὔλογον κριθείη ἀπέρχεσθααι καὶ μεταβαίνειν εἰς αὐτὸ καὶ τὰς διατριβὰς τῶν παραδόσεων ποιεῖν ὡς ἐν εὐψυχροτέρῳ καὶ ἐπιτηδειοτέρῳ τῷ μέρει· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀποφερομένων προσόδων αὐτοῦ, ὡς ἀναθήματος ὄντος τε καὶ γνωριζομένου, ἐπειδὰν ἐν χρείᾳ γένηται ἡ σχολὴ καὶ κατεπείγουσα προκύψῃ ἀνάγκη, γινέσθω ἐπικουρία πρὸς τὸ εὐλογοφανέστερον κατὰ κοινὴν γνώμην, συνᾴδουσαν ἐπὶ εὐσταθείᾳ τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καλοῦ καὶ ἀρίστῃ ἁρμονίᾳ καὶ καταστάσει διαρκεῖ, πρὸς παντοίαν τῶν ὁμογενῶν ὠφέλειαν. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς· ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀποφαντικὸν ἐπικυρωτικὸν γράμμα, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ παρόντι κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς μόνιμον παράστασιν.

,αωκς'.

Ἐν μηνὶ ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος ιδ'.

† ὁ Ἐφέσου Μακάριος — † ὁ Ἡρακλείας Ἰγνάτιος — † ὁ Κυζίκου Ματθαῖος — † ὁ Δέρκων Νικηφόρος — † ὁ Ἀμασείας Διονύσιος — † ὁ Προύσης Νικόδημος — † ὁ Νέων Πατρῶν Δοσίθεος — † ὁ Σοφίας Ἰωακεὶμ — † ὁ Νύσσης Βενέδικτος.

20] Εἰκοστόν ἐστι γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, ἀγγέλλοντος τὴν εἰς Φανάριον ἐκ Κουρσοῦ-τσεσμὲ κατάβασιν τῆς σχολῆς τῷ 1850.

Μέχρι τοῦ ἔτους τούτου φθάνει ἡ τοῦ βίου τῆς σχολῆς ἀνασκοπή, ἣν ποιοῦμαι. Νῦν ἐξετάσωμεν τὰ ἀπὸ τοῦ 1804 γενόμενα, περὶ ὧν οὐδεὶς ἔγραψε λεπτομερῶς· ἀλλὰ προηγηθήσεταί τις ἔρευνα τῶν ὀνομασιῶν, ἃς ἡ σχολὴ κατὰ χρονικὰς περιόδους ἐλάμβανεν.

§

Αἱ δοθεῖσαι κατὰ καιροὺς ὀνομασίαι τῇ μεγαλωνύμῳ πατριαρχικῇ σχολῇ φανερὰν ποιοῦνται τὴν ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ προορισμοῦ, ὃν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμενικῇ ταύτῃ σχολῇ τῶν κάτω χρόνων Ἐκκλησία καὶ Γένος ἀπένειμαν. Ὁ σεβαστὸς διευθυντὴς τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου,[37] ἔγραψεν ὅτι ἡ σχολὴ ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ 1805 *Πατριαρχικὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή*, «ἡ δ' ἐπίκλησις αὕτη ἐκράτησε καὶ μέχρι τῆς σήμερον.» Ἔγραψεν ἐπίσης ἀποκαλῶν τὴν σχολὴν «σεβαστὴν μὲν ἄλλως, πτωχὴν δὲ καὶ φθίνουσαν καὶ πάντοτε κατὰ τοὺς χρόνους, οὓς διέρχεται, λιπόθυμον σχολήν, ἀπὸ τεσσάρων

37. Ματθαῖος Κ. Παρανίκας ἐν Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγῳ, τόμ. ΙΘ', σελ. 1—2. Εἰς ὅσα δ' ἔγραψεν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὡς πηγὴν καὶ τὰ ἐν τόμῳ ΙΓ' τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος, ἀπὸ σελ. 203—253 ἔγγραφα τῆς σχολῆς.

αἰώνων πενομένην, οὐδέποτε γενομένην ἀκαδημίαν, οὐδέποτε ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας οὕτως ὀνομασθεῖσαν»[38]. Ταῦτα πάντα γράφονται ἐσφαλμένως, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἱστορίας τῆς σχολῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἀδικαιολογήτου.

Τὸ παλαιότερον γράμμα τοῦ 1663 λέγει σαφῶς ὅτι Μανωλάκης ὁ ἐκ Καστορίας ἔγνω συστῆσαι ἀκαδημίαν, ἣν ἀποκαλοῦσι πατριάρχης καὶ σύνοδος τότε καὶ φροντιστήριον καὶ σχολήν. Τὸ δεύτερον γράμμα (τοῦ 1691) ὀνομάζει τὴν ὑπὸ Μανωλάκη συστηθεῖσαν σχολὴν ἐπανειλημμένως διδασκαλεῖον καὶ φροντιστήριον, ἀδιαφόρως, καὶ σχολήν· ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ὁ ἱστοριογράφος Καντεμίρης ἀκαδημίαν ὀνομάζει. Κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἡ μεγάλη Ἐκκλησία καὶ σχολὴν πατριαρχικὴν ὠνόμαζε καὶ φροντιστήριον, ἐνῷ ὁ τῶν γραμματικῶν διδάσκαλος Ἀνανίας ὁ Ἀντιπάριος, ἐκδοὺς τῷ 1764 τὸ Σπλάγχνον γραμματικῆς ἢ περὶ μορίων μέγα βιβλίον αὐτοῦ, «διδάσκαλον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῆς ἀκαδημίας» ἑαυτὸν ἐπέγραψε. Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Σμύρνης οἰκουμενικὸς πατριάρχης πατριαρχικὴν καὶ

38. ἐν δὲ Σχεδιάσματι περὶ σχολείων, ἐν σελ. 15 καὶ 24 καὶ 28 καὶ 31 γράφει ὅτι σειρὰν τῶν τῆς σχολῆς διευθυντῶν ἔχομεν, οἳ κατέστησαν αὐτὴν ὄντως Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ὅτι ἦσαν δύο σχολαί, τῶν φιλοσοφικῶν καὶ γραμματικῶν, ὅτι ἐπὶ Ἀνανίου ἐκαλεῖτο ἀκαδημία, πηγὴ γενομένη γεραρὰ καὶ πολυχεύμων· καὶ ὅτι αἱ ἐξ αὐτῆς ἐξερχόμεναι ἀκτῖνες ἐφώτιζον τὸ ἔθνος κτλ.

σταυροπηγιακὴν ὠνόμασεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν κοινὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχολὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, ὁμολογοῦντες πάντες ὅτι προορισμὸς αὐτῆς ἦν τὸ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἀνωτέρους κληρικοὺς τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκπαιδεύειν ὡς καὶ τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῶν ἡγεμόνων Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας· ὅθεν, δικαίως, ὁ μὲν τῆς Μολδαυΐας ἡγεμὼν (1782) Κωνσταντῖνος Δημητρίου Μουρούζης ἀποφαίνεται ὅτι «τῶν ἑλληνομουσείων ἁπάντων ὑπέρκειται ἡ ἐν τῇ βασιλευούσῃ σχολή», ὁ δὲ Βλαχίας Ἀλέξανδρος Μουρούζης, τῇ 1 μαΐου 1793, γράφει «τὸ ἑλληνομουσεῖον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων πάσης παιδείας ἀρχὴ τῷ ἡμετέρῳ γένει τοῖς καθ' ἡμᾶς αἰῶσι γνωρίζεται». Ἐν ἀρχαῖς δὲ τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, ὁ μὲν πατριάρχης Καλλίνικος ὁ ἀπὸ Νικαίας καὶ ἡ σύνοδος αὐτοῦ σχολὴν κοινὴν καὶ πατριαρχικὴν τοῦ Γένους σχολὴν ὠνόμασε, καὶ μουσεῖον, καὶ Μουσῶν τέμενος, καὶ μουσοτρόφων ἀνδρῶν ἐνδιαίτημα καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἁπανταχοῦ μουσοτροφείων ὑπερκείμενον· αὐτὴ δ' ἑαυτὴν ἡ πατριαρχικὴ σχολὴ ἐκάλει κατὰ τὰ ἔτη 1804—1806 Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ἀλλὰ καὶ Μέγα καὶ κοινὸν τοῦ Γένους Μουσεῖον, τὴν δὲ τελευταίαν ταύτην ὀνομασίαν ἐπέγραφεν οἷς ἀνηγόρευε μέλεσιν αὐτῆς καὶ ταύτην διέταττε 'να φέρωσιν ἐν τοῖς τίτλοις τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, ἃ ἔμελλον ἐκδοῦναι τύποις· αὐτὸς ὁ Πρώϊος ἐγράφετο «σχολάρχης τοῦ ἐν Βυζαντίῳ (ἢ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει)

μουσείου»· οἱ ἔφοροι πάγκοινον ὠνόμαζον πατριαρχικὴν τοῦ Γένους σχολήν· ἀλλά, τῇ 14 Ἰουλίου 1805, πρὸς τὸν Μωϋσῆν Κρήτσκην γράφοντες ἐπανειλημμένως ἐβεβαίουν ὅτι «τὴν πάγκοινον ταύτην **ἀκαδημίαν** ἐν τῇ βασιλευούσῃ συνεστήσαμεν» ἑπτάκις δὲ καλοῦσι *πατριαρχικὴν*, ἢ τοῦ πανελληνίου, ἢ καὶ ἁπλῶς *ἀκαδημίαν*, τὰς δὲ πράξεις αὐτῆς ἐπανειλημμένως ἀνακηρύττουσιν *ἀκαδημιακὰ ψηφίσματα*· τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ γράφει πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας ὁ Πρωΐος ὡς σχολάρχης ἀκαδημίας, καὶ βεβαιοῖ, τῇ 1 σεπτεμβρίου 1805, γράφων τῷ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνι Κωνσταντίνῳ Ὑψηλάντῃ, ὅτι «ἐλπίζει, προστασίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ τῆς ὑψηλότητος αὐτοῦ, νὰ μεταβληθῇ ἡ πάγκοινος σχολὴ τῶν ἑλλήνων, ἐντὸς ὀλίγου, εἰς εὐρωπαϊκὴν ἀκαδημίαν»· ἐφεξῆς δὲ καὶ Πρωΐος, καὶ Ζωσιμᾶδες, καὶ Κρήτσκης, καὶ Σκαρλᾶτος Γκίκας ὁ ἡγεμονόπαις ὠνόμαζον ἀκαδημίαν[39]· ἕτεροι δὲ κοινότερον παγγενῆ σχολήν, τοῦ σύμπαντος ἔθνους δῆλα δή. Τῆς σχολῆς οἱ κώδηκες ἀπενέμουσιν αὐτῇ τὴν ὀνομασίαν, μέχρι μὲν τοῦ 1845 *Σχολῆς τοῦ Γένους* — ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1848 Ἑλληνικῆς σχολῆς τοῦ Γένους ἐν Ξηροκρήνῃ — μέχρι τοῦ 1857 *Μεγάλης Ἑλληνικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς*. Ἀπὸ τοῦ 1857 ὡρι-

39. Ἴδε τὸ βιβλίον «Ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας σύμμικτα» ὑπό τινος ὀρθοδόξου, ἐν ἔτει 1809 (ἔκδοσιν δευτέραν), ὅπερ ἐν σελ. 154 ἀκαδημίαν ἀποκαλεῖ τὴν σχολήν, ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι ἀπεδίδον αὐτῇ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἕτεροι λόγιοι, πλὴν τῶν ἐφόρων καὶ διδασκάλων αὐτῆς.

σμένως καὶ ἀμεταβλήτως ἕως σήμερον φέρει τὴ ὀνομασίαν *Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς*. Κα πρὸς ἀκρίβειαν, δέον 'να σημειωθῇ ὅτι, τῇ 16 μαΐο 1847, ἰδίᾳ πολυμελὴς ἐπιτροπεία, σκεπτομένη πε προαγωγῆς τῆς σχολῆς, ἀπεφάσισε 'να δοθῇ τὸ ὄνο μα τοῦτο, ὅπερ φέρει καὶ νῦν· ἀλλ' ἡ σχολὴ ἤρ ξατο γράφειν ἑαυτὴν οὕτω μόλις τῷ 1857.

*

Μέχρι τοῦ 1853 οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκοντες ἐγρά φοντο, καθὰ καὶ οἱ λοιποί, *διδάσκαλοι*· ἔκτοτε δ *καθηγηταί*.

§

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς ἐνταῦθα γε νήσεται λόγου θέμα βραχυτάτου. Τὰ κατὰ τὴν ἀσιν διαφύλαξιν αὐτῆς ἡ Μ. Ἐκκλησία διέταξε σαφέ στατα τῷ 1804, φαίνεται δ' ὅτι ἀμέσως ἐκ τοῦ Φα ναρίου μετεκομίσθησαν εἰς τὸ ἐν Κουροῦ-τεσμὲ μέ γαρον τὰ βιβλία τῆς σχολῆς καὶ ἐξ Ἁγίου Ὄρου ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἀειμνήστου Νικηφόρου τοῦ Θεο τόκη, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1805.

Βιβλιοφύλακες διωρίσθησαν τῇ 1 σεπτεμ βρίου 1804 Παντολέων ὁ Φραγκιάδης, ὁ κατόπ Πλάτων ὁ Χίου μητροπολίτης· καὶ τῇ 7 αὐγούστο 1807 ὁ Ἰωάννης Βυζάντιος· ἀμφότεροι τὸ στάδιο τῆς μαθήσεως ἐν τῇ σχολῇ διανύοντες. Τῷ 1804 γενομένης ἀναγραφῆς, εὑρέθη ὅτι ἡ τέως ἐν Φα ναρίῳ βιβλιοθήκη εἶχε 207 τόμους· ἡ τοῦ Θεοτόκ τῷ 1805 εὑρέθη ἀριθμοῦσα τόμους 768.

Σημ. Τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ἡ βιβλιοθήκη τῷ 1804 ἐκέκτητο *17 χειρόγραφα*, ταῦτα: Ἀρμενόπουλον —Κορεσίου παρεκβολὰς εἰς τὸν Ἰώβ— Περὶ βαπτίσματος τῶν λατίνων — Κορυδαλλέως (ἀκριβῶς οὐ σημειοῦται τὸ πόνημα)— Συναξάρια ... — Λογικὴν Κορυδαλλέως — Τοῦ ἐξ ἀπορρήτων εἰς τὸ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. —Ἀποφθέγματα φιλοσόφων καὶ ῥητόρων —Κορυδαλλέως εἰς τὸ Περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους— Προλεγόμενα λογικῆς —Ἀποσημειώσεις εἰς τὰ Ἀναλυτικὰ — Γραμματικὴν γαλλικὴν —Ἐγχειρίδιον ἀνωνύμου—Ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ὀνοματολογίαν (ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ) — Περὶ ἀναλυτικοῦ διαβήτου — Θέατρον πολιτικόν.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Θεοτόκη δύο μόνον εἶχε χειρόγραφα: Σειρὰν εἰς τὴν Ὀκτάτευχον (ἑλληνιστὶ) καὶ Τάξιν τῆς ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας (λατινιστί)·

ἀλλ' ἐκέκτητο ἱκανὰ *σπουδαῖα ἔντυπα βιβλία*· οἷον, τὴν τοῦ Λουκάρεως Ὁμολογίαν πίστεως — τὸ τοῦ Goar Εὐχολόγιον — τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχαιότητας τοῦ Βίγχαμ — τοῦ Σουηκήρου τὸν Θησαυρὸν —Βινίου τὰ Πρακτικὰ τῶν Συνόδων — τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς (Βενετίας ἔκδοσιν) — τὴν τοῦ Κρουσίου Τουρκογραικίαν — τὸν Cave — τὴν Ἑλλην. Βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου — τὴν Λατινικὴν τοῦ αὐτοῦ — τὴν τοῦ Δουπίνου Βιβλιοθήκην ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων —τὴν Ἑλλην. Παλαιογραφίαν τοῦ Μονφωκὼν — τὰ Ὑπομνήματα τῆς ἀνατολ. Ἐκκλησίας τῶν ἐτῶν 1762—63 διὰ τὸ συμβὰν ἐν Βενετίᾳ σχίσμα (λατινιστί).

Ἡ τῆς πατριαρχικῆς ἐν Φαναρίῳ σχολῆς ἐκέκτητο *σπουδαιότατον*, κατ' ἐμέ, *ἔντυπον*, ἑλληνιστὶ γεγραμμένον, «Περὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματος τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ».

Τῇ 17 μαρτίου 1823 συνεπληρώθη νέος τῶν βιβλίων κατάλογος, ἐκ διαταγῆς Ἀνθίμου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος συνταχθείς, καθ' ὃν εὑρέθησαν τόμοι 1548, τούτων ὅμως ἦσαν ἱκανοὶ δι-

πλοΐ, ὡς τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Λαλὰνδ ὑπὸ Ἀν- θίμου Γαζῆ (100 τόμοι), τῶν Μαθηματικῶν τοῦ Θεοτόκη (24 τόμοι), τῆς ὑπὸ Δούκα ἐκδόσεως τοῦ Θουκυδίδου (39 τόμοι), τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Μπα- λάνου Βασιλοπούλου (23) κλπ. Εἶχε δ' ἡ σχολὴ καὶ πολλὰ **ὄργανα φυσικῆς**. Τῷ 1840 ὁ τότε βιβλιοφύλαξ Εὐστράτιος Ἰωαννίδης ὁ ἐκ Προύσης (ὁ κατόπιν Εὐστάθιος Κλεόβουλος), τῆς σχολῆς ὢν τότε μαθητής, εὗρε «τὰ τότε βιβλία οὐ πλείω τῶν χιλίων πεντακοσίων τόμων»[40].

*

Ἔφοροι τῆς σχολῆς γίνονται γνωστοὶ διὰ τῶν κωδήκων 65 καὶ 69 καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 302 φυλλαδίου, τῶν ἐν τῇ σχολῇ τεθησαυρισμένων (ὧν ἐπὶ τῇ βάσει γράφονται καὶ τὰ ἀπὸ τοῦδε), οἱ ἑξῆς· 1822—23 Μεθόδιος ὁ μητροπολίτης Ἀγκύρας ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Ἀντιοχείας ψηφισθείς· τῷ 1823—25 Κυζίκου Ματθαῖος, Σερρῶν Χρύσανθος (ὁ τῷ 1824 γενόμενος οἰκουμενικὸς πατριάρχης), παχάρνικος Σωτηράκης, Νικόλαος Φωτίου, Ἰωάν- νης Σαράφογλους· τῷ 1825 προσετέθη Πανάρετος ὁ Νικομηδείας· ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1846 ἐφόρων οὐ σημειοῦνται ὀνόματα. Τῇ 4 ὀκτωβρίου 1847 ὠνο- μάσθησαν ἔφοροι οἱ μητροπολῖται Καισαρείας Παΐ-

---

40. Λογοδοσία περὶ τοῦ σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ 1864—1865 τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Εὐσταθίου Κλε- οβούλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1865, σελ. 27.

σιος, Δέρκων Νεόφυτος καὶ Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος, οἱ ποστέλνικοι Σωτήριος Καλλιάδης καὶ Ἀλέξανδρος Φωτιάδης καὶ ὁ ἰατρὸς Στέφανος Καραθεοδωρῆ· ἀλλὰ κατὰ τὴν διετῆ περίοδον ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου 1847 ἕως τέλους τοῦ 1849, ἀντὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως, φαίνονται οἱ μητροπολῖται Κυζίκου Ἰωακεὶμ καὶ Σερρῶν Ἰάκωβος, ὁ Ἀλέξανδρος Φωτιάδης καὶ ὁ ἰατρὸς Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆ. Ἐν τούτοις ἔφοροι καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1844—48 ἀναφέρονται οἱ αὐτοὶ πλὴν τοῦ Σερρῶν. Τῇ 5 μαΐου 1848 ἡ ἐφορία τῆς σχολῆς ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου πάλιν τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης, παραχωρηθεῖσαν, ὡς ἔγραφον, *προαιρέσει πατριαρχικῇ καὶ συγκαταθέσει αὐτῆς τῆς ἐφορίας τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς*, τῷ 1831, τοῖς ἕλλησιν ἐμπόροις «διὰ συμπεφωνημένου ἐνοικίου»· διαλυθείσης δὲ τότε τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς, «ἡ μονή, φυσικῷ τῷ λόγῳ μετέβη αὖθις ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροὴν τῆς ῥηθείσης ἐφορίας, διατελοῦσα κυριωτέρως ὑπὸ τὴν κανονικὴν προστασίαν τῆς πανσεβάστου ἡμῖν αὐτῆς Παναγιότητος», καθὼς ἔγραφον. Τὴν αὐτὴν ἐπίσης αἴτησιν ἐποιήσατο καὶ πολυμελὴς ἐπιτροπεία, σκεψαμένη τῷ 1847 περὶ τῆς σχολῆς καὶ ζητήσασα τῇ 7 ἰουνίου τὴν μονὴν «ἵνα περιέλθῃ εἰς τὴν ἄμεσον φροντίδα τῆς ἀρχαίας κυριάρχου, δηλαδὴ τῆς Κεντρικῆς Μεγάλης Σχολῆς τοῦ Γένους»· καὶ σημειωτέον ὅτι τὴν αἴτησιν ὑπογράφουσιν οἱ γινώσκοντες κάλλιον ἡμῶν βεβαίως τὰ κατὰ τὴν μονὴν τῆς Καμαριωτίσσης μητροπο-

λίται Ἡρακλείας Διονύσιος, Δέρκων Νεόφυτος, Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος, ὁ μέγας λογοθέτης Νικόλαος Ἀριστάρχης, ὁ μέγας κλουτζάρης Μιλτιάδης Ἀριστάρχης, οἱ ποστέλνικοι Καλλιάδης καὶ Φωτιάδης, οἱ ἰατροὶ Σ. Ἀρχιγένης, καὶ Σ. καὶ Κ. Καραθεοδωρῆ, ὁ Ἰωάννης Φάχρης, ὁ Ἀλέξανδρος Φενερλῆς, καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπείας Γεώργιος Φοῖβος.

*

Διδάσκαλοι τῆς σχολῆς ἐν τοῖς ἀπὸ 1 δεκεμβρίου 1801 μέχρις 23 ἰανουαρίου 1803 λογαριασμοῖς ἀναφέρονται· πρῶτος ὁ Δωρόθεος, δεύτερος ὁ Ματθαῖος καί τις τρίτος—ἐν τοῖς ἀπὸ 1 φεβρουαρίου 1803 μέχρι 17 ἰανουαρίου 1804 πρῶτος Ματθαῖος (δισχίλια γρόσια λαμβάνων κατ' ἔτος= 3000 φράγκων), δεύτερος Ματθαῖος (χίλια κατ' ἔτος) καὶ τρίτος Γεώργιος (ἑξακόσια κατ' ἔτος). Ἐπειδὴ δὲ τῆς σχολῆς ἀρχιδιδάσκαλος καὶ διευθυντὴς διωρίσθη κατὰ τὸ 1804 Δωρόθεος ὁ Πρώϊος τὸ πρῶτον, εἰκάζω ὅτι ὁ Δωρόθεος οὗτος, ὁ πρὶν τοῦ Πρωΐου, ἦν ὁ Βουλισμᾶς.

Ἐπαρκῆ μνείαν ποιησάμενος τῶν ἀπὸ τοῦ 1804—1820 διευθυνάντων τὴν πατριαρχικὴν σχολὴν καί τινων διδασκάλων[41] αὐτῆς, συμπληρῶ νῦν

---

41. ἐν τούτοις ἐν καταλόγῳ συνδρομητῶν τῆς α' Ἐπιτομῆς χρονολογικῆς τῆς γενικῆς ἱστορίας, ὑπὸ Λάμπρου Ἀντωνιάδου τοῦ ἐκ Μοισίας», ἐκδεδομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ

τὴν ἀναγραφὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1822, ὅτε ἀναφέρονται διδάσκαλοι ὁ Σαμουὴλ (150 γρόσια λαμβάνων κατὰ μῆνα), ὁ Λογάδης (250), ὁ Ὀνούφριος (80) καὶ ὁ Ματθαῖος (150), ἐν τῇ προκαταρκτικῇ σχολῇ τοῦ Φαναρίου διδάσκοντος Κωνσταντίνου τινός· οἱ αὐτοὶ ἀναφέρονται κατ' ὄνομα διακριδὸν μέχρι τοῦ 1824, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1825—1829 διὰ μιᾶς φράσεως συνοπτικωτάτης «μηνιαῖα διδασκάλου, ὑποδιδασκάλων καὶ μαθητῶν» πάντα τὰ πρόσωπα συγχωνεύονται. Τῷ 1830 σημειοῦνται ὁ Λογάδης (250 γρόσια κατὰ μῆνα), ὁ Ἀγαθάγγελος (300 γρόσια), καὶ τρίτος Θεόδωρος (100). Ἀγαθάγγελος δὲ (ὑπὸ τῷ αὐτῷ μισθῷ) καὶ ὁ Θεόδωρος (300 κατὰ μῆνα) σημειοῦνται διδάσκοντες ἄχρι τοῦ 1834, ὅτε καὶ τέταρτός τις προστίθεται, οὗ τὄνομα ἀγνοοῦμεν, λαμβάνων ἑκατὸν γρόσια κατὰ μῆνα. Κατὰ τὰ ἔτη 1834—1839 οἱ λογαριασμοί, συνοπτικοὶ ὄντες, οὐδὲν διδάσκουσιν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1839 διδάσκαλον ἀπαντῶμεν Κωνσταντῖνον Εὐθυβούλην καὶ τῷ 1840 τὸν Ἰωάννην Φιλαλήθην. Κατὰ τὸ 1842, ὑπὸ σχολάρχην τὸν ἀπὸ τοῦ 1836 ἐπαναλαβόντα ἤδη τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς Σαμουὴλ τὸν Κύπριον, εὑρίσκομεν διδασκάλους Ἰωάννην Φιλαλήθην (ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ 1250 γροσίων, τοῦ σχολάρχου 1500 λαμβάνοντος), ἕνα τῆς γαλλικῆς γλώσσης

1808, ἀναφέρεται *Διονύσιος διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῆς σχολῆς*, ἴσως τῆς ἐν Φαναρίῳ προκαταρκτικῆς. Τὴν σειρὰν ἴδε ἐν Χρονικοῖς Πατρ. ἀκαδημίας.

(1000 κατὰ μῆνα), ἕνα τῆς τουρκικῆς (750). Τῷ 1843, πρὸς τῷ Σαμουὴλ καὶ τῷ Φιλαλήθει, ἐδίδασκο ὁ Σκαρλᾶτος Βίλκιος (ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ 1000 γροσίων) τὴν λατινικήν, ὁ Ν. Κοντογούρης (1000) τὴν γαλλικήν, ὁ Ἡρκλῆς Βασιάδης (500 κατ' ἀρχάς, εἶτα δ' 750) τὰ ἑλληνικά, καὶ ἀπὸ τοῦ 1844 ὁ Κωνσταντῖνος Εὐθυβούλης (1000 γρόσια) τὴν φιλοσοφίαν ἰδίᾳ.

Κατὰ τὸ 1845 ἐδίδασκον ὁ Σαμουήλ, ὁ Φιλαλήθης, ὁ Εὐθυβούλης, ὁ Βίλκιος, ὁ Βασιάδης, ὁ Κωνσταντῖνος Κρής, ὁ Βασιλάκης (τὴν τουρκικὴν) καί, ἀπὸ 1 νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Λογάδου Ἀντώνιος Χαρίλαος, τὴν πατρίδα λέσβιος, τέως διευθύνων τὴν κεντρικὴν εἰς Τὰ ταῦλα σχολήν· ὁ Χαρίλαος διωρίσθη ἐπὶ μισθῷ γροσίων 900 κατὰ μῆνα. Ἀπὸ 1 σεπτεμβρίου 1848 ἐπὶ ἓν ἔτος, καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἰακώβου Πιτσιπιοῦ, ἐδίδασκον οἱ αὐτοί, καὶ ὁ Ἰωάννης Φ. Πάτροκλος (900 κατὰ μῆνα) τὴν γενικὴν ἱστορίαν, καὶ κατὰ τοὺς μῆνας ἰούνιον, ἰούλιον καὶ αὔγουστον, ὁ Ἀθανάσιος Δῶρος (ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ 900 γροσίων) τὴν γενικὴν ἱστορίαν· τῶν μαθηματικῶν ὑπῆρχεν ἴδιος διδάσκαλος (1000 κατὰ μῆνα), καὶ ἐκ τεσσάρων παιδονόμων εἷς γάλλος· τῷ διευθυντῇ βοηθὸς ἦν τεταγμένος ὁ λεγόμενος ὑποδιευθυντής. Κατὰ σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1848 διωρίσθη προγυμναστής, ὡς ὠνόμαζον τότε τοὺς ὑποδιδασκάλους, ὁ Βασίλειος Καλλίφρων, ἐπὶ μισθῷ κατ' ἀρχὰς 600 γροσίων ἀπὸ δὲ μαρτίου 1849 ἐννεακοσίων· ἐκ τού-

των ὁ Δῶρος ἐν τοῖς κώδηξι τῆς σχολῆς παραδόξως ἀναφέρεται διδάσκων τὴν φιλολογίαν μέχρι τοῦ σεπτεμβρίου 1850, ὅτε κατὰ πρῶτον ἀναφέρονται διδάσκαλοι Δημήτριος Βαλασίδης τῶν μαθηματικῶν καὶ Κωνσταντῖνος Φωτιάδης τῶν τουρκικῶν·

ἡ κάθοδος τῆς σχολῆς εἰς Φανάριον, ἐν ᾧ καὶ ἡ **σωτηρία** *αὐτῆς*, εἰσὶ τὸ τέρμα τῆς μικρᾶς ἱστορικῆς ταύτης ἀνασκοπῆς μου.

§

Σημ.—Σχολάρχης, ὡς γνωστὸν, ἐγένετο μετὰ τὸν τοῦ Λογάδου θάνατον ὁ μητροπολίτης πρώην Μεσημβρίας Σαμουὴλ ὁ Κύπριος ἀπὸ τοῦ 1836 (ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου) μέχρι τῶν μέσων που τοῦ 1844, τῇ δὲ 16 ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1845, ἤδη παραιτησαμένου τούτου τὴν διεύθυνσιν, ἐφ' ὅρῳ τῆς ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς σχολῆς περιθάλψεως, διώρισεν ἡ ἐφορία τὸν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας διαμένοντα πρώην Καισαρείας τῆς Φιλίππου μητροπολίτην Ἀγαθάγγελον, ὅστις ἠρνήσατο τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν.—Ἀπὸ αὐγούστου 1844 μέχρι 31 μαΐου 1845 διηύθυνεν ὁ πρώην Μιτυλήνης Μελέτιος.—Ἀπὸ 1 ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου, ἐπὶ μισθῷ χιλίων κατὰ μῆνα γροσίων, ἐγκαθίσταται, τὸ τρίτον, ὁ Σαμουὴλ, διευθύνας ἓν ἔτος ἴσως, μεθ' ὃν ὁ πρώην Μιτυλήνης Μελέτιος, ὃν ἡ ἔκτακτος ἐπιτροπεία ἀφῆκεν ἐν τῇ θέσει διευθυντοῦ τῇ 5 σεπτεμβρίου 1847, παρατείναντα τὴν διεύθυνσιν μέχρι τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1848.—Ὡς ἐξάγομεν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μελετίου, ὁ ἀνὴρ δείκνυται παιδείας τῆς ἔσω καὶ τῆς θύραθεν οὐκ ἄγευστος. Χρηματίσας μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου, ἐψηφίσθη κατὰ αὔγουστον τοῦ 1839 μητροπολίτης Μιτυλήνης, ποιμὴν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἧς παρῃτήσατο τὴν προεδρείαν κατὰ αὔγουστον τοῦ 1843, τὸν ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1848 διωρίσθη μητροπολίτης Ξάνθης, ὅθεν μετετέθη τῇ 26 ἰανουαρίου 1858 εἰς Μιτυλήνην, ἐκεῖ δ' ἀπεβίωσε κατὰ νοέμ-

βριον τοῦ 1867.—Μετὰ τὸν Μελέτιον, ἐπ' ὀλίγους μῆνας, διηύθυνε τὴν σχολὴν ὁ μητροπολίτης Λήμνου Δανιὴλ, μέτοχος παιδεύσεως στοιχειώδους· προεστὼς ὢν τοῦ ἐν Γαλατᾷ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐχειροτονήθη κατὰ μάϊον τοῦ 1825 ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως, καὶ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1839 ἐψηφίσθη μητροπολίτης Λήμνου, ἔνθα κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1853 ἀπεβίωσε.—Μετ' αὐτὸν, διωρίσθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1849 ὁ Ἰάκωβος Πιτσιπιὸς, οὗ τὴν ἀπὸ τῆς σχολῆς ἀπομάκρυνσιν ἐπέβαλλον λόγοι σπουδαιότατοι τῆς ὑπάρξεώς τε καὶ τῆς εὐεστοῦς τῆς σχολῆς.—Ὁ πρώην Βιδύνης Κύριλλος ἀνεδέξατο τὴν διεύθυνσιν μετὰ ταῦτα ἐπί τινας ἡμέρας. —*Ἡ Σχολὴ ἐγκαθίσταται κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1849 ἐν Φαναρίῳ*, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Παρθενίου ἱερομονάχου τοῦ κατὰ νοέμβριον τοῦ 1849 χειροτονηθέντος ἐπισκόπου Βράτζης.—Ἔκτοτε καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1850 καὶ 1851 μέχρι μαρτίου 1852 διηύθυνεν ὁ θεσσαλὸς ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος Σχολάριος, ὃς μητροπολίτης Σωζοαγαθουπόλεως χειροτονηθεὶς παρητήσατο τὴν διεύθυνσιν.— Ἀπὸ μαρτίου 1852 μέχρι νοεμβρίου 1853 διηύθυνε τὴν σχολὴν ὁ γραμματεὺς αὐτῆς ἀρχιμανδρίτης Παΐσιος ὁ Περγαμηνὸς, ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ 350 γροσίων. — Ἀπὸ 1 νοεμβρίου 1853 μέχρι 1 ἀπριλίου 1854 ἐχρημάτισε διευθυντὴς, ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ 750 γροσίων, Δανιὴλ ὁ Μάγνης, ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας καταγόμενος, κληρικὸς εὐπαίδευτος, εἰδήμων καὶ τῆς ἰταλικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς λατινικῆς, καὶ σεβάσμιος, ὡς οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν μαρτυροῦσι, συγγραφεὺς Ἱστορικομυθικοῦ Λεξικοῦ καὶ Γραμματικῆς τῆς λατινικῆς γλώσσης· διδάσκαλος ἄλλοτε τῆς ἐν Λιβόρνῳ ἑλληνικῆς σχολῆς (1832) ἐγένετο σχολάρχης εἶτα τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς (1839—40) καὶ τῆς Ἀθωνιάδος· συνέγραψεν, ὡς ἤκουσα, Γενικὴν Ἱστορίαν πολύτομον· ἀπεβίωσε κατὰ ὀκτώβριον ἢ νοέμβριον τοῦ 1857. - Ἀπὸ τῆς 1 ἀπριλίου 1854 τὴν διεύθυνσιν ἐπαναλαβὼν Παΐσιος ὁ Περγαμηνὸς ἐτήρησε τὴν θέσιν ταύτην μέχρι θέρους 1863. Ἐγένετο δ' ὁ Παΐσιος ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς, συμπληρώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ τῷ 1842 ὑπὸ τὸν πρώην Μεσημβρίας Σαμουὴλ, μαθη-

τῆς ἄρα καὶ Φιλαλήθους καὶ Εὐθυβούλου· τῇ 22 μαΐου 1863 ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Λάμπης καὶ Σφακίων (Κρήτης) καὶ σχεδὸν εἰκοσιπενταετίαν διακήσας τὴν ἐπισκοπὴν, ἐκεῖ καὶ ἀπεβίωσε γέρων ἤδη.

§

Διδάσκαλοι τῆς σχολῆς, ὧν ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον ἀγνοοῦνται σχεδὸν, εἰσίν· ὁ Ἀστέριος Θεολογίδης, διορισθεὶς, ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ γροσίων 800, καθηγητὴς τῆς λατινικῆς, ἐπὶ τῷ ὅρῳ 'να ἄρξηται τῆς διδασκαλίας τῇ 1 μαΐου 1848, βραχύτατον ὅμως χρόνον διδάξας· ἀγνοῶ ποῦ ἐδίδαξε πρότερον καὶ ποῦ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς σχολῆς ἀπομάκρυνσιν— ὁ Ἰωάννης Φ. Πάτροκλος ἐκ τῶν ἀρχαίων μαθητῶν τῆς σχολῆς, διδάξας, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1848—49 τὴν ἱστορίαν ὡς καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ γροσίων 900, παραιτησάμενος δὲ κατόπιν τὴν θέσιν ταύτην καὶ τὴν διεύθυνσιν ἀναλαβὼν τῶν ἐν Σταυροδρομίῳ σχολείων τῆς Παναγίας[42]—ὁ Ἀθανάσιος Δῶρος, διδά-

42. τῆς σχολῆς Σταυροδρομίου μετὰ τὸν Δῶρον (ἴδε ἀνωτέρω) διευθυντὴς ἐγένετο Γεώργιος Χρυσοβέργης ὁ ἐκ Ρυσίου· μαθητὴς τῆς Μ. Σχολῆς περὶ τὰ 1816—1820, κατόπι διδάσκαλος ἐν Ἰθάκῃ, διδαχθεὶς δὲ διετίαν ἐν Κερκύρᾳ, ἐδίδαξεν ἐπὶ μικρὸν ἐν Ζακύνθῳ καὶ ταῖς πέριξ νήσοις, ἐν τῷ γυμνασίῳ Ναυπλίου, ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείῳ, ἐν Σμύρνῃ (1846—48) ὡς διευθυντὴς τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς. Τὴν ἐν Σταυροδρομίῳ σχολὴν διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1849—51, ὅτε διωρίσθη διευθυντὴς ὁ Δ. Ν. Φωτίλας, διευθύνας τριετίαν ἴσως, μεθ' ὃν ὁ Πάτροκλος· ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Πατρόκλου συνεστήθη τῷ 1856, ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, ἥτις ἐντὸς

ξας ἀπὸ τοῦ ἰουνίου 1849 μέχρι τῆς 2 μαρτίου 1850 τὴν γενικὴν ἱστορίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν μυθολογίαν[13], ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ γροσίων· 900· ἦν δὲ ὁ Δῶρος ἐξ Ἀμφίσσης, πενταετίαν ἐκεῖ τῶν τοῦ σχολαρχείου μαθημάτων ἀκροασάμενος, εἶτα τριετίαν ἐν τῷ τότε γυμνασίῳ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τριετίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τὴν φιλολογίαν· ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διηύθυνε τὴν ἐν Σταυροδρομίῳ σχολὴν τῆς Παναγίας ἀπὸ τοῦ φεβρουαρίου τοῦ 1848 μέχρι τῆς 3 μαρτίου 1849. — Ὁ διαρκέστερον διδάξας καὶ μετὰ καρποφορίας ἐστὶν ὁ Ἰωάννης Ἀνδρέου Ὀρφανός, ἐξ Ἀπαμείας τῆς ἐν Βιθυνίᾳ, διδαχθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ σχολῇ ὑπὸ τὸν Σαμουήλ, ὃς ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Φι-

---

ἐξ μηνῶν εἶχεν 700 τόμους, ὧν 300 σχεδὸν ἔδωκεν ὁ Πάτροκλος. Ταῦτα κατὰ τὰς «Ἐκθέσεις» τοῦ Δ. Ν. Φωτίλα (6 ἰουλίου 1852 καὶ 5 ἀπριλίου 1853) καὶ τὴν τοῦ Πατρόκλου (1856). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1851—53 ὁ Πάτροκλος ἦν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Παναγίας διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν. Δημήτριον δὲ Φωτίλαν ἀπαντῶ διδάσκαλον ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1819, Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου διευθύνοντος· ἴδε κατάλογον συνδρομητῶν ἐν Γ' τόμῳ τῆς «Ἱστορίας τῆς πάλαι Δακίας»· Διονυσίου Φωτεινοῦ.

43. ταῦτα κατὰ τὸ φυλλάδιον «Ἀνταπάντησις εἰς τὴν ἀνώνυμον ἀπάντησιν τοῦ Χρυσοβέργη καί τινος νευροσπάστου αὐτοῦ· ὑπὸ Ἀθανασίου Δώρου»· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1850· κυρίως ἴδε σελ. 28. Ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 54 λοιδορεῖ τὸν μακαρίτην Εὐθυβούλην, ὃν καλεῖ Στρεβλοβούλην, καὶ ὑβρίζει τὸν Χρυσοβέργην, ἴσον ἐν ἁμίλλαις πονηραῖς ὄντα τοῦ Δώρου ἀντίπαλον.

αλήθους· ἤρξατο διδάσκων[44] ἀπὸ τοῦ 1825 καί, τε συνεστήθη τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, κατάχθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ σχολήν, ἀροασάμενος τῶν μαθημάτων αὐτῆς σχεδὸν διετίαν 837—39)· προσκληθεὶς ἀκολούθως σχολάρχης τὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Αἴνῳ κοινότητος καὶ τῷ 840 εἰς τὴν Μ. τοῦ Γ. Σχολήν, ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ έχρι τοῦ 1881, μακρυνθεὶς αὐτῆς μόνον δίς· 851 καὶ πρότερον τῷ 1846 (ὅτε διηύθυνε τὴν ἐμρικὴν ἐν Χάλκῃ σχολήν[45]).—Περὶ τοῦ Κωνστανίνου Εὐθυβούλου· γνωστόν ἐστιν ὅτι συνέδραμεν ὐτῷ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν Παρισίοις σπουῶν ἡ σχολή, κατὰ σύστασιν ἅμα καὶ ἐγγύησιν οῦ Σαμουήλ· ἐπανελθὼν δ' ἐκ Παρισίων κατὰ τὸ 844 ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ μαθηατικὰ καὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, ἐδίδασκε δὲ συγρόνως, ἐν μὲν τῷ τότε λεγομένῳ παρθεναγωγείῳ ῆς κυρίας Ρώτα[46] τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεω-

44. Λογοδοσία τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1864—65, ὑπὸ τοῦ σχολάρχου ἀρχιμ. Εὐσταθίου Κλεοβούλου, λέγοντος ἐν σελ. 35 περὶ Φιλαλήθους· «ὁμογενὴς ἐν ὁμογενέσι τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη διδάσκων» κλπ.

45. οὐδὲν ἔγραψεν ὁ Φιλαλήθης, οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα βιβλίον, οὐδὲ περὶ αὐτῆς τῆς σχολῆς, καίπερ ἀναδεξάμενος τὴν τῆς ἱστορίας αὐτῆς συγγραφήν. Ἀπέθανεν ἐννενηκοντούτης σχεδὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 28 ἰουνίου 1889.

46. τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο ἐξέδωκε Κανονισμὸν τῷ 1846, ὑπὸ τίτλον «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Κων)πόλει Ἑλλην. Παρθεναγωγείου, ἐπεξεργασθεὶς παρὰ τῆς Μ. Ι. Ρώτα»· ἦν δὲ,

γραφίαν, ἐν δὲ τῇ σχολῇ τῆς Παναγίας ἐν Σταυροδρομίῳ τὰ μαθηματικά· ἐκ πάντων τῶν κατὰ τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα διδασκάλων τῆς σχολῆς μᾶλλον ἀνεξάλειπτα τῆς ἐπὶ γῆς πορείας ἴχνη καταλιπὼν τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐστὶν ὁ Εὐθυβούλης, συγγράψας ἱκανὰ σπουδαῖα βιβλία,[47] διδάξας δὲ δεκαπενταετίαν, μέχρι τοῦ 1859. ἀπεβίωσε δὲ τῇ 20 Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου.

Διδάσκαλοι τῆς προκαταρκτικῆς σχολῆς, ἥτις ἐν Φαναρίῳ μείνασα ἐθεωρεῖτο πάντοτε ἡ εἰς τὴν Μ. Σχολὴν εἰσάγουσα, ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος δύο. Κατὰ τὸ ἔτος 1822 ἀναφέρεται εἷς ὑποδιδάσκαλος, Κωνσταντῖνος, βοηθὸν ἔχων κατὰ τὰ τελευταῖα κυρίως ἔτη τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ Δημήτριον, τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν γνωστὸν Καλλιβούλην, τὸν κατόπιν ἀντιπρόσωπον τῆς ἡγεμονίας Σάμου· ἦν δ' ὁ Δημήτριος Καλλιβούλης οὗτος ἐκ Ναούσης, υἱὸς Μιχαήλ, τὰς ἐν τῇ Μ. Σχολῇ σπουδὰς αὐτοῦ συντελέσας τῷ

νομίζω, τὸ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος τοῦ Σταυροδρομίου, τότε ἔχον ἐφόρους Ζ. Ζαχάρωφ, Α. Ἰγγλέσην, Δ. Δαλλαπόρταν, Κ. Γ. Ζαχάρωφ, Α. Ρωσσέτον.

47. τοῦ Εὐθυβούλου ὁ «Ὀρχιστὴς Φαρμακίδης» παραμενεῖ μνημεῖον βαθείας παιδείας τῆς ἔσω καὶ τῆς θύραθεν, ὡς καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα καὶ σχεδὸν μετασχευασθεῖσα Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν· μετέφρασε δὲ τὴν τοῦ Δαμιρὼν Ψυχολογίαν, ἐκδοὺς τὸ Α' μόνον τεῦχος, καὶ συνέγραψεν «Ἐγχειρίδιον φιλοσοφίας πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων», οὗ μόνον ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν (κατὰ Ἀμεδαῖον Ἰάκωβον) ἐκ σελίδων 46 ἐξετυπώθη· ἤμελλον δ' ἐκδοθῆναι ἡ Ψυχολογία (κατ' αὐτόν), ἡ Λογικὴ καὶ ἡ Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας (Jules Simon) καὶ ἡ Ἠθικὴ καὶ ἡ Θεογνωσία (κατὰ Emile Saissait).

840. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἐλάμβανον μηνιαῖον μισθὸν 800 γροσίων ὁ πρῶτος, 500 ὁ δεύτερος.

Τῷ 1842 σχολάρχης ἦν ὁ ἐκ Κουζγουντζουκίου Κωνσταντῖνος Δημητριάδης 'Αριστόφρων[18], ὁ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ συμπληρώσας ἐν τῇ Μ. Σχολῇ τῷ 1839.

Κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1845 διωρίσθη πρῶτος μὲν διδάσκαλος ὁ Γεώργιος Ραφάνης, καππαδόκης, ἀρχαῖος τῆς σχολῆς ὑπὸ τὸν Σαμουὴλ μαθητής, πρώην δὲ διδάσκαλος τῆς ἐμπορικῆς ἐν Χάλκῃ σχολῆς[18]· δεύτερος ἦν Βασίλειός τις, ὅς ὁ γνωστὸς πολλοῖς Σωτηριάδης, παραιτησάμενος τὴν διδασκαλίαν τῷ 1860, σπουδάσας εἶτα τὴν ἰατρικήν, ἀλλ' ἐνωρὶς τὸν βίον λιπών, ἐνῷ ὁ Ραφάνης ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1868, ὅτε ἐπαύθη· ὁ Ραφάνης ἀπέθανε τῇ 22 φεβρουαρίου 1878. Μισθὸς αὐτοῖς τῷ μὲν πρώτῳ κατ' ἀρχὰς 500, κατόπιν δὲ 900, μετὰ ταῦτα 1500, τῷ δὲ δευτέρῳ ἐν ἀρχῇ μὲν 250, μετὰ ταῦτα δὲ 400 καὶ περισσότερα προϊόντος τοῦ χρόνου.

Τελειοδίδακτοι τῆς σχολῆς — οἱ ἀρχαιότεροι καὶ γνωριζόμενοι κατ' ὄνομα — εἰσὶν οἱ τοῦ 1839, κατὰ σημείωσιν τοῦ Σαμουήλ· ἐπιγράφονται τελειοδίδακτοι «τῆς Α' τάξεως,» καὶ ἀριθμοῦνται δέκα, ὧν γνωστοὶ τοῖς ἐπιγενομένοις ἐγένοντο ὁ Κωνσταντῖνος Εὐθυβούλης, ὁ Κωνσταντῖνος Δημητρίου Σαρτίνσκης (ὁ πασᾶς), ὁ Βασίλειος Δημητριάδης Καλλίφρων, ὁ Κωνσταντῖνος Χρηστίδης Ἡρακλῆς Δόλωψ, ὁ ἐφ' ἡμῶν Ἡρακλῆς Βασιάδης.— Ἐκ τῶν τοῦ 1840, οἵτινες ἐπιγράφονται «οἱ τῆς Β' τάξεως τελειωθέντες μαθηταὶ» γνωστοὶ ἐγένοντο Μελέτιος ὁ πρώην μέγας ἀρχιδιάκονος, ὁ

---

18. Μετρικὴ Στεφάνου Κομμητᾶ· ἔκδοσις δευτέρα, ἐν καταλόγῳ συνδρομητῶν.

μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως πα
σιν προσελθὼν τῇ σχολῇ μαθητής, ὁ Δημήτρι
Μιχαηλίδης Καλλιβούλης ἐκ Ναούσης, καὶ ὁ Κω
σταντῖνος Φιλιππίδης Μεγαβούλης ἐκ Βυζαντίο
γνωστὸς τοῖς θεσσαλονικεῦσιν. — Ἐκ τῶν κατὰ
1842, οἵτινες ἐπιγράφονται «τελειοποιημένοι μ
θηταὶ Γ' τάξεως» εἰσὶ γνωστοὶ Παΐσιος ὁ Περγ
μηνός, ὁ κατόπιν Λάμπης ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Κω
σταντῖνος Γεωργίου Κεφαλίδης Τραπεζούντιος,
διδάξας ἐν τῷ φροντιστηρίῳ Τραπεζοῦντος, ἐν Θ
νόῃ, ἐν Κοτυώροις, καὶ κατόπιν ἐν τῇ μονῇ Σουμε
ἐπὶ δεκαετίαν.— Ἐκ τῶν τοῦ 1843, ἐφ' οἷς ἐπι
γράφεται «σημείωσις τῶν μαθητῶν τῆς Δ' κατ
τὰς παρελθούσας διακοπὰς τελειωθείσης τάξεως»
ἐγένετο γνωστότατος ὁ ἐκ Πελαδαρίου τῆς Πρου
σης Εὐστράτιος Ἰωαννίδης, ὁ κατόπιν Εὐστάθιο
Κλεόβουλος, ὁ μητροπολίτης (1871—1876) Και
σαρείας Καππαδοκίας γενόμενος.

§

Περὶ μαθημάτων οὐδὲν δύναταί τις σαφ
εἰπεῖν· τῷ 1843 εἰσάγεται ἡ ὑπὸ ἰδίου καθηγητο
γενομένη διδασκαλία τῆς λατινικῆς· τῷ 1844, δι
τοῦ Εὐθυβούλου, ἱδρύεται ἕδρα ἰδία μαθηματικῶν
ἥτις ἦν τέως συγκεχωνευμένη τῇ τῆς φιλοσοφίας

---

49. διορθωθήτω τὸ παρὰ τῷ φίλῳ διδάκτορι τῶν μαθη
ματικῶν Ἐπαμεινώνδᾳ Θ. Κυριακίδῃ οὐχ ὀρθῶς ἔχον ἐν Βι
γραφίαις λογίων τραπεζουντίων, σελ. 197, ὅτι δῆθεν ὁ Κεφα
λίδης ἐδίδαξεν ἐν τῇ Μ. Σχολῇ.

24 μαΐου ἡ ὑπὲρ τῆς σχολῆς ἔκτακτος ἐπιτροπία εἰσήγαγε τὴν γενικὴν ἱστορίαν, χωρὶς διδασκομένην, τὴν ἱστορίαν, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὴν γεωγραφίαν, τὰ μαθηματικά, χωρὶς διδασκόμενα, τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐκ τῆς φιλοσοφίας τὴν λογικήν, τὴν ἠθικήν, τὴν μεταφισικήν· τῷ 1849, διὰ τοῦ Ἀθανασίου Δώρου, εἰσήχθη ἡ ἰδίᾳ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας. Ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐδιδάσκοντο τὰ μαθήματα ταῦτα ἐν συμφυρμῷ μεθ' ἑτέρων.

*

Σημ. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἦσαν οὐχὶ βεβαίως ὑπέρογκοι· ἴσως μάλιστα καὶ εὐτελεῖς ἀναλόγως τοῦ πολυπόνου τῆς τότε διδασκαλίας, ἐλλείψει τοσούτων βοηθητικῶν μέσων, ὧν εὐμοιροῦσι σήμερον οἱ διδάσκαλοι καὶ μαθηταί· ἀλλ' εἶχον οἱ διδάσκαλοι τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς ὡρισμένας χρηματικὰς προσόδους· κατὰ τὰ ἔτη 1822—23, ἐδόθησαν τῷ Σαμουὴλ ἐπὶ δύο ἑορτὰς τοῦ Πάσχα καὶ μίαν τῶν Χριστουγέννων «φιλοδωρία» 750 γρόσια· ἐν τῷ κώδηκι (69) λήψεων καὶ δόσεων τῶν ἐτῶν 1842—43 ἀναγινώσκω «πασχαλιάτικα καὶ χριστουγεννιάτικα τοῖς διδασκάλοις Κουροῦ-Τσεσμὲ 2480 γρόσια — ὅμοια τοῖς διδασκάλοις Φαναρίου 1000», καὶ ἦσαν οἱ μὲν τοῦ Κουροῦ-τσεσμὲ διδάσκαλοι τέσσαρες, οἱ δὲ τοῦ Φαναρίου δύο. Συνεχῶς βλέπει τις ἐν τῷ κώδηκι δωρεὰς χρημάτων εἰς τὸν μακαρίτην Ραφάνην, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατριάρχου, ἅπαξ δὲ, τῷ 1850, σημειοῦνται γρόσια 975 δοθέντα «τῷ Καλλίφρονι διὰ συνδρομὴν 75 σωμάτων Γραμματικῆς του».— Τὸ κατὰ Πάσχα καὶ Χριστούγεννα «φιλοδώρημα» τοῦτο οἱ διδάσκαλοι ἐθεώρουν ἀναφαίρετον αὐτῶν δίκαιον, διὸ, ὅτε κατὰ τῷ 1848, ἡ τῆς σχολῆς ἐφορία κατήργησεν αὐτὸ, ἔγραψαν αὐτῇ

ἀπαιτοῦντες ἵνα μὴ καταργηθῇ ὁ ἄγραφος οὗτος νόμος ὁ πα πᾶσι τοῖς σχολείαις ἰσχύων. Οἱ μισθοὶ τῶν διευθυντῶν ἦ ποταποί· τῷ 1844-45 ὁ πρώην Μιτυλήνης ἐλάμβανε 250 γ σια κατὰ μῆνα· μετ' αὐτὸν ὁ Σαμουὴλ 1000.

*

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις πρέπει 'ν' πασχολήσῃ ἡμᾶς μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ μαθ τοὺς πρώτους καὶ κυριωτέρους παράγοντας τῆς πάρξεως τῆς σχολῆς, ἧς αἱ εἰσπράξεις φαίνεται δ ἦσαν κατὰ τὰ πρῶτα εἰκοσιπέντε ἔτη τῆς Ι-ϑ' ἑκα τονταετηρίδος 15—20000 γροσίων· μέχρι δὲ τῶ μέσων αὐτῆς 140—ἕως 150000, διότι δι' ἀμφοτέ ρας τὰς σχολὰς τήν τε προκαταρκτικὴν καὶ τὴ μεγάλην τὸ ταμεῖον ἦν ἕν.

Τῇ 1 φεβρουαρίου 1837 συνεπληρώθη ἡ τῆ ἐν Κουρού-τσεσμὲ σχολῆς ἐπισκευή, δι' ἣν ἐδαπα νήθησαν 104,562 γρόσια, ἐπιστατοῦντος ἀρχιτέ κτονός τινος Εὐγενικοῦ· συνηθροίσθη δ' ἡ ποσότη αὕτη διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς, καθ' ἣν ἀναγράφοντα ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης (5000 γρ.), ὁ πρώην Κων σταντινουπόλεως Κωνστάντιος (3000), ὁ Ἱεροσολύ μων (5000), ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ Ἀντιοχείας (ἀ- νὰ 2000), οἱ ἀρχιερεῖς (40000), καὶ ἐκ τῶν λαϊ- κῶν ἱκανοί· καὶ οὕτω δὲ εἶχε μείνει χρέος ἀρκετόν, ὅπερ οἱ ἀρχιερεῖς ἐξώφλησαν τῷ 1845, καταβα- λόντες ἀπὸ κοινοῦ ἐράνου 209,000 γροσίων. Μετὰ πέντε δὲ ἔτη, ἐπειδὴ διὰ μίαν διετίαν (1849-51) ἀ- νεπαρκὴς εὑρέθη ἡ τακτικὴ πρόσοδος τῆς σχολῆς (228, 909 γρόσια), τὸ σεμνὸν ἵδρυμα κατέφυγεν εἰς

νεια. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δανειστῶν εὑρίσκω
ώτους· τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην Φιλαλήθην (50-
0 γρ·), τὸ κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου (30000),
ν μητροπολίτην Ἡρακλείας Πανάρετον (30000
.), τοὺς μητροπολίτας Ἐφέσου καὶ Δέρκων (ἀνὰ
000), Παρθένιον μοναχὸν (18000), Βησσαρίωνα
ούμενον τῆς μονῆς Πελεκητῆς (12000) κλπ.
γχρόνως, ἀντὶ 138,898 γροσίων [50] ἠγοράσθη ἡ
έναντι τῆς μεγάλης θύρας τοῦ Πατριαρχείου καὶ
ἱεροῦ βήματος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ εὐρύχω-
οἰκία. Ἀλλ' ἡ σχολὴ καὶ ὑποτρόφους εἶχε πολ-
ὺς καὶ δαπάνας συνεχῶν ἐπισκευῶν καὶ ἑτέρας
οχρεώσεις· ἐπὶ παραδείγματι, μέχρι τοῦ 1855
τήν τινα μηνιαίαν ἐχορήγει σύνταξιν τῷ πρώην
σημβρίας Σαμουήλ· κατὰ τὸ 1842 σημειοῦνται
00 γρόσια σταλέντα τῷ Εὐθυβούλῃ σπουδάζοντι
Παρισίοις καὶ 2000 τῷ ἐν Ἀθήναις σπουδά-
τι Βασιάδῃ· συγχρόνως δ' ἠγόραζεν ἡ σχολὴ καὶ
ς διὰ τὸν διδάσκαλον Λεόντιον [51] ἄνθρακας. Ἀσή-
ντοι ἀναφέρονται δωρεαὶ καθ' ὅλην τὴν πεντη-

---

50. οὐκ ὀρθῶς ὁ Β. Δ. Καλλίφρων εἶπεν ὅτι ἡ οἰκία αὕτη ἠγοράσθη ἀντὶ 110,000 γροσίων· ἴδε Ἔκθεσιν περὶ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1867—1870, ὑπὸ τοῦ σχολάρχου ἀρχιμανδρίτου Φιλοθέου Βρυεννίου, σελ. 198. Τὴν οἰκίαν ταύτην ἐχρησιμοποίουν καὶ προηγουμένως ὡς σχολικὴν οἰκοδομήν· διότι κατὰ τὸ ἔτος 1841—42 δι' ἕνα μῆνα ἔδωκεν ἡ σχολὴ τῇ ἰδιοκτητρίᾳ 666 γρόσια ἐνοίκιον.

51. οὐκ ἦν διδάσκαλος τῆς Μ. Σχολῆς.

χονταετίαν· τῷ 1805 ὁ τῆς Μολδαυΐας ἡγεμὼν 'Α-λέξανδρος Μουρούζης ὥρισεν ἐτησίαν χορηγίαν 75[illegible] γροσίων, μόλις δὲ κατὰ μάϊον τοῦ 1849, διὰ χρυ-σοβούλλου τοῦ τῆς Μολδαυΐας ἡγεμόνος Μιχαὴλ Γρηγορίου Στοῦρζα, τὸ μοναστήριον 'Ααρὼν βόδ[illegible] «ἀφιερωμένον τῷ οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ πρὸ[illegible] διατήρησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκεῖ σχολῆς» ἀπηλ-λάγη τινῶν ὑποχρεώσεων «πρὸς ἐπάρκεσιν τῆς εἰ-ρημένης σχολῆς».

§

Κανονισμὸς τῆς σχολῆς συνετάχθη ὑπ[illegible] ἐπιτροπῆς, ὀνομασθείσης τῇ 24 μαΐου 1847 κα[illegible] συγκροτουμένης ἐκ τοῦ μητροπολίτου 'Αδριανουπό-λεως Γερασίμου, τῶν ἰατρῶν Στεφάνου καὶ Κων-σταντίνου Καραθεοδωρῆ καὶ Σαράντους 'Αρχιγένους καὶ τοῦ 'Αλεξάνδρου Φωτιάδου· τῇ δὲ 27 αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου ἐνεκρίθη 'να ἐφαρμοσθῇ ἀμέσως ὁ νέος Κανονισμός.

Ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν πρὸ εἰκοσαετίας ὑπ' ἐμοῦ γραφέντων περὶ τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, τῆς τῶν κάτω χρόνων πατριαρχικῆς ἀκαδημίας. 'Αλλὰ καὶ πάλιν ὁ λόγος ἔσται ἀτε-λής, ἂν μὴ προστεθῇ ὡς ἐφόλκιόν τι ἡ περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Καμαριωτίσσης ἱστορικὴ ση-μείωσις.

§

Ἡ ἔκδοσις τοῦ γράμματος τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου ἀπαιτεῖ σύντομον τῆς ἐν **Χάλκῃ μονῆς τῆς Θεοτόκου** μνείαν, ἐν ᾗ δέον ἵνα προστεθῶσι μὲν ὅσα παρέλιπεν ὁ πλατύτερον περὶ τῆς μονῆς συγγράψας Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς ὁ ἐξ Ἴμβρου, διορθωθῶσι δ' ὅσα ἐν τῇ περὶ ταύτης διατριβῇ κατὰ παραδρομὴν ἐγράφησαν[52].

*

Ἡ κτίσις τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, γενομένη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1425—1438, ἀμάρτυρός ἐστιν, ἐφ' ὅσον ὁ πατριάρχης Κωνστάντιος ὁ ἀπὸ Σιναίου, στηρίζων τὴν τοιαύτην αὐτοῦ γνώμην ἐπὶ θραυσμάτων μαρμάρου, τῷ 1785 ἀνακαλυφθέντων καὶ φερόντων τὰς λέξεις «Ἰωάννης ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ρωμαίων ὁ Παλαιολόγος», οὐ σημειοῖ ποῦ ἀπετέθη κατόπιν ἡ ἐπιγραφή, ἠπατήθη δ' ἐκλαβὼν τὸ μαρμάρινον τεμάχιον ἀνῆκον εἰς τὴν μονήν, καὶ

52. ὑπ' ὄψιν ἔχω τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τὸ «Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου», ἐκδεδομένον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1846, καὶ βασιζόμενον ἐπί τε τῶν τοῦ Κωνσταντίου πατριάρχου μαρτυριῶν καὶ ἐπὶ κωδήκων τῆς μονῆς παλαιῶν· πρὸ τοῦ Βαρθολομαίου δ' ἐξεδόθη, τῷ 1841, ἐν Κωνσταντινουπόλει, μικρὸν φυλλάδιον ἐκ σελίδων 13 «Πρόγραμμα ἱστορικὸν τῆς ἀνέκαθεν οἰκοδομῆς τοῦ κατὰ τὴν Χάλκην ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου καὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ δηλωτικόν», ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς σελ. 3—8 ἐκτίθεται ἡ δῆθεν ἱστορία τῆς μονῆς. Ὑπ' ὄψιν ἔχω τοῦ μοναστηρίου καὶ δύο

σημαῖνον τὸν κτίτορα· διότι παράδοξόν ἐστιν ὅτι κτίτωρ μονῆς αὐτοκράτωρ ἐπέγραφε τὰς ἀναφερομένας ὧδε λέξεις, αἵτινες, ὡς ἔχουσιν, ἐπεγράφοντο συνήθως ἐπὶ τῶν τειχῶν· ἴσως μάλιστα ἔκ τινος τοιαύτης οἰκοδομῆς εἰς Χάλκην ἡ ἐπιγραφὴ μετακομισθεῖσα κατετέθη ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς μονῆς ἢ ἐνετειχίσθη που καὶ ἀνεφάνη πάλιν ἀνορυχθεῖσα, ὅτε καὶ ἀνέγνω αὐτὴν ὁ Κωνστάντιος. Ἐάν τις, στηριζόμενος ἐπὶ εἰκασιῶν, θελήσῃ 'να γράψῃ Κωνσταντίου δίκην, ἱστορικώτερος ἐστὶ καὶ λογικώτερος ἐὰν ἀποδέξηται τὴν τῆς μονῆς ἡλικίαν ἀρχαιοτέραν τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος· διότι κατὰ τὴν Θ' ἑκατονταετηρίδα, ὅτε «Πλάτη καὶ Ὑάτρος[53] καὶ Τερέβινθος, αἱ Πριγκήπειοι νῆσοι προσαγορευόμεναι, ταῖς ἐκείνου[54] προνοίαις οἰκιζόμεναι, εἰς ἐκκλησίας Κυρίου καὶ εὐαγεῖς μοναχῶν καθίσταντο μονάς»[55], ὅτε, ἀπ' αὐτῶν

κώδηκας, ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ἀποτεθησαυρισμένους, ὑπ' ἀριθμοὺς 27 καὶ 29, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων γράφω τὸ μικρὸν περὶ τῆς μονῆς σημείωμά μου τοῦτο· ὅπου δέ μοι γίνεται ὁδηγὸς ὁ Βαρθολομαῖος, ἐν ὑποσημειώσει κατὰ καθῆκον ἀναφέρω τὴν τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἁγιορείτου μαρτυρίαν, καίτοι δέον 'να προείπω ὅτι ἴσως ἕνα τῶν κωδήκων τούτων εἶχεν ὁ Βαρθολομαῖος ὑπ' ὄψιν, ἀλλ' ἀγνοῶ πῶς τινὰ μὲν ἄξια σπουδῆς παρέλιπεν, ἃ δ' ἐσφαλμένως ἀνέγνω.

53. Ὑάτρον ἐκάλουν οἱ βυζαντινοὶ προδήλως τὴν Νέανδρον ἢ Νιάντρον κοινῶς.

54. νόει μοι τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον.

55. Νικήτα Παφλαγόνος, Βίος Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου. Migne Πατρολογία· τόμ. ΡΕ', στήλη 496—497.

τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἐν τῇ Πρώτῃ μονὴν ἤγειρε Βαρδάνιος ὁ στρατηγός, φαίνεταί μοι περίεργον ὅτι ἡ Χάλκη εἶχε μίαν μονὴν μόνην, τὴν ὑπὸ Φωτίου πατριάρχου δῆθεν κτισθεῖσαν τῆς Ἁγίας Τριάδος· πῶς δ' εἶχεν ἡ Πρώτη κατὰ τὴν ΙΑ' δύο μονάς, καί τινες ἕτεραι νῆσοι δύο, καὶ αὗται αἱ πρὸ τοῦ Παντειχίου νησίδες; Αἱ νῆσοι πᾶσαι αὗται κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος εἶχον μονάς, ὡς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ τοῦ Κομνηνοῦ Μανουὴλ ἀναφέρεται[56], φρονῶ δ' ὅτι καὶ αἱ τῆς Χάλκης καὶ αἱ τῆς Πριγκήπου καὶ αἱ τῆς Πρώτης μοναὶ καὶ ἡ τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῶν λοιπῶν νησίδων ἦσαν ᾠκοδομημέναι καὶ πρὸ τῆς ΙΒ' καὶ πρὸ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος.

Γνωστὸν ὅτι ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου Καμαριωτίσσης ἐνομίζετο κληθεῖσα οὕτω «διὰ τὴν ἐν τῷ εἰρημένῳ νάρθηκι ὑπὸ καμάραν τινὰ ἐζωγραφισμένην εἰκόνα τῆς Θεομήτορος[57]»· ἀλλ' ἡ δημιουργία τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἄγαν πεπατημένη φαίνεταί μοι, διότι πολλαὶ εἰκόνες πολλῶν εἰ οὐχὶ πάντων τῶν παλαιῶν ναῶν δυνατὸν 'να ὦσιν ὑπὸ καμάρας (ἀψίδας ἢ τόξα) ἐζωγραφημέναι. Ἡ δὲ μονὴ τῆς Χάλκης, ἀπὸ εἰκόνος τῆς Θεοτόκου παρωνυμηθεῖσα βεβαίως, ἐδέξατο τὴν τοιαύτην εἰκόνα ἢ ἀπὸ χωρίου Καμάραι καλουμένου ἢ ἀπὸ παλαιᾶς οἰκογε-

---

56. ἀνάγνωθι προχείρως τὸ χρυσόβουλλον ἐν τῷ βιβλίῳ μου τῷ φέροντι τίτλον «Λίθοι καὶ Κεράμια»· σελ. 37—41.

57. Πρόγραμμα Ἱστορικόν, κλπ. σελ. 6. καὶ Βαρθολομαίου Ὑπόμνημα, σελ. 25.

νείας Καμαριωτῶν· Καμάραι δὲ χωρίον ἐγινώσκετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Θ΄ ἑκατονταετηρίδος[58].

Ἀνέγερσις τῆς μονῆς ἐγένετο μικρὸν μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ὑπὸ Παναγιώτου Νικοσίου τοῦ Μαμωνᾶ[59]· καὶ τρίτη, κατὰ τὸν Βαρθολομαῖον[60], τῷ 1796 ὑπὸ τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, δι' ἐπιστασίας τοῦ ἀδαμαντοπώλου Ἰορδανάκη Καπλάνογλου. Ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος καὶ κτῆμά τι πλησίον τοῦ Βουκουρεστίου προσήλωσε τῇ μονῇ, καὶ τὸ κτῆμα Ἀαρὼν-βόδα, τὸ προηγουμένως ἀνῆκον εἰς τὴν πρὸ τῆς Σωζουπόλεως μονὴν τοῦ Προδρόμου, συνήνωσε τῇ Καμαριωτίσσῃ, καὶ ὡσεὶ μετόχιον αὐτῇ προσήρτησε τὴν ἐν Πρώτῃ βυζαντινὴν μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως. ὅθεν ἡ σημείωσις τῶν λήψεων καὶ δόσεων τῆς ἐν

---

58. ἀναφέρεται ἐν βιογραφίᾳ τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς νέας· ἴδε «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» Μ. Ι. Γεδεών, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1899, σελ. 295 καὶ 296.

59. ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Σακκελίων, ἐκδοὺς τῷ 1890 ἐν Ἀθήναις τὴν τοῦ «Παναγιωτάκη Μαμωνᾶ Διάλεξιν μετὰ Βανλῆ ἐφέντη», ἐκ χειρογράφου τῆς Ἀθήνησιν Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ἔγραψεν ὅτι *νῦν πρῶτον μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχε Μαμωνᾶς τῷ γένει* ὁ Νικούσιος. Τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη πρὸ τοῦ γραφῆναι ταῦτα, Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς, ἐκδοὺς ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βρεβείου τῆς μονῆς, ἐγνώρισεν ἡμῖν ὅτι *Παναγιωτάκης ὁ Μαμωνᾶς, πρῶτος διερμηνεὺς καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας* ἀνεκαίνισε τὴν μονὴν, πυρποληθεῖσαν (δῆθεν) τῇ 6 αὐγούστου 1672 (ἴσ. 1671). Βαρθολομ. Ὑπόμνημα Ἱστορικὸν, σελ. 29.

60. Ὑπόμνημα Ἱστορικὸν περὶ τῆς μονῆς· σελ. 49.

Πρώτη μονῆς, ἀπὸ τοῦ 1798, γίνεται συνημμένως ταῖς δόσεσι καὶ λήψεσι τῆς Καμαριωτίσσης.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἀνεικοδομὴ ἐγένετο κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ἀπὸ 25 ὀκτωβρίου 1785 μέχρι τέλους μαρτίου 1786, ὑπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα χατζῆ Ἀνδρέαν, ἐπιστατούντων δύο ὀρθοδόξων, ὧν ὁ ἕτερος ἦν ὁ Καπλάνογλους, ἐπιτρόπου δὲ τοῦ ἡγεμόνος ὄντος τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη Γεωργίου Μαυροκορδάτου. Τὰ ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ λεγόμενα φαίνονταί μοι παρισταφήματα. — Ἐξωδεύθησαν κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν ταύτην γρόσια σχεδὸν 77,000, περὶ τὰς 115,000 φράγκων· ἀλλὰ πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς ἡ μονὴ συνῆψε δάνεια πρός τινας καὶ τὸ χρέος αὐτῆς σύνολον εἰς 40,000 γροσίων ἀνήρχετο τῷ 1792, πιθανῶς ἑβδομηκοντακισχίλια φράγκα· μεταξὺ τῶν δανειστάντων ἄξια μνείας ὀνόματα εὑρίσκω τὴν χατμανέσαν Ἑλένην Σούτζην, τὴν Φλωροῦ Μαυρογένη, τὸν Ἀλέκον Μαυροκορδάτον, τὸν δραγουμάνον Ἰωάννην Ῥάλλην, τὸν κόμισον Κωνσταντῖνον, τὸν σπαθάρην Γεώργιον (Μαυροκορδάτον), τὸν μπάνον Νικόλαον, τὸν λογοθέτην Σκαρλᾶτον, καὶ τὸν ἄρχοντα λογοθέτην Κωνσταντῖνον· καὶ μέχρι δὲ τοῦ 1798 βλέπω μεταξὺ τῶν δανειστῶν τῆς μονῆς σημειουμένους τὸν Ῥάλλην τοῦτον, τὸν Νικόλαον Ραχτιβάνην καὶ τὸν παπᾶ Ἰωάννην Ρωσόλυμον (διὰ τετρακισχίλια γρόσια) ἴσως τὸν μετὰ ταῦτα σημειούμενον «διδάσκαλον»· ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ 1806 βλέπω σημειουμένους δανειστὰς τὸν δραγουμάνον

τοῦτον Ράλλην, τὸν καμαράσην Ἀλέξανδρον Νέγρην, τὴν Αἰκατερίνην καὶ τὴν Ἑλένην Ραζῆ καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἰωάννην Ρωσόλυμον, δωρησάμενον ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς μονῆς ὀφειλομένων εἰς αὐτὸν 4000 γροσίων τὰ χίλια[61]. Ὤφειλε δ' ἡ μονὴ καὶ ἑτέροις ποσὰ μὴ σημειούμενα· οὕτως, ὁ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1800 παυθεὶς ἡγούμενος πρώην Γάνου καὶ Χώρας Κύριλλος ἤγειρεν ἀπαιτήσεις πολλῶν χρημάτων, ὁ δὲ πατριάρχης Νεόφυτος ὁ ἀπὸ Μαρωνείας ἐνετείλατο τοῖς μητροπολίταις Δέρκων Μακαρίῳ καὶ Βιδύνης Γρηγορίῳ καὶ τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ κοινοῦ Σκαρλάτῳ Σεβαστοπούλῳ, Δημητράκῃ Παπαρρηγοπούλῳ, Μιχαλάκῃ Χρήστου κιουρκτήμπασι καὶ Δημητράκῃ Φιλιππουπολίτῃ 'να καλέσωσι τὸν πρώην Γάνου καὶ Χώρας καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῆς μονῆς, ἐπὶ ἐξελέγξει τῶν πρὸς ἀλλήλους διενέξεων καὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἡγουμένου· καὶ μετὰ τὴν αἱρετοκρισίαν, ἔλαβεν ὁ πρώην Γάνου ἃ εἶχε λαμβάνειν 6529 γρόσια καὶ ἐξώφλησε τῇ 1 μαΐου 1801.

§

1] Μετὰ τὴν ὑπὸ Παναγιωτάκη Νικοσίου ἀνοικοδομὴν τῆς μονῆς, περὶ ἧς ἐσώζετο κατὰ τὴν ΙΖ'

---

61. ὁ Ρωσόλυμος οὗτος ἦν βεβαίως ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἰωάννης ὁ τῷ 1808 γραφόμενος Ἱεροσόλυμος, ἀρχιμανδρίτης καὶ ἱεροκῆρυξ, ἐκδοὺς ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ Κωνσταντινουπόλεως τὸ «Μυρίπνοον», βιβλίον περιέχον παρακλητικάς τινας ἀκολουθίας.

εκατονταετηρίδα, ὡς ἔοικεν, ἡ παράδοσις[62] ὅτι «ὡς λέγουσιν, ἦτο κτίριον τῶν παλαιῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων, καὶ σταυροπηγιακὸν ἐλεύθερον, μετὰ μεγάλης βασιλικῆς ἀκαδημίας», ἐν τῷ παλαιοτέρῳ τῶν δύο μοναστηριακῶν κωδήκων βλέπω σημειούμενα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1712—1720 τὰ ἑξῆς· «ὁ ἐνδοξότατος ἄρχοντας μέγας δραγουμᾶνος τσελεμπῆ Γιαννάκης ἔδωσε γρόσια 180 καὶ ἐμερεμετίσαμεν τοὺς ὑποκάτωθεν ἐννέα ὀντάδες καὶ τρία κοδαρικὰ ἔξωθεν τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἃς ἦναι εὐλογημένος καὶ πολύχρονος· ἔχομεν χρέος νὰ μνημονεύεται παρρησίᾳ Ἰωάννου, Ζαφύρας, καὶ τέκνων Ἀλεξάνδρου καὶ Σουλτάνας» . . . . . «Ὁ ἄρχων κυρίτζη Ἀθανασάκης ὁ κιουρκτσήμπασης ἔδωσεν γρόσια 20 εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μετοχίου, νὰ ἀναπληρῇ καὶ τὰ λοιπά».

2] Κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, ὄντος ἡγουμένου Θεοκλήτου, κανδήλαν ἀργυρᾶν ὀγδοήκοντα δραμίων «ἀφιέρωσεν ἡ κυράτζα Λυμπάνια, ἡ μήτηρ τοῦ διδασκάλου κὺρ Ἀντωνίου, καὶ μὲ τὸ νὰ θαπτῇ ἐδῶ εἰς τὸ μοναστήριον ὁ υἱός της, ὁ μακαρίτης διδάσκαλος κὺρ Χουρμούζιος, τὸν ἔγραψαν μίαν ἐκφώνησιν, γρόσια 50»·

ἡ ἀναγραφὴ δωρεῶν τινων ἔσται διδακτική.

3] «1721 μαρτίου 21— ἔδωσεν ἡ ἀρχόντισσα κυράτσα ἡ Εἰρηνότα τοῦ Μουσελήμη τοῦ Βεντούρα οὗ δραγουμάνου τοῦ καπετὰν πασιὰ ἡ πενθερὰ

---

62. Παναγιωτάκη Μαμωνᾶ διάλεξις, σελ. 13.

μίᾳ παρρησία γρόσια 90, ἤγουν ἐννενῆντα, καὶ ἐδάλθησαν εἰς τὸ σπῆτι τὸ ἐν τῇ Χάλκῃ καὶ ἀνεκαινίσθη, καὶ ἔχει τὸν χρόνον ἐνοίκιον γρόσια 22, ἤγουν εἰκοσιδύο, καὶ ἔχει ὀνόματα γραμμένα Ἰωάννου, Θεοδώρας, Εἰρηνότας, Παλασίου, Διονυσίου καὶ Γαβριὴλ τῶν πατριαρχῶν, καὶ ὅποιος δὲν τὰ μνημονεύει ἂς ἔχει νὰ δίδῃ λόγον ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ. — *Δοσίθεος ἱερομόναχος καὶ ἡγούμενος*».

4] Κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1728, Γεράσιμος ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὁ ἐκ τῆς νήσου Λέρου, δίδει τῇ μονῇ γρόσια 50 ὑπὲρ τοῦ θείου αὐτοῦ Γενναδίου Ἡρακλείας «διὰ νὰ μνημονεύεται».

5] Κατὰ μάϊον τοῦ 1729, Ἰωάννης ὁ μέγας καμαράσης τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου δίδει γρόσια 150 «διὰ νὰ ἀνακαινισθῇ ἡ στέρνα».

6] Τῇ 30 ἀπριλίου τοῦ 1737, Διαμαντῆς ὁ Ῥᾶζος ἀνατίθησι τῇ μονῇ κανδήλαν ἀργυρᾶν δραμίων 55.

7] Τῇ 5 ὀκτωβρίου τοῦ 1742, Ζωή, σύζυγος Δράκου Μουσελήμη, τοὐπίκλην Κάντζα, ἀφιεροῖ τῇ μονῇ φαινόλην.

8] Τῇ 24 ἰουνίου τοῦ 1743 ἐπισκεψάμενος τὴν μονὴν Ἀλέξιος ὁ τῆς τσαρίνας Ἐλισάβετ πρεσβευτὴς ἀφιέρωσεν 100 γρόσια, περίπου 400 φράγκα, προσεκάλεσε δὲ καὶ τὸν ἡγούμενον Γρηγόριον *καὶ ἐλειτούργησε εἰς τὴν ἐκκλησίαν του*, δοὺς αὐτῷ ἕτερα 100 γρόσια.

9] Σημαίνουσί πως αἱ δωρεαὶ τοῦ πατριάρχου Παϊσίου, ἃς ἀναγράφω κατὰ χρονικὴν σειράν· τὴν πρώτην αὐτοχειρὶ γράφει αὐτὸς ὁ ἱερὸς δωρητής· αψν', ἀπριλίου ιϐ'. Ἀφιερώθη εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναγίας τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκης ἓν δισκοπότηρον ἀργυροῦν δραμίων διακοσίων παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Παϊσίου, εἰς μνημόσυνον τῶν μακαρίων γονέων μου Λατὺφ καὶ Δεσποινοῦς. Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ ἓν δισκάριον μετὰ ἀστερίσκου ἀργυρῶν δραμίων ἑκατὸν δέκα τριῶν. *Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιος»* — Συγχρόνως ἀφιέρωσε καὶ «τὸν ἐπιτάφιον, ὁ ὁποῖος ἀγοράστη γρόσια σ'» (σχεδὸν 800 φράγκα) — Ὁ αὐτὸς Παΐσιος σημειοῖ τῇ 17 νοεμβρίου 1752 δωρεὰν γροσίων 750 διὰ τὴν οἰκοδομήν.

10] Τῇ 1 αὐγούστου 1803, ὁ τῆς Μολδαυίας ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἀφιέρωσεν ἐννέα ἱερὰ ἄμφια, ἅτινα κατεσκευάσθησαν ἐν οὑγγρικῷ τινὶ καταστήματι, δαπάναις αὐτοῦ τε καὶ τῆς συζύγου Αἰκατερίνης, θανούσης, ἀτυχῶς, πρὶν ταῦτα κομισθῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

11] Τῇ 1 ἰανουαρίου 1804, Γρηγόριος ὁ ἀδελφὸς τοῦ θανόντος Ἐφέσου Μακαρίου «διὰ συνδρομῆς τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μάνου» ἀφιέρωσεν ἅγιον ποτήριον καὶ τὰ σὺν αὐτῷ, πάντα ἀργυρᾶ. Τῇ δ' 9 φεβρουαρίου τοῦ 1804, ὁ Κωνσταντῖνος Μανδρατζόλγου ἀφιέρωσεν ὡραίαν πύλην.

*

Ἡ ἀναγραφὴ δωρεῶν τινῶν ἐστὶν ἀξία λόγου ἅτε συμπληροῦσα μὲν ὅσας περὶ τῶν δωρητῶν γινώσκομεν βιογραφικὰς εἰδήσεις, μαρτυροῦσα δὲ τὴν εὐλάβειαν, ἣν εἶχον πρὸς τὴν μονὴν οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀρθόδοξοι, κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, ὧν πρωτεύει ἡ συντεχνία τῶν ἐν Σκουταρίῳ παντοιοπωλῶν· ἐκ τῶν ἀναγραφέντων ἄρτι μανθάνομεν[63]·

1] ὅτι διὰ δαπάνης χιλίων περίπου φράγκων, δοθέντων ὑπὸ τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Ἰωάννου Μαυροκορδάτου, ἐπεσκευάσθησαν ἐννέα δωμάτια ἐν τῇ μονῇ· καὶ ὅτι ἔδωκε καὶ σχεδὸν 100 φράγκα ὁ πρῶτος τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων Ἀθανασάκης, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις τῇ 3 δεκεμβρίου 1720 κατέβαλε τὴν δαπάνην πρὸς ἐπίστρωσιν τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικοῦ ναοῦ[64].

2] ὅτι ἡ μήτηρ τῶν δύο διδασκάλων τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας Ἀντωνίου καὶ Χουρμουζίου τῶν Βυζαντίων ἐκαλεῖτο Λυμπάνια, καὶ ὅτι ὁ πρὸ

63. οἱ ἐντεῦθεν ἀριθμοὶ οἱ μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου, ἵνα παραπέμπωσι σαφῶς τὸν ἀναγνώστην·

64. Μ. Ι. Γεδεὼν Χρονικὰ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ· σελ. 88· καὶ ἐν σελ. 172 ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἀθανάσιος οὗτος ἀφιέρωσε τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τῷ 1714 γρόσια 100, δῆλα ἢ πλέον τῶν 400 φράγκων, ὑπὲρ τῆς μνήμης Ταρσῆς τῆς συζύγου αὐτοῦ, τότε θανούσης ἴσως.

ου 1720 «κομιδῇ νέος ἐξ ἀνθρώπων γενόμενος» ουρμούζιος ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ Καμαριωτίσσης·

3] ὅτι ἡ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μουσελιμῶν Εἰρή-η, θυγάτηρ, ὡς εἰκάζω, Ἰωάννου καὶ Θεοδώρας, ὔζυγος δὲ Παλασίου, ἐγένετο μὲν ἡ πενθερὰ τοῦ ἄλλου Κωνσταντίνου Βεντούρα, διερμηνέως τοῦ στόλου, ἀνεψιὰ δὲ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ' ου Μουσελίμη ἀλλ' ἅμα καὶ τοῦ πατριάρχου Γα-βριὴλ Γ' τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ὥστε συγγενεῖς ἦσαν ἐξ αἵματος ἢ κηδεστίας οἱ δύο πατριάρχαι οὗτοι·

4] ὅτι καὶ ὁ ἡμέτερος Ἡρακλείας ὁ Γεράσιμος εὐηργέτησε τὴν Καμαριώτισσαν, ὃ προστίθεται τοῖς περὶ αὐτοῦ μέχρι σήμερον ἐγνωσμένοις·

5] ὅτι τὰ κατὰ τὸν καμαράσην Ἰωάννην πρέ-πει 'να γνωσθῶσι κάλλιον· ὕμνοι τινὲς εἰς αὐτὸν παριστᾶσι τὸν ἄνδρα «δόξαν τῶν εὐγενῶν, ἀρετῶν οἰκητήριον, *ἀρχιταμίαν φίλτατον καὶ κηδεστὴν οἰκεῖον*» τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου[65].

6] ὅτι ἐν τοῖς δωρηταῖς ἦν καὶ Διαμαντῆς ὁ Ῥᾶζος, ἐγγονὸς μὲν, ἀπὸ θυγατρὸς, τοῦ πολλοῦ Γεωργίου Κανταχουζηνοῦ, οὗ τὸ μέγαρον ἐκληρο-νόμησε, γαμβρὸς δ' ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ μέγα δυναμέ-νου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἀρ-χιγουνάρεως Μανουὴλ Ὑψηλάντου, τοῦ καὶ προστά-

65. βλ. δύο ᾠδὰς εἰς τὸν καμαράσην τοῦτον Ἰωάννην ὑπὸ Γεωργίου Χρυσογόνου τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος συντεθείσας· ἐξέδωκα ταύτας ἐν «Μνημείοις μεσαιωνικῆς ἑλλην. ποιήσεως», ἐν Ἀθήναις 1877, ἀπὸ σελ. 17—19. Μετετυπώθη δὲ τὸ βι-βλίον ' τὸ τοῦ Α' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσοῦ».

του γενομένου τῆς ἐν Πάτμῳ περιπύστου σχολῆς· Ῥᾶζος ἦν τετιμημένος τῷ ἀξιώματι ποστελνίκ[o]
τῆς Βλαχίας[66]. Ἡμῖν δὲ τοῖς οἰκοῦσιν ἐν Φαναρί[ῳ] πρέπον ἐστὶ 'να γινώσκωμεν ὅτι τὸ μέγαρον τ[οῦ] Ῥάζου καὶ Καντακουζηνοῦ ἠγείρετο ὅπου νῦν τ[ὸ] Ἐθνικὸν Ἰωακείμειον παρθεναγωγεῖον, οὗ ἐπὶ τ[ῆς] μικρᾶς πρὸς δυσμὰς θύρας ἀνεστηλώθη ἡ τῆς πα[λαιᾶς] παλαίας ἐκείνης οἰκοδομῆς ἐπιγραφή, ἡ δυσχερ[ῶς] ἀναγινωσκομένη· ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, τὴν ἱστορί[αν] τῆς τῶν Καντακουζηνῶν ταύτης οἰκίας, ἐν ἰαμβ[ι]κοῖς στίχοις, ἀφηγουμένη, καλὸν ἵνα παρατεθ[ῇ] ἐνταῦθα, ἀπαλλάττουσα τὸν τὰ παρόντα γράφοντ[α] μακροτέρου λόγου· ἔχει δ' οὕτω:

Πάλαι μὲν οὗτος ὁ λιθότευκτος οἶκος
πρὸς μακαρίτου κυρίου Γεωργίου
Καντακουζηνοῦ ἐκ βάθρων ἀνηγέρθη,
τῷ χιλιοστῷ πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις
εἰκοστῷ ἕκτῳ ἔτει τῷ σωτηρίῳ.
Πυρποληθεὶς δ' ἔπειτα, ἐνισταμένου
τοῦ χιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἑπτάκις
πρὸς τὸ εἰκοστῷ, ἐνάτου ἤδη ἔτους[67],
Θεοῦ συνάρσει νῦν ἀνῳκοδομήθη
παρὰ τοῦ ἐλαχίστου δούλου τοῦ Θεοῦ
Διαμαντῆ, τοὐπίκλην Ῥάζου, ἐγγονοῦ

---

66. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, σελ. 323 καὶ 340.

67. τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1729, καθ' ἣν ἐκάη τὸ Φανάριον καὶ τὸ Μουχλίον, μιμνήσκεται Κομνηνός. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, σελ. 327, τιθεὶς τῷ 1730 τὸ δυστύχημα τοῦτο.

ἀπὸ θυγατρὸς τοῦ κυροῦ Γεωργίου
Καντακουζηνοῦ, τοῦ προδιαληφθέντος.
Θεὸς δ' ἄρ' αὐτὸν αὐτῷ τε περισώζοι
καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ ἐς μακροὺς ἡελίους·

7] ὅτι ἡ ὧδε ἀναφερομένη δωρεὰ συμπληροῖ ν γενεαλογικὸν κατάλογον τῆς ἀρχαίας βυζαντι-ς οἰκογενείας τῶν Μουσελιμῶν, τῶν λεγομένων ὶ Κομνηνῶν·

8] ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ρωσσικὴ πρεσβεία διετήρει παρεκκλήσιον ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς· περ ἴσως ἄλλοθεν ἑτέροις ἦν γνωστὸν, ἐμοὶ δὲ ν τὸ πρῶτον γνωρίζεται·

11] ὅτι ἡ λέξις «διὰ συνδρομῆς» ἐδήλου κατὰ οὺς τότε χρόνους τὸ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει «διὰ προτροπῆς»· καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν δωρητῶν τῆς μονῆς ν καὶ ὁ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς ἔφορος Κωνσταντῖνος Μανδρατζόγλους·

9] τελευταία σημείωσις· ὅτι ὁ Παΐσιος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ ἀπὸ Νικομηδείας ἠγάπα τὴν μονὴν, εὐλαβούμενος αὐτὴν, καὶ φαίνεται ὅτι καὶ διέμενεν ἐν αὐτῇ καθ' ὃν χρόνον ἐσχόλαζε· διότι γινώσκομεν ἀκριβῶς[68] ὅτι τὰς τελευταίας ἡμέρας αὐτοῦ διήνυσεν ἐν ταύτῃ τῷ μονῇ, ἐν ᾗ καὶ τοῦ μακαρίου τέλους ἔτυχε κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1756. Τῆς πρὸς τὴν μονὴν ἀγάπης αὐτοῦ δεῖγμα μικρὸν παρέσχε, καταργήσας τῷ 1751 φορολογίαν παράδοξον νῦν ἡμῖν φαινομένην, τὸ ἀποστέλλειν δῆλά γε

8. Μακραῖος παρὰ Σάθᾳ· Μεσαιων. Βιβλ. Γ', σελ. 213.

δὴ τὰς ἐν Χάλκῃ μονὰς Ἁγίας Τριάδος καὶ Θε τόκου τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, κατὰ τὴν κυρι κὴν τῆς ὀρθοδοξίας, ὀστρακόδερμα. Ἐνομίζετο δ' φόρος ἐπαχθὴς, ἀλλὰ τούτῳ ὅμοιος εἰθίζετο, φαίνετα καὶ ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει ἡγουμένου[69]. Ἐλαφρὸς ὁ τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος, ὅστις εἶχε τὸ δι καίωμα παρατιθέναι δίσκον κατὰ τὴν τρίτην τῆ διακαινησίμου ἑβδομάδος ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆ τοῦτο δὲ διήρκει μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΘ' ἑκατο ταετηρίδος.

§

Ἐκ τῶν δύο κωδήκων τῆς μονῆς ἀποσπῶ ση μειώσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ χορηγούμενα τακτι κῶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εἰς αὐτὴν ἐλέη, ὄντα ἀνά ξια λόγου· οὕτω παρὰ τρισὶ συντεχνίας ὑπῆρχο κιβώτια ἐλεῶν, ἀλλ' ἡ ἐξ αὐτῶν πρόσοδος ἦν οὐτι δανή· τῷ 1772, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ ακουτεῖον τῶν καπήλων ἀπήνεγκεν 24 σημερινὰ φράγκα, τὸ τῶν προσωψάδων 15 περίπου, καὶ τὸ τῶν πογια τζήδων (βαφέων) 13.

*

Τῷ 1772 διέμενον ἐπὶ ἐνοικίῳ ἐν ταῖς ἀνη κούσαις εἰς τὴν μονὴν οἰκίαις ὁ μητροπολίτης Πρού σης Μελέτιος, ὁ σπαθάρης Ἀθανάσιος Κομνηνὸς

---

69. τῷ 1775 σημειοῦται περὶ τοῦ «γερογρηγορίου» ἐν ταῖς δαπάναις «εἰς ψάρια πεσχέσι, ὅταν ἡγουμένευσε, καὶ καΐκιάτικα 520 παράδες»: δῆλα δὴ 35—36 φράγκα πρὸς ἀγορὰν ἰχθύων, δῶρον ἀποσταλησομένων τῷ πατριάρχῃ.

Ὑψηλάντης (ὁ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν χρονογράφος), ὁ Γεώργιος Σαμουρκάσης, ἡ ποστελνιτζέσα Κασσάνδρα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1788—1790 διέμενον ἐν τῇ μονῇ, δίδοντες 100 γρόσια κατ' ἔτος, ὑπὲρ τῆς τροφῆς αὐτῶν, ὁ *διδάσκαλος κὺρ Βενέδικτος* καὶ ὁ *διδάσκαλος κὺρ Δανιήλ.*

Τῷ 1707 ἐσώζοντο ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς «τὸ *πολυκάνδηλον τοῦ Παναγιωτάκη*» Μαμωνᾶ, ἕλκον 850 δράμια,καὶ «ἡ κανδήλα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ» (δραμίων 150).

Κατάλογον τῶν τε ἁγίων λειψάνων καὶ τῶν χειρογράφων, ἃ ἡ μονὴ ἐκέκτητο τῷ 1706 καὶ τῷ 1819 ἐκδίδωμι κατωτέρω. Τῷ 1752 γενομένης νέας (τῇ 20 ἀπριλίου) καταγραφῆς, εὑρέθη ἡ μονὴ ἔχουσα πέντε ἐπὶ μεμβράνης Εὐαγγέλια, εἴκοσι καὶ ἓν τμήματα ἁγίων λειψάνων, «βιβλία ἑκατὸν ἑβδομῆντα» (ἀορίστως), καὶ «χρυσόβουλλα τῆς Βλαχίας ἕξη καὶ τῆς Πογδανίας ἕνα—Κατάστιχον καὶ χρυσόβουλλον μοσχόβικον». Ἐν νέῳ καταλόγῳ τῆς 11 ὀκτωβρίου 1772 σημειοῦται ὅτι εἶχεν ἡ μονὴ Εὐαγγέλια μὲν ἑπτὰ μεμβράνινα ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ, χρυσόβουλλα δὲ τοῦ «βασιλέως Ἀλεξίου Μοσχοβίας», τοῦ Νικολάηβεδα Μαυροκορδάτου ἀπὸ αὐγούστου 1714 καὶ τοῦ Γρηγορίου Ἰωάννου Καλλιμάχη.

§

Καὶ ἤδη, φιλάρχαιον πόθον ἱκανοποιῶν, ἐκδίδωμι τοὺς δύο καταλόγους τῶν ἐν τῇ μονῇ χειρο-

γράφων, τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἁγίων λειψάνων, κ
τόπι δὲ ταύτης τὴν ἀναγραφὴν τῶν γνωστῶν ἡγο
μένων τῆς Χάλκης καὶ τῶν τῆς Πρώτης· καὶ
μὲν τῆς Πρώτης εἰσὶ γνωστοὶ ἀπό τε ἐπιγραφῆς
τῇ μονῇ καὶ ἀπὸ τῶν τῆς Καμαριωτίσσης κωδ
κων· ταύτης δ' ἐγνώσθησαν οἱ πλείονες μὲν ἀ
τῶν κωδήκων τούτων, οἱ δὲ φέροντες τἀριθμητι
α', β', γ', δ', κδ', κϛ', κζ', κη', κθ' καὶ λ' ἀ
τῶν τοῦ Βαρθολομαίου· ὁ δὲ ι' ἀπό τινος διαθήκη
ἣν ἐκ κώδηκος τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Λαύρας ἐξέδω
κεν ὁ φίλος μοναχὸς Ἀλέξανδρος ὁ Λαυριώτης
κατὰ κόσμον Εὐμορφόπουλος[70].

ϱ

Εὔχομαι 'ν' ἀνευρεθῶσι πολλοὶ κώδηκες μ
νῶν καὶ ἐξ αὐτῶν 'να ἐκδοθῶσι, καθ' ὃν ὑπέδει
τύπον, τὰ σπουδῆς ἄξια, ὅπως ἐκ τῆς οὕτως ἀμο
φώτου νομιζομένης καὶ ἀκατεργάστου ὕλης συντ
λεσθῇ κατ' ὀλίγον τὸ τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορί
οἰκοδόμημα. Ἡ τοιαύτη παλαιῶν ἐγγράφων ἔρευ
να καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἄθροισις εἰδήσεων ἔστιν εὔκ
λος παντὶ τῷ θέλοντι, οὐδ' ἀπαιτεῖ κεφάλαια πο
λυμαθείας. Συναθροισθήτω τὸ χρήσιμον ὑλικὸν κ
ἴσως ἀναφανήσονται οἱ τῆς ὕλης ἐργάται, οἱ με
ἐπιστήμης δι' αὐτῆς οἰκοδομήσοντες· τούτων δ
ἀπόντων, εὑρεθήσονται γοῦν οἱ κατὰ καθῆκον ἐργα
σθησόμενοι ἐν ὀλιγομαθείᾳ μετὰ ζήλου καί τινος ἀ
φοσιώσεως, ἧς ἄνευ πολυμάθεια μόνη οὐ ζωογονεῖ.

70. Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας τόμ. ΚΑ', σελ. 7—8.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΚΕΥΟΦΥΛΑΚΕΙΩ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

(ἔτους 1706)

(παραλείπονται τὰ ἔντυπα)

Θεοφύλακτος Βουλγαρίας. — Χρυσοστομικὸν μεγάλο χειρόγραμμα μεμβράνινον, εἰς τὴν Ἑξαήμερον.—Βιβλίον πατερικὸν χειρόγραμμα, περιέχον βίους ἁγίων.—Τριῴδιον καὶ εἰς τὸ τέλος λόγους διαφόρων πατέρων.—Βίβλος χειρόγραφος, ἀρχομένη ἀπό τινος ἐπιστολῆς τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου ἡγουμένου τῆς Ραϊθοῦ. — Χρυσοστομικὸν, Ἐξήγησις εἰς τὰς ἐπιστολὰς Παύλου, μεμβράνινον.— Συναξαριστὴς, χειρόγραφον παλαιόν.— Πατερικὸν μεγάλον, ἐν ᾧ βίοι ἁγίων, μεμβράνινον. — Ἐκ τῶν Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, μεμβράνινον. — Ἕτερον, λόγοι ἁγίων ἀπὸ δεκεμβρίου ἀρχόμενον.—Ἀπόστολος.— Μηναῖα, ὀκτώβριος, δεκέμβριος, φεβρουάριος, μάρτιος, ἀπρίλιος, μάϊος, ἰούνιος, ἰούλιος, αὔγουστος. —Εὐαγγέλιον μὲ σχόλια κύκλωθεν τοῦ περιθωρίου ἤτοι συμφωνία τῶν εὐαγγελιστῶν.—Ἕτερον πατερικὸν παλαιόν. — Συλλογαὶ τοῦ ὁσίου Παύλου.— Ἀπόστολος Παῦλος, παλαιὸν μεμβράνινον.—Χρυσοστομικὸν παλαιὸν, μεμβράνινον[1], Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον.—Ὀκτώηχος.— Πατερικὸν,

1. ἡ λέξις μεμβράνινον ἐστὶν ἐμή· οὐ κεῖται δῆλον οὖν ἐν τῷ μοναστηριακῷ κώδηκι, ἀλλ' ἡμιτελής· μεμβρ.

οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς Γόρδιον, μεμβράινον. — Ἐκ τῶν Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, μεμβράνινον.— Συναξαριστής, μεμβράνινον, εἰς δύο τόμους.—Πεντηκοστάριον.— Θεοτοκάριον.—Ὀκτώηχος. — Εὐαγγέλιον.—Καὶ ἕτερον ὅμοιον.—Παρακλητικὴ παλαιά.—Πατερικόν, ἐν ᾧ βίοι ἁγίων ἀπὸ δεκεμβρίου ἀρχόμενον, μεμβράνινον.—Ἕτερον, μικρὸν χειρόγραφον, ἐκ τοῦ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου.— Βασιλείου τοῦ μεγάλου Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς, μεμβράνινον.—Συναξαριστὴς ἕτερος.—Ἕτερον Εὐαγγέλιον.— Τριῴδιον.— Συναξαριστὴς ἕτερος. — Ἐξήγησις τῶν κανόνων τῶν ἀποστόλων.—Τυπικόν.— Ψαλτήριον παλαιόν. —Ἕτερον ὅμοιον.—Ἕτερον ὅμοιον. — Χρυσοστόμου Ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, μεμβράνινον.—Δύο εἶναι οἱ τόμοι τοῦ Χρυσοστόμου τοῦτος καὶ ὁ ὄπισθεν.—Μηναῖον τρίμηνον.—Συναξαριστὴς ἕτερος, εἰς δύο τόμους.—Πράξεις ἀποστόλων. — Γραμματικὴ ἑλληνική.— Ψαλτήριον καὶ Εὐαγγέλιον,μεμβράνινον.--Ἀπόστολος, καὶ ἕτερος, τὸ αὐτό.—Νομοκάνονον μικρόν. — Ψαλτήρια δύο.

(ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ χειρόγραφα ἀναφέρονται Τυπικὸν καὶ Ὀκτώηχος).

Ἄνευ σημειώσεως ἂν ὦσιν ἔντυπα ἢ οὐ ἀναφέρονται: «Εὐσταθίου Ἐξήγησις εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου.—Εἰς τὴν Ὀδύσσειαν.—Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια μετὰ σχολίων.—Ἀριστοφάνης.—Γραμματικαὶ σημειώσεις καὶ σχόλια εἰς τὸν Ὅμηρον.

—Νόννου Διονυσιακά.—Τὰ τῆς Τρωάδος διὰ στίχων εἰς φρᾶσιν ἁπλῆν.—Πινδάρου καὶ ἑτέρων ποιητῶν εἰς Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου.—Ἀριστοφάνους μικρόν.—Φιλοπόνου Ἐξήγησις εἰς τὴν φυσικήν.—Δειπνοσοφιστής».

ΣΗΜ. Τῇ 5 ἰουνίου 1811 ὁ Μ. λογοθέτης Ἀλέξανδρος Μάνος ἀφιέρωσε βιβλία τινά, ὧν μεταξὺ «Ψαλτήριον χειρόγραφον παλαιόν, καὶ δύο Νομικὰ χειρόγραφα».

Χειρόγραφα τῇ 1ῃ δεκεμβρίου 1819.

Συναξάριον ἐτήσιον, παλαιόν. — Συναξάριον μεμβράνα, δεκεμβρίου.—Παρακλητική.—Μηναῖον ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου.—Μηναῖον φεβρουαρίου. Ἰωάννου τῆς κλίμακος, μεμβράνα.— Παρακλητική.—Τριῴδιον.— Τριῴδιον ἕνα[72], λόγοι τινῶν. —Συναξάριον δεκεμβρίου, μεμβράνα.—Νομοκάνονον. —Εὐαγγέλιον παλαιὸν, μεμβράνα.—Εὐεργετηνὸς, μεμβράνα.—Λόγοι διαφόρων.—Συναξάριον ἐτήσιον, μεμβράνα.—Ἀνθολόγιον, μεμβράνα.— Συναξάριον σεπτεμβρίου, μεμβράνα. — Συναξάριον Ἰωάννου, μεμβράνα.— Συναξάριον, μεμβράνα.— Συναξάριον ἐτήσιον.—Συναξάριον ἔτι ἐτήσιον, παλαιόν.—Μηναῖον ἀπριλίου. — Μηναῖον ἔτι ἀπριλίου. — Λόγοι διαφόρων πατέρων.—Ἐφραίμ.—Μηναῖον, μάρτιος, ἀπρίλιος καὶ μάϊος.—Νομικὸν παλαιόν.—Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, μεμβράνα. — Δογματικὴ πανοπλία, παλαιόν.—Ψαλτήριον, μεμβράνα.—Ψαλτήριον ἔτι.— Μηναῖον φεβρουάριος. — Ψαλτήριον.—

72. Τριῴδιον ἓν καὶ Λόγοι τινῶν ἀναγνωστέον, ὡς ἔοικεν.

Ὡρολόγιον.—Ψαλτήριον.—Μηναῖον ἰανουαρίου.—Τυπικόν.— Μηναῖον ἰουλίου. — Παρακλητική.—Μηναῖον ἰουνίου. — Μηναῖον ἰουνίου, ἕτερον.— Ὀκτώηχος.—Παρακλητική.—Ψαλτήριον, Εὐαγγέλιον.— Λεξικόν. — Μηναῖον, σεπτέμβριος.— Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. — Λόγοι Δημοσθένους.—Μηναῖον ἰανουαρίου, μεμβράνα.—Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, μεμβράνα. — Τετρευάγγελον, μεμβράνα. —Ἀπόστολος, μεμβράνα. —Λόγοι καὶ βίοι διαφόρων, χειρόγραφον.—Θηκαρᾶς.—Εὐαγγέλιον.—Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος.—Μηναῖον, ὀκτώβριος.—Συναξάριον, νοέμβριος.—Ἀνδρέου σαλοῦ βίος. — Θηκαρᾶς. —Ἑβδομαδάρια[73].— Ἐξήγησις ἀποστόλων. — Ἀντιόχου καὶ Δεσιθέου.—Συλλογαί.—Μηναῖον, σεπτέμβριος. — Λεξικόν.—Λειτουργία.—Μηναῖον, δεκέμβριος.—Ἀπόστολος. —Λόγοι διαφόρων πατέρων.—Μηναῖον, αὔγουστος. —Ὀκτώηχος. — Μηναῖον, ἰούλιος.— Τυπικόν.—Κανονικόν, μεμβράνα. — Συναξάριον, παλαιόν.—Μικρὸν Εὐχολόγιον. — Θεοτοκάριον, μεμβράνα.—Κανονικόν.—Μηναῖον, μάϊος.—Θεία λειτουργία.—Βίος Ἰωάννου Χρυσοστόμου.—Λόγος Μακαρίου τοῦ αἰγυπτίου, μεμβράνα. — Γρηγορίου τοῦ θεολόγου λόγοι, μεμβράνα. — Ἰωάννου Χρυσοστόμου Ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, μεμβράνα.—Λόγοι διαφόρων πατέρων, παλαιόν.— Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν θείαν Γραφήν, μεμ-

73. ἡ λέξις ἀλλαχοῦ ἐγράφετο καὶ ἐλέγετο Ἑβδομαδαρία.

βράνα.—'Αποστόλων πράξεις καὶ ἀ. . . . [74], μεμβράνα.—Εὐαγγέλιον. — Εὐαγγέλιον, μεμβράνα.—Ἕτερον, μεμβράνα.

Τῷ 1706 εἶχε τὰ ἑξῆς ἅγια λείψανα:

«*Τὸ τίμιον ξύλον (Σταυρὸς μὲ κύκλον καὶ μὲ μαργαριτάρια μὲ θήκην σεδεφένια).—Τὰ μαλλιὰ τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ μέρος ἐκ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ. — Τῆς ἁγίας Πελαγίας λείψανον ἀσημωμένον.—Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου.—Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου. — Τοῦ ἁγίου Κυρήκου τὸ ποδάριον ὁλόκληρον τὸ δεξιόν. — Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα.—Τοῦ ἁγίου Νικήτα.—Τοῦ ἁγίου Γεωργίου.—Τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς. — Τῆς ἁγίας Σολομονῆς.— Τῶν ἁγίων Μακκαβαίων.—Τοῦ ἁγίου Προκοπίου. — Τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.—Τοῦ ἁγίου νέου Δημητρίου.[75]— Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ τήρωνος.—'Ανώνυμα δύο. —Τοῦ ἁγίου 'Ιωάννου Χρυσοστόμου. — Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.—Κυρήκου, καὶ Χρυσοστόμου ἕνα μέρος*».

---

74. ἡ λέξις κακῶς γεγραμμένη οὐδὲν δηλοῖ.

75. ἀπεβίωσε τῇ 29 ἰανουαρίου, 1802 καὶ ἐτάφη εἰς τὴν νῆσον Πρώτην τῇ 31 ἰανουαρίου, κατὰ τὸ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ κώδηκος 29 «Μαρτύριον» γραφὲν ὑπὸ «Λαυρεντίου ἀρχιεέως», ἀνδρὸς ἀνορθογραφωτάτου· ἦν δ' οὗτος ὁ πρώην Νέων Ιατρῶν, ᾧ συναντήσομεν μετ' ὀλίγον.

Ἡγούμενοι Καμαριωτίσσης

α′	1609	**Φιλόθεος** ἱερομόναχος καὶ πνευματικός, ἐκ Κύπρου
β′	1640	**Γαβριὴλ**[76] (πρὸ τοῦ 1644)
γ′	1687	**Ἀθανάσιος** ὁ Μαλατέστας, ἐκ Νάξου· ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν τῇ 1 μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου, καὶ διωρίσθη ἡγούμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ′ τοῦ Μουσελίμη· ἀπεβίωσε δὲ τῇ 8 ἰανουαρίου 1704
δ′	1704	**Ἱερόθεος ἐπίσκοπος** Σίδης
ε′	1707	**Νεόφυτος,** ὁ τέως σκευοφύλαξ· ἡγούμενος μέχρι 1 μαρτίου 1712
ϛ′	1712	**Θεόκλητος,** ἀπὸ 1 μαρτίου
ζ′	1720	**Ἰγνάτιος** πρωτοσύγκελλος
η′	1721	**Δοσίθεος**
θ′	1722	**Μελέτιος**
ι′	1728	**Γρηγόριος ὁ μητροπολίτης** πρώην Μελενίκου
ια′	1738	**Ἱερόθεος**
ιβ′	1742	**Γρηγόριος,** ἐκ Νάξου· εἰσήχθη

76. ὅπου ὁ ἡγούμενος σημειοῦται ἐν τῷ κώδηκι ἱερομόναχος ἐκεῖ ἀφῆκα μόνον τὸ κύριον ὄνομα αὐτοῦ· ὅπου δ' ἐπίσκοπος, μητροπολίτης, ἀρχιμανδρίτης ἢ πρωτοσύγκελλος σημειοῦται τὸ γνώρισμα τοῦτο.

εἰς τὴν μονὴν τῇ 11 μαΐου 1738· ἡγούμενος ἕως ὀκτωβρίου 1772

ιγ′ 1772 **Ἀγάπιος·** ἀπὸ ὀκτωβρίου· ἀλλὰ τῷ

ιδ′ 1775 **Γρηγόριος**

ιε′ 1776 **Ἀνανίας,** πρώην μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου· ἡγούμενος τῇ 7 ἰουλίου τοῦ ἔτους τούτου, μέχρι μέσων μαρτίου τοῦ ἐπιόντος

ιϛ′ 1777 **Ἀγάπιος·** ἐξ Ἰκαρίας ἢ Μυκόνου, λόγιος ἀνήρ· ἡγούμενος τῇ 21 μαρτίου 1777—1 νοεμβρίου 1792, ὅτε ἐψηφίσθη Ῥόδου μητροπολίτης, τοιοῦτος ὢν μέχρι τοῦ 1827, ὅτε ἀπέθανε

ιζ′ 1792 **Γρηγόριος·** ἐψηφίσθη Λιτίτζης ἀρχιεπίσκοπος ἐν ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ 1796

ιη′ 1796 **Λαυρέντιος ὁ μητροπολίτης** πρώην Νέων Πατρῶν, ἀπὸ τοῦ ἀπριλίου μέχρι τῆς 10 ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους

ιθ′ 1796 **Νεόφυτος·** ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου 1796 ἕως σεπτεμβρίου 1798, ὅτε φαίνεται ὅτι διωρίσθη μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου

κ′ 1798 **Κύριλλος μητροπολίτης** πρώην Γάνου καὶ Χώρας· διωρίσθη ἡγούμενος τῇ 16 7]βρίου 1798 καὶ

ἐπαύθη κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1800

ιη' 1800 **Λαυρέντιος ὁ πρώην** Νέων Πατρῶν, τὸ δεύτερον διωρίσθη τῇ 9 ὀκτωβρίου 1800, καὶ ἐπαύθη τῇ 18 ἰουνίου 1804

κα' 1804 **Γαβριὴλ** ἀρχιμανδρίτης, ἐκ Κρήτης· ἡγούμενος τῇ 20 ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου, μέχρις 26 νοεμβρίου 1810, ὅτε ἐψηφίσθη μητροπολίτης Τήνου

κβ' 1810 **Γαλακτίων** ἀρχιμανδρίτης, τέως ἡγούμενος Πρώτης· διωρίσθη τῇ 1 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, καὶ, μεθ' ἡγουμενείαν ἐτῶν ἐννέα ἀκριβῶς, ἐπαύθη

κγ' 1819 **Διονύσιος ἐπίσκοπος** Ἐδέσσης, διωρίσθη τῇ 1 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου καὶ, διετίαν προστὰς τῆς μονῆς, ἐπαύθη· ἐπωνυμεῖτο Δὲ-Λάζαρης· ἐχειροτονήθη κατὰ νοέμβριον τοῦ 1801, καὶ τὸ 1833 ἐξελέγη μητροπολίτης Ζακύνθου

κδ' 1821 **Μητροφάνης ἐπίσκοπος** Ἀριστείας, ἐκ Λέρου· ἡγούμενος ἦν ἐπὶ μῆνάς τινας· ἐπίσκοπος ἦν ἀπὸ τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 1817

κε' 1821 **Ἀγαθάγγελος,** ἐξ Ἄνδρου· διορίσθη τῇ 1 δεκεμβρίου, διὰ προ-

ταγῆς[77] Εὐγενίου τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Σταυράκη Ἀριστάρχου, ἐφ' ὅρῳ τοῦ χορηγεῖν τῷ Πατριαρχείῳ τρισχίλια γρόσια κατ' ἔτος

κϛ', κζ', κη', κθ' 1822—1827 **Ἰωσήφ, Διονύσιος, Σαμουὴλ** ἱεροκῆρυξ, Ἄνδριοι καὶ οἱ τρεῖς, ἔχοντες τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τῆς ἐν Πρώτῃ μονῆς, καὶ μετὰ τὸν Σαμουὴλ **Ἀμβρόσιος**, ἐξ Αἴνου, χειροτονηθεὶς εἶτα μητροπολίτης Βόσνης· οὗτος παυθεὶς τῷ 1841 ἀπῆλθεν ἐκ Βόσνης εἰς τὴν ἐν Αὐστρίᾳ (Στειρίᾳ) Κίλλην, ἐν ᾗ ἀπεβίωσε τῇ 2 νοεμβρίου 1863

λ' 1827 **Σαμουήλ**, ἐκ Νάξου· μέχρι τοῦ 1831· ἀπεβίωσε τῇ 1 ὀκτωβρίου τοῦ 1839

λα' 1847 **Στέφανος** Διονυσιάτης, ἀρχιμανδρίτης· διωρίσθη κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1847, μείνας ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἡγούμενος.

77. τὸ «διὰ προσταγῆς» σημαίνει ὅτι μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου διώριζεν ἡ τῶν Ὑψηλαντῶν οἰκογένεια· τῷ 1821 ὁ πατριάρχης.

Ἡγούμενοι τῆς ἐν Πρώτῃ μονῆς

1722 **Ἀθανάσιος,** ἐκ Καστορίας, ἀποθανὼν τῷ 1740· ἦν καὶ πρὸ τοῦ 1722

1798 **Ματθαῖος·** ἦν πρὸ τοῦ ἔτους τούτου ἄγνωστον ἐπὶ πόσον χρόνον

1798 **Διονύσιος**

1810 **Γαλακτίων·** ὁ τότε μετατεθεὶς εἰς τὴν Καμαριώτισσαν· ἦν ἄρα πρὸ τοῦ 1810 ἐν τῇ μονῇ Πρώτης

1810 **Γρηγόριος ἐπίσκοπος** Ἀργυρουπόλεως, ὃς ἦν ἐπίσκοπος ἀπὸ τοῦ 1807· θανόντος δ' ἐν τῇ ἡγουμενείᾳ,

1819 **Θεοδόσιος ἐπίσκοπος** Θεοδοσιουπόλεως διωρίσθη τῇ 7 αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου.

*

Ἡ μονὴ τῆς Πρώτης, ἡ κατόπι πτωχοτάτη, ἐκέκτητο τῷ 1819, κατὰ τὴν τότε γενομένην ἀπογραφὴν, 23 αἶγας,ἀνὰ δύο δ' ἵππους, ἀγελάδας καὶ βοῦς· τότε δ' εὑρέθησαν 37 σάκκοι διὰ σῖτον, 25 κάδδοι διὰ οἶνον, ἐργαλεῖα κηπευτικὰ καὶ σκεύη πολλὰ, ἐξ ὧν δήλη γίνεται ὡς εὐανδροῦσα ἡ μονή· τῇ 4 ὀκτωβρίου 1821 Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως ἀφιέρωσεν αὐτῇ 119 αἶγας.

Ἀρχεῖα τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

Ἡ τῶν μέχρι τοῦ 1850 περὶ τῆς Σχολῆς τοῦ
ους ἀπολυθέντων πατριαρχικῶν γραμμάτων
γραφὴ ἐγένετο ἤδη ἐπὶ τῇ βάσει κωδήκων, ἐν
ὑπάρχουσι μεταγεγραμμένα τὰ γράμματα ταῦ-
οἱ κώδηκες οὗτοί εἰσιν, ὡς ὑπεδείχθη, οἵ τε τοῦ
ριαρχικοῦ γραμματοφυλακείου καὶ οἱ τῆς Σχο-
ς· ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἔτι γράμματά τινα
τριαρχικὰ ἐπὶ μεμβράνης ἢ χάρτου, δι' ὧν ὅ τε
ν ἐπισήμων ἐγγράφων ἀριθμός, αἵ τε γνώσεις
ῶν περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῆς ἔν τινι μέτρῳ
μπληροῦνται.

Τῶν αὐτογράφων τούτων, τέσσαρα μέν εἰσι
ουδαῖα, τὸ δὲ δεύτερον αὐτῶν ἀπὸ πολλοῦ πε-
θημένον ἦν ἡμῖν, καθότι, δωδέκατον ταχθὲν ἄνω
ὶ ὑπὸ Σεργίου Μακραίου μόνον ἀναφερόμενον, ὑπε-
θετό μοι τέως ὡς κανονισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἐν
Σχολῇ καταστάσεως καὶ λειτουργίας. Χάρις
ς τὴν ὁδηγίαν τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου
άρδεων καὶ σχολάρχου κ. Μιχαὴλ Κλεοβούλου,
ολλὴν εὐκολίαν παρασχόντος μοι καθ' ὅλην τὴν ἐν
ῷ γραμματοφυλακείῳ τῆς Σχολῆς ἔρευναν, με-
εγράφη τὸ γράμμα τοῦτο καὶ πρέπει 'να τύχῃ τοῦ
ωτὸς τοῦ τύπου, διότι τάξιν τινὰ φαίνεται εἰσά-
ον ἔν τε τῇ διοικήσει καὶ τῇ οἰκονομικῇ κατα-
τάσει καὶ τῷ παιδευτικῷ τῆς Σχολῆς ἔργῳ.
Ἀλλὰ πρὸ τούτου πρέπει 'να τάξωμεν μεταξὺ τοῦ

ἑνδεκάτου καὶ δωδεκάτου πατριαρχικοῦ γράμμ
ἕτερον ἔγγραφον ἀπολυθὲν ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ
τριάρχου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν
παρατιθέμενον ἀμέσως, τοῦτο·

**Γαβριὴλ, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κων-
τινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμ. πατριάρ**

† *Οὐχ ὅπως ἔργον προσοφειλόμενον, ἀλλ
καὶ πρὸς τῷ χρησίμῳ τὸ ἀναγκαῖον πρόδη
ἐσχηκὸς καθέστηκε χεῖρα ἀντιλήψεως ὀρέ
τοῖς ἑκασταχοῦ σχολείοις τε καὶ μουσοτροφεί
τοῖς κατὰ καιροὺς ἐμπεπιστευμένοις τοὺς πν
ματικοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου τούτου σκάφ
τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλοις φιλοθέοις ἀνδρ
τοῦ ἡμετέρου γένους, οἷς ἐντέτηκε ζῆλος τῆς π
δείας πολὺς καὶ διακαέστατος καὶ ἐκ παντὸς τ
που πραγματεύεσθαι τὴν τῶν αὐτῶν μουσοτ
φείων διαμονὴν καὶ συντήρησιν καὶ τὴν προσ
κουσαν ἐπισύστασιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω φο|ρ
καὶ βελτίωσιν· τουτὶ δὲ οὐκ ἂν ἄλλως γένοι
εἰμὴ διὰ διορισμοῦ χρηματικῶν ἐτησίων χορ
γιῶν καὶ δόσεων εἰς μισθὸν τῶν ἐν αὐτοῖς δι
σκάλων καὶ εἰς περίθαλψιν καὶ πα|ραμυθίαν τ
ἐν αὐτοῖς θαμιζόντων φοιτητῶν ἔρωτι παιδεί
Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον
ρος σχολὴ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων ἤκμα

---

* ὅπου λήγει στίχος τις ἐν τῷ πρωτοτύπῳ γράμμα
δηλοῖ τοῦτο ἐν τῷ ἐντύπῳ ἡ κεραία.

χρό|νων τινῶν, καὶ ὄφελος οὐ μικρὸν ἐκ ταύ-
ἅπαντι τῷ ἡμετέρῳ γένει προσεγίνετο, ὡς
πᾶσι καθωμολόγηται, εἶτα δέ, συνεργίᾳ τοῦ
κάλου, ἐξέλιπεν ἡ ἐκ τῆς| αὐτῆς σχολῆς ὠ-
ια, τῶν ἐν αὐτῇ καθηγητῶν καὶ διδασκά-
ἀναχωρησάντων, ἵνα μὴ εἴπω λιποταξίαν
σάντων μεμπτήν· ἀλλὰ πάλιν, πρὸ καιροῦ
, προ|στασίᾳ φιλοθέων τινῶν εἰσήχθησαν
ὐτῇ διδάσκαλοι τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων
νικῶν, καὶ συνέρρευσαν καὶ μαθηταὶ ἱκα-
καὶ ἔκτοτε μέχρι καὶ τῆς σήμερον ὠφελεῖ-
ὁ|πωσοῦν τὸ γένος ἐκ τῆς αὐτῆς σχολῆς καί,
συνάρσει καὶ ἀντιλήψει, εἰς τὰ πρόσω χω-
καὶ ὁσημέραι ἐπαύξει ἡ ἐξ αὐτῆς καρποφο-
καὶ λυσιτέλεια· διὰ τοῦτο, ἡμεῖς τε καὶ ἡ
| ἡμᾶς ἱερὰ ὁμήγυρις, καὶ οἱ ἐνδοξότατοι καὶ
νέστατοι ἄρχοντες, καὶ οἱ τιμιώτατοι ζηλω-
ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρι-
ῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, φροντίδα γενναίαν
ἐβαλλόμε|θα εἰς ἐπισύστασιν τῆς αὐτῆς σχο-
Καὶ δή, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπινοηθεῖσι τρό-
καὶ βοηθήμασιν, ἕνεκα τῆς εἰρημένης σχο-
εὑρέθη εὔλογον καὶ ἀπεφάνθη καὶ τοῦτο,
ς ἐκ τῶν διδο|μένων ἐτησίως πεντακοσίων
σίων εἰς τὸ Κόινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρι-
ῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκ τῶν εἰσοδημάτων
ατὰ τὰς Σέρρας σωζομένων ὑποστατικῶν
καὶ | ..λ|κίων τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ἀνα-

λήψεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, Ἐσφιγ-
νου ἐπικεκλημένου καὶ κειμένου κατὰ τὸ ἁγιώ-
μον Ὄρος τοῦ Ἄθωνος (ἅπερ πεντακό|σια γ-
σια ὀφειλόμενον ἐστὶ δίδοσθαι κατ' ἔτος εἰ-
Κοινὸν, κατὰ τὴν ἔναγχος ἐξενεχθεῖσαν συν-
κὴν ἀπόφασιν), ἐξ αὐτῶν, τούτων τῶν πεντα-
σίων γροσίων, τὰ δια|κόσια πεντήκοντα γρό-
χορηγῶνται καὶ παρέχωνται καὶ δίδωνται
τοῦ Κοινοῦ τῇ αὐτῇ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον Ὄ-
σχολῇ, τόνδε τὸν τρόπον· ἐγχειρίζωσι δηλα-
ταῦ|τα τὰ διακόσια πεντήκοντα γρόσια οἱ κα-
καιροὺς τιμιώτατοι ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ τοῖς
γενεστάτοις ἄρχουσι κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπ-
τῆς ἐν βασιλευούσῃ σχολῆς καθ' ἕκαστον| ἔτ-
ἀφεύκτως, ἀναντιρρήτως τε καὶ ἀπροφασίστω-
οἱ δὲ εὐγενέστατοι ἄρχοντες ἐπίτροποι τῆς
βασιλευούσῃ σχολῆς, λαμβάνοντες ταῦτα, ἐξ-
ποστέλλωσιν εἰς τὸ κατὰ τὸ ἁγιώνυ|μον Ὄρ-
σχολεῖον τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, εἰς παρ-
μυθίαν καὶ ἄνεσιν τῶν τε διδασκάλων καὶ τῶ-
φοιτητῶν τῆς αὐτῆς σχολῆς. Ταύτης οὖν τῆς ἀ-
ποφάσεως εὐλόγου πάνυ οὔσης καὶ| λυσιτελοῦ-
εἰς τὰ μάλιστα τῇ εἰρημένῃ σχολῇ καὶ εἰς θεο-
φιλῆ σκοπὸν ἀφορώσης καὶ ὀφειλούσης ἔχει-
τὸ κῦρος ἀμεταποίητον, δεῖν ἔγνωμεν ἐπιδαψι-
λεῦσαι τῇ τοιαύτῃ ἀποφάσει τὴν δι' ἐκκλη|σι-
αστικοῦ καλάμου ἐπικύρωσιν καὶ ἀσφάλειαν.
Καὶ δὴ γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἀποφαινό-

εθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν| ἐν ἁγίῳ Πνεύμα- ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, α, ἐκ τῶν πεντακοσίων γροσίων τῶν διορι- θέντων, κοινῇ συνοδικῇ διαγνώσει καὶ ἀποφά- ει, δίδοσθαι ἐτησίως| εἰς τὸ Κοινὸν τῆς καθ' μᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ατὰ τὰς Σέρρας ὑποστατικῶν καὶ μουλκίων τοῦ ρoῦ μοναστηρίου τοῦ Ἐσφιγμένου, ἐξ αὐτῶν ούτων τῶν πεντακο|σίων γροσίων, τὰ διακόσια εντήκοντα γρόσια ἐγχειρίζωνται μὲν ὀφειλομέ- ως καθ' ἕκαστον ἔτος παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ιμιωτάτων ζηλωτῶν ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς| τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας τοῖς εὐγενεστάτοις ἄρχουσιν ἐπιτρόποις τῆς ἐν βασιλευούσῃ σχολῆς, ἐξαποστέλλωνται δὲ πα- ρὰ τῆς εὐγενείας αὐτῶν ἀσφαλῶς εἰς τὸ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον Ὄρος| σχολεῖον τῶν ἑλληνικῶν μα- θημάτων, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, μηδενὸς τῶν ἁπάντων δυναμένου ἐναντιωθῆναι ἐπὶ τῇ κατ' ἔτος ἀποδόσει τῶν αὐτῶν διακοσίων πεντήκον- τα γροσίων| εἰς τὸ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον Ὄρος σχο- λεῖον, ἢ ζητῆσαί ποτε ἀναιρέσαι καὶ ἀνατρέψαι, ἢ παρεμποδίσαι τρόπῳ οἱῳδήτινι, τὴν ἐτήσιον ταύτην δόσιν καὶ χορηγίαν, καὶ κατεπεμβῆναι τῇ παρούσῃ| κοινῇ συνοδικῇ εὐλογοφανεῖ ἀπο- φάσει, τῇ ἐκ τοῦ κοινωφελοῦς καὶ συμφέροντος τὴν συμμαχίαν καὶ συνηγορίαν πλουτούσῃ καὶ

θεοφιλοῦς σκοποῦ ἐχομένῃ. Ὃς δ' ἂν καὶ ὁποῖ[ος] τῶν| ἁπάντων τολμήσῃ φανῆναι καταφρονητ[ὴς] καὶ ὀλίγωρος καὶ ὑπερόπτης τῆς συνοδικῆς ταύ[τ]της ἀποφάσεως, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζὼν καὶ κα[κό]κότροπος, ὑπεύθυνος ἔσεται ἀραῖς παλα|μναιο[τάταις] τάταις καὶ οὐ δυνήσεται ἀποφυγεῖν τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ ὀργήν τε καὶ ἀγανάκτησιν, ὡς μισόκαλος καὶ ἐχθρὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς τοῦ γένους ὠφελείας πολέμιος. Εἰς γοῦν ἔν|δειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἀπελύθη καὶ γέγονε καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα καί, καταστρωθὲν ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς| καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐδόθη τῇ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον Ὄρος σχολῇ. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αψπβ', κατὰ μῆνα μάϊον, ἐπινεμήσεως ιε'.

† Γαβριήλ, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμ. πατριάρχης.

† ὁ Ἐφέσου Σαμουὴλ — † ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος—† ὁ Κυζίκου Ἄνθιμος— † ὁ Χαλκηδόνος Παρθένιος — † ὁ Δέρκων Ἀνανίας — † ὁ Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος — † ὁ Κορίνθου Γαβριὴλ — † ὁ Δράμας Γρηγόριος — † ὁ Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας — † ὁ Σοφίας Ἱερεμίας.

Ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀγνοῶ τί δύναταί τις εἰπεῖν ἀσφαλὲς πέρὶ τῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας πρὸς τὴν ἀθωνιάδα σχέσεων; διατί, λόγου χάριν, οἱ ἐπίτροποι τοῦ Κοι-

νοῦ ἔπρεπε 'να παραλαμβάνωσιν εἰσοδήματα μοναστηριακὰ ἐκ Σερρῶν καὶ 'να δίδωσι ταῦτα τοῖς ἐφόροις τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, ἵνα διαβιβασθῶσι δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἀθωνιάδα ἀκαδημίαν; Βεβαίως ἠδύναντο 'ν' ἀποσταλῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἅγιον Ὄρος· τὸ δὲ στέλλεσθαι διὰ τῶν ἐφόρων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης ἡμῶν ἐθνικῆς καὶ πατριαρχικῆς σχολῆς ἴσως δηλοῖ εἶδός τι ἐξαρτήσεως τῆς ἀθωνιάδος ἀκαδημίας ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς ἢ εἶδος ἁπλῆς ἐποπτείας· ἔστι δὲ γνωστὸν ὅτι, τῷ 1805 συστήσας ὁ Ζώης Καπλάνης τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐπώνυμον αὐτῷ σχολήν, ὑπέβαλεν αὐτὴν τῇ προστασίᾳ τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς. Οὕτως ἐξηγῶ τὴν διὰ τῶν ἐφόρων τῆς ἡμετέρας σχολῆς ἀποστολὴν χρημάτων εἰς τὴν ἀθωνιάδα, οὐδεμίαν λύσιν ἑτέραν εὑρίσκων ἀπορίας.

ϛ

Μετὰ τὸ γράμμα τοῦ Γαβριὴλ ἀριθμητέον τὸ τοῦ Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας.

Τὸ γράμμα τοῦ Νεοφύτου Ζ' ἐκδίδωμι ἐνταῦθα καὶ διότι συμπληροῖ τὴν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς κώδηξι σειρὰν τῶν ἐπισήμων γραμμάτων, καὶ διότι πολλὰ μανθάνει ἡμᾶς περὶ τῆς σχολῆς, καὶ τῶν ὑλικῶν θυσιῶν, εἰς ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ὑπεβάλλετο κατὰ καιροὺς ἡ ὀρθόδοξος ἱεραρχία πρὸς συντήρησιν καὶ προαγωγήν, ἵνα καὶ κληρικοὶ δόκιμοι καὶ ἄνθρωποι τῶν παρὰ τὸν Δούναβιν ἡγεμονιῶν ὑπάλληλοι ἐκπαιδεύωνται ἐν αὐτῇ· τὸ γράμμα δηλοῖ

ἅμα καὶ τὰς αἰτίας τὰς ἐπενεγκούσας ἐνίοτε ἐν τῷ βίῳ τῆς Σχολῆς μικρὰν ἀνάπαυλαν, καὶ ἃς ὑπέδειξα προηγουμένως. Ἐξ αὐτοῦ δὲ φαίνεται καὶ πόσον χρηματικῶς αὐτῇ συνέδραμεν ὁ πατριάρχης Νεόφυτος, οὗ τὴν γνώμην ἐφώρασε κίβδηλον ὁ Μακραῖος.

Ἀτυχῶς ἐν τῷ ἐπὶ μεμβράνης σιγιλλιώδει γράμματι ὁ ἀπρόσεκτος πατριαρχικὸς γραμματεὺς παρέλιπε τὸν μῆνα, καθ' ὃν ἀπελύθη τὸ γράμμα, ἔχον ὧδε:

Νεόφυτος, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμ. πατριάρχης.

† *Μακροὶ μὲν πολλάκις ἀποτείνονται λόγοι καὶ οὐκ εὐαρίθμοις τοῖς γράμμασιν ἐνετύχομεν περὶ τῆς συστάσεως καὶ διαμονῆς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς πρὸς μαθημάτων καὶ λόγων ἐπίδοσιν, ὡς τὴν παιδείαν οὖσαν οἷον οὐκ ἄλλο θεόσδοτον καὶ κοινῇ τῷ γένει ἀγαθόν· ταύτην γὰρ εἶναι, ἥτις τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων τοῖς ἀνθρώποις περιποιεῖ ἐπί τε τῶν φυσικῶν καὶ θεολογικῶν, καὶ ἐν οἷς τὰ τῶν μεγεθῶν καὶ ἀριθμῶν πρόκειται, ὡς ἔχουσι, λαβεῖν, ἀχλὺν μὲν πᾶσαν τοῦ ψεύδους διασκεδάζουσαν, λαμπρὰν δὲ τὴν ἀλήθειαν ὡς ἀπὸ πυρσοῦ ἡμῖν προφαίνουσαν, καὶ ἀφ' οὗ μὲν ἀποσπῶσα, πρὸς ἣν δὲ κατὰ βραχὺ προβιβάζουσα, καὶ πάσαις ταῖς διανοητικαῖς τὸν ἄνθρωπον κοσμοῦσα ἀρεταῖς· ταύτην εἶναι, ἥτις τὴν τοῦ ἀγαθοῦ διάγνωσιν*

θαυμασίως ὡς ἡμῖν περιτίθησι, τὰ μὲν ἑλέσθαι, τὰ δὲ φυγεῖν παραινοῦσα· δι' αὐτῆς τοῖς ἤθεσι καταρτίζεσθαι ἡμᾶς φρονήσει, σωφροσύνῃ, δικαιοσύνῃ, ἐγκρατείᾳ τε καὶ καρτερίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐγκαλλωπιζομένους ἠθικαῖς ἀρεταῖς· δι' αὐτῆς ἐκδιδάσκεσθαι ὅπως τὰ κατ' οἶκον εὖ διῳκημένα ἕξομεν πρός τε γυναῖκας καὶ παῖδας, καὶ πρὸς δούλους καὶ κτήματα· καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ πρὸς πᾶν εἶδος πολιτεύματος ἀρίστους ἐκτιθεῖσα τοὺς νόμους, καὶ πῶς τοῖς πολιτικοῖς χρηστέον πράγμασιν ἐκδιδάσκουσα, ἄρχοντάς τε καὶ ἀρχομένους καὶ πολίτας ἀγαθοὺς ἁπλῶς τε καὶ πρὸς ὡρισμένον πολίτευμα ἀποφαίνουσα· καὶ συνελόντι φᾶναι, ταύτην εἶναι τὴν τὸν ἄνθρωπον μέγαν μὲν ταῖς θεωρητικαῖς, μέγαν δὲ ταῖς πρακτικαῖς αἴρουσαν ἀρεταῖς καὶ ὅμοιον τῷ Θεῷ, ᾗ δυνατὸν, παρεχομένην. Τοιαῦτα μὲν οὖν διὰ μακρῶν προεκδέδοται γράμματα, ἐπαίνους μὲν πλείστους ὅσους τῇ παιδείᾳ περιάπτοντα, τῆς δὲ σχολῆς περὶ πολλοῦ ποιούμενα εἴ τις ἐπιμελεῖτο πρὸς τὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν. Ὅμως δ' οὖν τά γε κατὰ τὴν σχολὴν ταύτην γλίσχρως ἔχοντα ταῖς προσόδοις κατελάβομεν, καὶ διδασκάλους μὲν μεμψιμοιροῦντας ὅτι μόλις ποτὲ καὶ πονήρως τὰ διδασκάλια ἀποφέρουσι, τῶν δὲ μ θητῶν τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους θύραν ἐκ θύρ ; ἀμείβοντας καὶ μονονουχὶ προσαιτοῦντας, ἔ τι δ' ὅπου καὶ τῶν οἰκιῶν ἀπελαυνομένους ἐπὶ

προὔπτῳ κινδύνῳ, καὶ τὸν μόλις διασωζόμενον σπινθῆρα παιδείας ἀποσβεσθέντα ἀπολιπεῖν τὸ πάλαι ποτὲ ἐπὶ λόγοις μέγα ὄνομα ἐσχηκὸς γένος ἡμέτερον. Ταύτῃ τοι ἡμῖν τε μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ πάσῃ τῇ ἐκλάμπρῳ καὶ εὐγενεῖ χορείᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν προκριτωτέρων τοῦ γένους ἡμῶν βουλευομένοις ὅπως τά γ' ἐς δύναμιν ἀνακτησόμεθα, ἀναλαβόντες τὸ ἐπὶ παιδείᾳ κλέος, ἔδοξεν ἐκ μέσου ποιήσασθαι ὅσα περ ἂν ἐν ποδῶν προσταίη ἡμῖν πρὸς τὸν σκοπὸν, πᾶσαν μὲν ἀπορίαν λύσαντες διδασκάλων καὶ μαθητῶν, ἆθλα δὲ προθέντες ἀνελέσθαι, οἵτινες ἂν τῶν μαθητῶν ἀξίους ἑαυτοὺς παράσχωνται τῇ τε ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσει καὶ τῇ τῶν ἠθῶν κοσμιότητι· οὐκ ἔστι γὰρ, οὐκ ἔστι τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀποροῦντα καὶ λιμῷ πιεζόμενον τῶν πρὸς εὐζωΐαν ἀντέχεσθαι τῷ νοΐ, οὔτε, ἄθλων μὴ προκειμένων, εἰς μάτην ἀποδύεσθαι πρὸς ἀγῶνας. Πρὸς λύσιν οὖν τούτων ἁπάντων καὶ ἐφ' ᾧ τὸ σκοπούμενον κατεργάσασθαι, ἔγνωμεν ἤδη διδάσκαλον ἐπὶ δύο ὑποδιδασκάλους ἀποδείξαντες, καὶ δυοκαίδεκα μαθητὰς ὑποτρόφους εἰσποιησάμενοι, συμβαλέσθαι τὰ ἀρκοῦντα πρὸς μισθούς τε καὶ τροφὴν, καὶ τὴν ἄλλην τούτων ἐπιμέλειαν, ὅρους ἐκθέντες, καθ' οὓς τὰ τῆς σχολῆς ταύτης διοικηθήσεται. Καὶ δὴ, ἀπὸ κοινῆς συνεισφορᾶς μεγαλοπρεπῶς προσεγένετο εἰς τὴν σχολὴν ταύτην, τό

γε νῦν εἶναι, πεντήκοντα καὶ ὀκτακόσια ἐπὶ ταῖς ἑξήκοντα τέσσαρσι χιλιάσι τῶν γροσίων, εἰκοσιτρεῖς μὲν χιλιάδες καὶ ὀκτακόσια φαμὲν τὰ προϋπάρχοντα παρὰ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ἐν οἷς καὶ πεντακόσια τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὰ δὲ ἤδη προσγεγνημένα εἰς τὴν σχολὴν, δύο μὲν χιλιάδες καὶ πεντακόσια γρόσια παρὰ τῆς ἡμῶν αὖθις μετριότητος· ἐννέα δὲ χιλιάδες καὶ τετρακόσια πεντήκοντα αὖθις παρὰ τῶν ἱερωτάτων συναδελφῶν ἡμῖν ἁγίων ἀρχιερέων, χίλια δὲ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρίου κυρίου Ἀνθίμου· παρὰ δὲ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ ὑψηλοτάτων αὐθεντῶν ἡμετέρων κατὰ Πνεῦμα υἱῶν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων, τρεῖς χιλιάδες μὲν παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθέντου πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη βοεβόδα καὶ ἔτι χίλια ἑξακόσια παρὰ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τὸ ἤδη ἀπὸ Βλαχίας ἀποδεδειγμένον ἐτήσιον δι' ἐκλάμπρου αὐθεντικοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλου, τρεῖς χιλιάδες δὲ παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθέντου πάσης Μολδαυΐας κυρίου κυρίου Κωνσταντίνου Σούτζου βοεβόδα, παρὰ δὲ τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιβλέπτων πεηζαδέδων ἡμετέρων κατὰ Πνεῦμα υἱῶν ἀγα-

πητῶν καὶ περιποθήτων, δύο μὲν χιλιάδες καὶ πεντακόσια γρόσια παρὰ τοῦ περιβλέπτου μπεηζαδὲ καὶ μεγάλου ἑρμηνέως τῆς κραταιᾶς βασιλείας κυρίου Γεωργίου Μουρούζη, δύο δὲ χιλιάδες παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυρίου Δημητρίου Μουρούζη, δύο δὲ χιλιάδες παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου μπεηζαδὲ κυρίου Γρηγορίου Σούτζου, παρὰ δὲ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων ἡμετέρων κατὰ Πνεῦμα υἱῶν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων, πεντακόσια μὲν γρόσια παρὰ τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη καὶ δραγομάνου τοῦ βασιλικοῦ στόλου κυρίου Κωστάκη Χαντζερλῆ, χίλια δὲ παρὰ τοῦ ἄρχοντος χατμάνου κυρίου Χουρμουζάκη, χίλια δὲ παρὰ τοῦ ἄρχοντας ποστελνίκου κυρίου Εὐσταθίου, χίλια πεντακόσια δὲ τὸ βανᾶτον τῆς ἐν Μολδαυΐᾳ μοσίας τῆς προανατεθειμένης εἰς τὴν σχολὴν ταύτην παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀειμνήστου αὐθέντου Κωνσταντίνου Μουρούζη βοεβόδα, τέσσαρες δὲ χιλιάδες τὰ δι' ἐμβατοικίων εἰς τὴν σχολὴν ταύτην χρεωστούμενα, παρὰ αὐθεντικῶν προσώπων καὶ ταῦτα προανατεθειμένα, τέσσαρες δὲ χιλιάδες καὶ πεντακόσια ἀπὸ τοῦ παγκαρίου τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ ναοῦ, κοινῇ γνώμῃ ἤδη ἀνατεθέντα, καὶ χίλια πεντακόσια γρόσια ἀπὸ ψυχομεριδίων, πεντακόσια μὲν τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Καλλινίκου, πεντακόσια δὲ τοῦ μακαρίτου Σισανίου Κυρίλλου, καὶ πεν-

τακόσια διὰ τοῦ ἱερωτάτου καὶ περιποθήτου συναδελφοῦ ἡμῶν ἁγίου Ἡρακλείας κὺρ Μεθοδίου. Ταῦτα μὲν οὖν, τὰ μὲν πρότερον τὰ δὲ ἤδη προσγεγενημένα εἰσὶν εἰς τὴν σχολὴν ταύτην, ὡς ἐν τῷ περὶ τούτων ἐνυπογράφῳ φαίνεται καταστίχῳ· οὕτω δὲ προθύμως καὶ θᾶττον ἢ ὡς αὕτη ἤλπιζε προχωρησάσης τῆς ἐπ' αὐτῷ χρηματολογίας, χαίρομέν τε πρὸς σαίνουσαν τὴν ἐλπίδα καὶ ἡδίσταις, ὡς εἰκὸς, ταῖς ἐλπίσι κατέστημεν εἴπως ἀλλὰ νῦν γε ἐγγένοιτο ἡμῖν τὴν τοῦ γένους ἐν λόγοις δυνατὴν ἐπίδοσιν ἐπιδεῖν· ταῦτα ἄρα ἀπροὶξ τοῦ ἔργου ἐχόμενοι τοὺς κοινῇ δόξαντας περὶ τῆς σχολῆς ὅρους τούς δε τιθέαμεν· α') μὲν οὖν ἔστω συνοδικὸν κατάστιχον τῶν τε πρότερον καὶ τῶν ἤδη προσγενημένων εἰς τὴν σχολὴν, ὡς ἀνωτέρω, πόσα καὶ παρὰ τίνος ἐδόθησαν· β') δὲ ἔστωσαν ἐπίτροποι τῆς σχολῆς, δύο μὲν ὡς παρὰ τοῦ ἀεὶ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀρχιερεῖς, οἵτινες ἂν τύχωσι μᾶλλον τῶν ἄλλων παιδείας μετειληφότες, δύο δὲ ἄρχοντες ὡς ἀπὸ τῆς πανεκλάμπρου καὶ εὐγενοῦς χορείας, δύο δὲ ὡς παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο εὐλογημένων ρουφετίων τῶν χριστιανῶν γουναράδων καὶ τζεβαερτζήδων· ἐφ οοι δὲ καὶ ναζίριδες ἐπ' αὐτοῖς, ὅ,τε ἀεὶ οἰκο μενικὸς πατριάρχης καὶ ὁ ἀεὶ μέγας διερμηνε ῆς τῆς κραταιᾶς βασιλείας· γ') δὲ τὰ τῆς

σχολῆς χρήματα διδόσθωσαν ἐπὶ τόκῳ, μὴ μέντοι παρὰ ἐμπόροις ἢ ἄλλοις τισὶν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπαρχίας ἀρχιερέων καὶ δι' αὐλικῶν ὁμολογιῶν· δ') δὲ διδάσκαλοι ἀποκαθιστάσθωσαν τρεῖς, πρῶτος, δεύτερος καὶ τρίτος, ὁ μὲν πρῶτος τῇ αἱρέσει καὶ συναινέσει τῶν τε ναζίριδων καὶ ἐπιτρόπων, οἱ δὲ λοιποὶ δύο τῇ συναινέσει καὶ αἱρέσει τῶν τε ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου, ὅστις, ἐπειδὰν ἀποκαταστῇ, ἔστω καὶ αὐτὸς εἷς τῶν ἐπιτρόπων καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις δυνάμενος· ε') δὲ ἔστωσαν καὶ μαθηταὶ ὑπότροφοι δυοκαίδεκα, οἵτινες πένητες καὶ ἄποροι ὄντες εὐφυΐαν τε καὶ ἐπιμέλειαν πρὸς τὴν περὶ τὰ μαθήματα ἐμφαίνουσιν ἐπίδοσιν, καὶ οἷοι ὑπὸ ἐγγυηταῖς ἀξιοπίστοις προσκαρτερῆσαι τῇ σχολῇ, λιπαρῶς προσανέχοντες τοῖς μαθήμασι, μέχρις οὗ οἱ ἐπίτροποι ἀρχιερεῖς καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλος ἕκαστον αὐτῶν ἅλις ἔχοντα μαθήσεως κατιδόντες ἀπολύσωσι τῆς σχολῆς· τούτοις δ' ἀπὸ τῶν τῆς σχολῆς προσόδων προκείσθω τὰ πρὸς τροφὴν καὶ ἐσθῆτα, ὅπως ἂν κοινῇ δόξῃ, ἐπὶ κοινοβιακὴν φοιτώντων τράπεζαν· ς') αἱ τῆς σχολῆς ὁμολογίαι ἐν σιδηρῷ κιβωτίῳ ἐπὶ γκιαργκιρίου τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας παρακατατεθείσθων ὑπὸ κλειδὶ καὶ σφραγῖσι, καὶ τὰς μὲν σφραγίδας ἐπιθήσουσιν οἱ ἐπίτροποι ἀρχιερεῖς, ἡ δὲ κλεὶς ἐπιτραπήσεται τοῖς ἐκ τῶν εἰρημένων ῥουφετίων

ἐπιτρόποις· ζ′) τοῖς ἐπιτρόποις προκείσθω ἔργον, ἴδιον μὲν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιμελεῖσθαι καὶ διερευνᾷν τὰ περὶ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως τῆς σχολῆς, κοινὸν δὲ, παραλαμβάνοντας τὰς προσόδους, ποιεῖσθαι τὰς εἰρημένας ἤδη δαπάνας, τάς τε ἄλλας καὶ τὰς πρὸς μισθοὺς καὶ τροφὰς διδασκάλων καὶ μαθητῶν· η′) δὲ, ἐπειδὴ πολλάκις λοιμὸς κατασκήψας, ἀπορίᾳ συνοικίας, διασπαρέντων τῇδε κἀκεῖσε διδασκάλων καὶ μαθητῶν, διέσχε καὶ διέκοψε τὴν τῶν μαθημάτων παράδοσιν, ἵνα μηκέτι τοιοῦτον γίγνηται, ἔστω κοινὴ ἐπιμέλεια καὶ αὕτη τοῖς ἐπιτρόποις, ὅπως πρὸς τὰς τοιαύτας χρείας ἀποδειχθήσεται μετοίκησις τῆς σχολῆς ἀσφαλὴς καὶ ἐπιτηδεία· θ′) δὲ τοῖς διδασκάλοις ἀποδεδείχθω κατ' ἔτος, τῷ μὲν πρώτῳ χίλια πεντακόσια γρόσια, τῷ δὲ δευτέρῳ χίλια, τῷ δὲ τρίτῳ πεντακόσια, ὧν τινων διδόσθωσαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ παραυτίκα κατὰ τετραμηνίαν ἑκάστην ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς· μετεχέτωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι πρὸς τῷ μισθῷ καὶ τῶν εἰς τροφὴν ὡρισμένων, καὶ οἱ μὲν δύο ὑποδιδάσκαλοι τῆς κοινῆς τοῦ κοινοβίου μετεχόντων τραπέζης, ὁ δὲ ἤδη πρῶτος διδάσκαλος, ὡς διὰ τὸν γάμον μηδόλως ταύτης μετέχων, ἀπολαμβανέτω κατ' ἔτος, πρὸς τῷ ἐτησίῳ μισθῷ, καὶ πεντακόσια γρόσια εἰς βοήθειαν τῶν πρὸς τροφὴν αὐτοῦ κατ' οἶκον δαπανημάτων, καθ' ἑκά-

στην τετραμηνίαν ἀνὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα καὶ ἑξ γρόσια καὶ ἄσπρα ὀγδοήκοντα· ι΄) δὲ τὰ μὲν ἐν ἔθει καὶ ὡρισμένα δαπανήματα καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐπίτροποι ποιήσονται, τὰς δὲ μὴ ὡρισμένας μηδὲ κοινῇ δεδογμένας περὶ τὴν σχολὴν δαπάνας μηδόλως ἐξέστω τοῖς ἐπιτρόποις ἐφ' ἑαυτῶν ποιεῖσθαι, πρὶν ἂν ἀνακοινωσάμενοι συναινοῦντας παραλάβωσι καὶ τοὺς ἀεὶ ἐφόρους· καὶ ἑκάστου ἔτους α΄ ἀπριλλίου, μηδὲν ὑπερθέμενοι, λόγον διδότωσαν ἐπὶ συνόδου διὰ καθαρῶν καταστίχων, παρόντων καὶ τῶν προκριτωτέρων χριστιανῶν τῶν ῥηθέντων δύο ῥουφετίων, περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανημάτων τῆς σχολῆς· τῶν δὲ προσόδων, ἀφαιρεθέντων τῶν δαπανημάτων, αἱ καταλειπόμεναι, εἰ οὕτω τύχοι, καὶ ὅσα περ ἂν τοῦ λοιποῦ προσγένηται κἀκεῖνα, προστιθέμενα τῷ ρηθέντι συνοδικῷ καταστίχῳ, ἐπιτραπήσεται τοῖς ἐπιτρόποις, ἐφ' ᾧ ὁμοίως τοῖς προτέροις τε καὶ ἀρχαίοις τοκίζεσθαί τε καὶ φυλάττεσθαι· ια΄) ἡ τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ἀποκατάστασις καὶ ἡ δι' ἀμέλειαν ἢ κακοήθειαν αὐτῶν ἀποβολὴ ἰδία ἔστω τῶν ἀρχιερέων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου, μηδενὸς ἄλλου ἀντεπεισάγοντος τὸν οὕτως ἀποβληθέντα· ιβ΄) δὲ καὶ τελευταῖον, ὅσοι περ ἂν τῶν μαθητῶν ἀναφανῶσιν ἐπιδεδοκότες μὲν ἐν τοῖς μαθήμασι, κόσμιοι δὲ τοῖς ἤθεσι καὶ ἄξιοι, τούτοις προκείσθω ἀνελέσθαι γέρα καὶ ἆθλα, τοῖς

ἐν ἐκ τοῦ βήματος ἐπαρχίας τὰς προσηκού-
σας, γνώμῃ κοινῇ καὶ διὰ ψήφων κανονικῶν,
τοῖς δὲ λαϊκοῖς ἐπιδιδόσθω γράμματα τῶν ἀρ-
χιερέων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου,
ἀποδεικτικὰ τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν καὶ κοσμιό-
τητος, καθ' ἃ εἰς ὑπουργίας προαχθήσονται αὐ-
θεντειῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἀξιωθήσονται ὠφελείας
καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης. Ὅρους οὖν τούτους
περὶ τῆς κοινῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ταύτης
σχολῆς, γνώμῃ κοινῇ, τεθειμένους, ἔδοξε κρατῦ-
ναι καὶ ἐπικυρῶσαι καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμε-
τέρου πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους
ἐν μεμβράναις γράμματος. Καὶ δὴ γράφοντες
ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς
ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁ-
γίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλ-
λειτουργῶν τάδε: α') μὲν ἵνα ἐς ἀεὶ διαμένῃ συ-
νοδικὸν κατάστιχον περὶ πάντων τῶν προσόν-
των εἰς τὴν σχολὴν ὅσα τε καὶ παρ' οὗτινος
ἂν δεδομένα ὦσι· β') δὲ ἵνα ὦσιν ἐπίτροποι τῆς
σχολῆς, δύο μὲν ὡς παρὰ τοῦ ἀεὶ παναγιωτάτου
οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου
ἀρχιερεῖς οἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων παιδείας μετει-
ληφότες, δύο δὲ ἄρχοντες ὡς παρὰ τῆς πανεκ-
λάμπρου καὶ εὐγενοῦς χορείας, δύο δὲ ὡς παρὰ
τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο εὐλογημένων
ρου :τίων, γουναράδων καὶ τζεβαερτζίδων, ἔφο·
ροι ·· καὶ ναζήριδες ἐπ' αὐτοῖς ὅ,τε ἀεὶ οἰκου-

μενικὸς πατριάρχης καὶ ὁ ἀεὶ διερμηνευτὴς τῆ
κραταιᾶς βασιλείας· γ΄) δὲ τὰ τῆς σχολῆς χρή
ματα διδόσθωσαν ἐπὶ τόκῳ, μὴ μέντοι παρὰ ἐ
πόροις ἢ ἄλλοις τισὶν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπαρχί
ἀρχιερέων· δ΄) δὲ διδάσκαλοι καθεστῶτες ὦ
τρεῖς, πρῶτος, δεύτερος, καὶ τρίτος, ὁ μὲν πρ
τος τῇ αἱρέσει καὶ συναινέσει τῶν ἐφόρων κ
ἐπιτρόπων, οἱ δὲ λοιποὶ δύο τῇ συναινέσει κ
αἱρέσει τῶν τε ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδ
σκάλου, ὅστις, ἐπειδὰν ἀποκαταστῇ, ἔστω κ
αὐτὸς εἷς τῶν ἐπιτρόπων καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνο
δυνάμενος· ε΄) δὲ ἵνα παρατρέφωνται εἰς τὴ
σχολὴν ταύτην δυοκαίδεκα μαθηταὶ, οἷς τισ
ἂν πένησι καὶ ἀπόροις οὖσιν εὐφυΐα τε καὶ ἐπι
μέλεια περὶ τὰ μαθήματα ἐμφαίνηται, καὶ οἵ
ὑπὸ ἐγγυηταῖς ἀξιοπίστοις ἐγκαρτερῆσαι τοῖ
μαθήμασιν ἐπιμελῶς ἄχρις ἂν οἱ ἐπίτροποι ἀρ
χιερεῖς καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλος ἀπολύσωσι
αὐτοὺς ὡς ἱκανῶς τῆς παιδείας μετασχόντας κα
μαθήσεως· οὗτοι δὲ ἀπὸ τῶν τῆς σχολῆς προ
σόντων ἀπολαμβάνωσι τὰ πρὸς τροφὴν κα
ἐσθῆτα, ὅπως ἂν κοινῇ δόξῃ, ἐπὶ τὴν κοινοβια
κὴν φοιτῶντες τράπεζαν· ϛ΄) δὲ αἱ τῆς σχολῆ
ὁμολογίαι ἐπὶ τοῦ γκιαργκιρίου τῆς καθ' ἡμᾶ
τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν σιδηρῷ κι
βωτίῳ διαφυλάττωνται, ὑπὸ κλειδὶ καὶ σφραγί
σιν, ὧν τὰς μὲν σφραγίδας ἐπιθήσουσιν ἀεὶ α
ἐπίτροποι ἀρχιερεῖς, τὴν δὲ κλεῖν παραλήψοντα

ἐκ τῶν εἰρημένων ῥουφετίων ἐπίτροποι· ζ') οἱ ἐπίτροποι, ἰδίως δὲ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐπιμεῶνται καὶ διερευνῶσι τὰ περὶ τῆς ἐν τοῖς μαήμασιν ἐπιδόσεως τῆς σχολῆς, κοινῶς δὲ σύμαντες παραλαμβάνωσι μὲν τὰς προσόδους, οιῶνται δὲ τὰς εἰρημένας ἤδη δαπάνας, τάς τε λλας καὶ τὰς εἰς μισθοὺς καὶ τροφὰς διδασκάων καὶ μαθητῶν· η') ἐπεὶ δὲ πολλάκις διὰ καασκήψαντα λοιμὸν, ἀπορίᾳ συνοικίας, διεσπάησαν μὲν τῇδε κἀκεῖσε διδάσκαλοι καὶ μαθηαὶ, διέλιπε δὲ καὶ διεκόπη ἡ τῶν μαθημάτων αράδοσις, ὡς ἂν τοῦ λοιποῦ μὴ τοιοῦτόν τι ίγνηται, ἐπιμελῶνται κοινῶς καὶ τούτου οἱ ἐπίροποι, ὅπως πρὸς τὰς τοιαύτας χρείας ἀποδεειγμένη ἔσται μετοίκησις τῆς σχολῆς ἀσφαής τε καὶ ἐπιτηδεία· θ') δὲ οἱ διδάσκαλοι ἀποφέρωσι κατ' ἔτος καὶ διδασκάλια, ὁ μὲν πρῶτος γρόσια χίλια πεντακόσια, ὁ δὲ δεύτερος χίλια, ὁ δὲ τρίτος πεντακόσια, καὶ τούτων δοθήσονται αὐτοῖς ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καθ' ἑκάστην τετραμηνίαν ἀρχομένην, ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς, μετέχωσι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι πρὸς τῷ μισθῷ καὶ τῶν εἰς τροφὴν ὡρισμένων, οἱ μὲν δύο ὑποδιδάσκαλοι τῆς κοινῆς τοῦ κοινοβίου δηλονότι τραπέζης, ὁ δὲ ἤδη πρῶτος διδάσκαλος, ὡς διὰ τὸν γάμον μὴ μετὸν αὐτῷ ταύτης, ἀπολαμβάνῃ κατ' ἔτος, πρὸς τῷ ἐτησίῳ μισθῷ, καὶ πενταὶ 'σια γρόσια πρὸς βοήθειαν τῶν πρὸς τρο-

φὴν αὐτοῦ κατ' οἶκον δαπανημάτων, καθ' ἑκάστην τετραμηνίαν ἀνὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἓξ γρόσια καὶ ἄσπρα ὀγδοήκοντα· ι΄) δὲ, τὰς μὲν ἐθίμους καὶ ὡρισμένας δαπάνας ἐφ' ἑαυτῶν οἱ ἐπίτροποι δαπανῶσι, τὰ δὲ μὴ ὡρισμένα μηδὲ κοινῇ δεδογμένα περὶ τὴν σχολὴν δαπανήματα μηδόλως δύνωνται οἱ ἐπίτροποι καθ' ἑαυτοὺς ποιεῖν, πρὶν ἂν ἀνακοινωσάμενοι συναινούντων πειραθῶσι καὶ τῶν ἀεὶ ἐφόρων· ἑκάστου δὲ ἔτους ἀπριλλίου α΄, μηδὲν ὑπερθέμενοι, λόγον διδότωσαν ἐπὶ συνόδου διὰ καθαρῶν καταστίχων, παρόντων καὶ τῶν προκριτωτέρων χριστιανῶν τῶν ῥηθέντων δύο ῥουφετίων, περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανημάτων τῆς σχολῆς ταύτης, ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν δαπανημάτων, εἰ τύχοιεν καταλιπόμεναι πρόσοδοι, αὗταί τε καὶ ὅσα περ ἂν τοῦ λοιποῦ προσγένηται, κἀκεῖνα προστιθέμενα τῷ ῥηθέντι συνοδικῷ καταστίχῳ, ἐπιτρέπωνται τοῖς ἐπιτρόποις ὡς ἂν τοῖς προτέροις τε καὶ ἀρχαίοις τοκίζωνταί τε καὶ φυλάττωνται· ια΄) δὲ ἡ τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ἀποκατάστασις καὶ ἡ δι' ἀμέλειαν ἢ κακοήθειαν αὐτῶν ἀποβολὴ ἰδία ἔστω τῶν ἀρχιερέων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου, μηδενὸς ἄλλου ἀντεπεισάγοντος τὸν οὕτως ἀποβληθέντα· ιβ΄) δὲ ὅσοι περ ἂν τῶν μαθητῶν παράσχωνται ἑαυτοὺς ἐπιδεδοκότας μὲν ἐν τοῖς μαθήμασι, κοσμίους δὲ τοῖς ἤθεσι καὶ ἀξίους, τούτοις προκείσθω ἀνελέσθαι γέρ καὶ

θλα, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ βήματος ἐπαρχίας τὰς προσηκούσας, γνώμῃ κοινῇ καὶ διὰ κανονικῶν ψήφων, τοῖς δὲ λαϊκοῖς ἐπιδίδωνται γράμματα τῶν ἀρχιερέων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ πρώτου διδασκάλου, ἀποδεικτικὰ τῆς ἐπιδόσεως καὶ κοσμιότητος αὐτῶν, καθ' ἃ εἰς ὑπουργίας προαχθήσονται αὐθεντειῶν, καὶ τῆς λοιπῆς ἀξιωθήσονται ὠφελείας καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς κοινῇ δεδογμένα ἐπαναλαβόντες καὶ ἀπαριθμησάμενοι κατὰ κοινὴν αἴτησιν τοῦ γένους ἡμῶν ἐπικυροῦμεν, ἵνα ἔχωσι τὸ κῦρος ἐς ἀεὶ ἀμετάτρεπτον καὶ διαφυλάττωνται πάντῃ ἀπαρασάλευτα. Ὅς,τις δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, μικρὸς ἢ μέγας, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἐπιχειρήσῃ ποτὲ ἀνελεῖν καὶ ἀνατρέψαι τὰ ἐν τῷ παρόντι γνώμῃ κοινῇ τοῦ γένους ἡμῶν καὶ συνοδικῇ ἀποφανθέντα, ἢ ἐν νῷ βάλληται τὴν κατάλυσιν τῆς θείᾳ χάριτι συνεστηκυίας ταύτης σχολῆς καὶ διακώλυσιν τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως, ἢ ὑπὸ εὐφήμους λόγους καὶ προσχήματι ζήλου κακοβούλως καὶ κακοήθως τὴν ἀναίρεσιν τοῦ κοινωφελοῦς τουτουῒ βουλεύσει ἔργου, καὶ ὁ κατ' ἄγνοιαν ἢ ἑκουσίως τοῖς τοιούτοις συγκατατιθέμενος ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θε[οῦ] Κυρίου Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος κα[ὶ] ἀσυγχώρητος, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπό[δι]κος, καὶ ἔνοχος τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ τῆς γεέν-

νης, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖ[ς] ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ το[ῦ] προδότου Ἰούδα καὶ τῶν θεομάχων ἰουδαίων τῶ[ν] σταυρωσάντων τὸν Κύριον τῆς δόξης, καὶ προ[σ]κοπὴν μήποτε ἴδοι ἐν οἷς ἐργάζεται. Καὶ ταῦτ[α] μὲν ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς. Εἰς δ[ὲ] τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀ[σ]φάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πα[τ]ριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμ[βράναις] γράμμα, κατὰ κοινὴν αἴτησιν τῶν προ[κ]ριτωτέρων τοῦ γένους ἡμῶν, καταστρωθὲν κἀ[ν] τῷ περὶ τούτων ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη τοῖς ἐπιτρόποις τῆς σχολῆς ταύτης.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αψγγ΄, κατὰ μῆνα

† Νεόφυτος, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† ὁ Καισαρείας Γρηγόριος — † ὁ Ἐφέσου Σαμουὴλ— † ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος— † ὁ Κυζίκου Ἀγάπιος— † ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος— † ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας— † ὁ Δέρκων Γεράσιμος— †. . . .— † ὁ Ἄρτης Μακάριος— † ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος— † ὁ Μελενίκου Λεόντιος— † ὁ Ἀγχιάλου Φιλόθεος— † ὁ Βάρνης Φιλόθεος— † ὁ Ξάνθης Ναθαναὴλ— † ὁ Πόσνας Παΐσιος.

*

Μετὰ τὸ 18 γράμμα τακτέα δύο ἕτερα·

τὸ πρῶτον τούτων τροποποιεῖ τὸ ὑπ' ἐμοῦ 18ον ἀριθμηθὲν καὶ ἀπελύθη τῇ 18 ἰουλίου 1809 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Δ' τοῦ ἀπὸ Μιτυλήνης, διακελευόμενον, ἵνα, ἐπειδὴ ἥ τε σχολὴ καὶ τὰ νοσοκομεῖα «ἀρίστως καὶ εὐκλεῶς ἀμφότερα διεξαγόμενα, ἀνεφάνησαν μερικῆς τινὸς βοηθείας ἐπιδεόμενα καὶ αὐτῆς κατὰ πάντα λόγον δικαίου εὐγνωμόνως τε καὶ φιλοτίμως πρὸς αὐτὰ ὀφειλομένης», τὰ τῇ σχολῇ διδόμενα παρὰ τῶν εἰς ἐπαρχίαν τινὰ διοριζομένων ἀρχιερέων 1500 γρόσια τῆς πρώτης τάξεως, 1000 τῆς δευτέρας καὶ 500 τῆς τρίτης διαμοιράζωνται μεταξὺ σχολῆς καὶ νοσοκομείων ἐξ ἴσου[78].

τὸ δεύτερον ἀπολυθὲν κατὰ μάϊον τοῦ 1817 ἔστιν ὁροθετήριον γράμμα, οὗ θέμα «ἡ διευθέτησις τῶν κατὰ τὴν ἐν Φαναρίῳ ἑλληνικὴν τοῦ γένους Σχολὴν συμβαινόντων». Ἐπειδὴ ἔμενον ἐντὸς αὐτῆς οἱ στερούμενοι κατοικίας ἄποροι καὶ ξένοι μαθηταί, απεφώραται ἤδη — γράφουσι πατριάρχης καὶ σύνοδος — οἰκουμένη τὸ πλεῖστον ὑπ' ἀνθρώπων ἀέργων, ἢ ἐν ἑτέραις ἰδέαις βίου ἐνασχολουμένων καὶ μὴ τοῖς ἐν αὐτῇ διδασκομένοις μαθήμασιν ὀρ-

78. ὑπογράφουσιν οἱ συνοδικοὶ Φιλόθεος Καισαρείας, Διονύσιος Ἐφέσου, Μελέτιος Ἡρακλείας, Μακάριος Κυζίκου, Ἀθανάσιος Νικομηδείας, Δανιὴλ Νικαίας, Ἱερεμίας Χαλκηδόνος, Γρηγόριος Δέρκων, Γεράσιμος Θεσσαλονίκης, Ἡσαΐας Νεοκαισαρείας καὶ Κύριλλος Ἰκονίου.

γιαζόντων, καὶ ὡς εἰπεῖν εἰς πανδοχεῖον ἡ σχολὴ μεταβέβληται, θορύβων ἀνάπλεως καὶ ἀταξίας καὶ ἀκαταστασίας πολλῆς, τοσούτων ὄντων τῶν ἐν αὐτῇ ξυγκλύδων καὶ κηφήνων, καὶ τῇ ἐπιδόσει τῶν γνησίων τῆς σχολῆς μαθητῶν ἐπιπροσθούντων, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ διδασκάλοις ἀνησυχίαν παρεχομένων πολλήν». Διὰ τοῦτο πατριάρχης καὶ σύνοδος ἐμποδίζουσιν, ὑπὸ βαρυτάταις ἀραῖς, τὴν ἐν τῇ σχολῇ παρείσδυσιν, ἐπὶ κατοικίᾳ, τῶν τοιούτων κηφήνων καὶ ξυγκλύδων, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, διορίζουσι δὲ ταύτην εἰς κατοικίαν μόνον τῶν μαθητῶν αὐτῆς, «οἷς καὶ χρέος ἐπίκειται ἄφυκτον πείθεσθαι τῷ διδασκάλῳ»[79].

Σαφῶν ὄντων τῶν δύο ἐγγράφων καὶ σχεδὸν ὑλικὸν θέμα πραγματευομένων, οὐδὲν ποριζόμεθα περὶ τοῦ μορφωτικοῦ τῆς σχολῆς ἔργου· ἐν ἑνὶ σημείῳ, δυστυχῶς, ἐν ᾧ προσεδόκων χειραγωγίαν πρὸς συμπλήρωσιν ἱστορικῶν εἰδήσεων, τὸ δεύτερον ἔγγραφον τοῦτο προξενεῖ δισταγμὸν ἡμῖν. Πρόκειται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Φαναρίου διδασκόντων, οἵτινες ἴσως ἦσαν δύο, καίπερ τῆς ἐπὶ Πρωΐου ἀλληλογραφίας τῆς σχολῆς ὁριζούσης ἕνα διδάσκαλον· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου γράφει ἐν ἀρχῇ μὲν **τοῖς ἐν αὐτῇ διδασκάλοις,**

79. ὑπογράφουσιν οἱ συνοδικοὶ μητροπολῖται Διονύσιος Ἐφέσου, Μελέτιος Ἡρακλείας, Κωνστάντιος Κυζίκου, Ἀθανά ος Νικομηδείας, Ἰωαννίκιος Νικαίας, Γεράσιμος Καλχηδό ς, Ἰωαννίκιος Προύσης, Ζαχαρίας Βερροίας καὶ Πανάρετος εθύμνης.

ἐν δὲ τῷ τέλει τῷ διδασκάλῳ, ἐκτὸς ἂν ἐννοῇ τοὺς ὑπὸ ἑκάτερον τῶν διδασκάλων μαθητεύοντας.

Οὕτω τῶν ἐπισήμων ὑπὲρ τῆς σχολῆς πατριαρχικῶν γραμμάτων τῶν γνωστῶν ἡμῖν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 22, οἷς σὺν τῷ χρόνῳ προστεθήσονται πιθανῶς ἕτερα. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τούτων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς μεγαλωνύμου σχολῆς ἐγνωσμένων ἡμῖν ἀναμφισβητήτως ὁ νῦν ἐκδιδόμενος ἱστορικὸς συνετάχθη πίναξ.

Πίναξ Α' ἱστορικὸς τῆς σχολῆς[80].

1454 σύστασις τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου ἢ μᾶλλον ἀνασύστασις

1663 σύστασις τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Βάρδαλι, δαπάναις Μανωλάκη τοῦ ἐκ Καστορίας

1691 ἀνασύστασις τῆς σχολῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' τοῦ ἀπὸ Προύσης, προστασίᾳ τοῦ αὐτοῦ Μανωλάκη

80. Κατά τε τὰ γεγραμμένα ἐν «Χρονικοῖς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας» καὶ τὴν γενομένην ὧδε συμπλήρωσιν διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν τέως ἀγνώστων ἐμοὶ πατριαρχικῶν γραμμάτων, κατήρτισα τὸν ἱστορικὸν πίνακα τοῦτον, ἐν ᾧ δείκνυνται τοῦ βίου τῆς μεγαλωνύμου καὶ βυζαντινῆς παναρχαίας σχολῆς ἡμῶν αἱ σπουδαιότεραι ἐποχαί· ταύτας ἐνόμισα ὅτι καθῆκον ἔχουσι 'να γινώσκωσιν οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τοὐλάχιστον τῆς σχολῆς, εἰ οὐχὶ καὶ πάντες οἱ μελετῶντες τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Ἀνατολῇ καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως

1716—1726 ἀναγνώρισις τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ὡς ἐχούσης προορισμὸν καὶ θεολογικῆς σχολῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Γ' τοῦ ἀπὸ Καισαρείας[81]

1748 καθορισμὸς τακτικῶν πόρων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Παϊσίου Β' τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας

1759 καθορισμὸς καὶ ἐξασφάλισις (πάλιν) πόρων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ τοῦ ἀπὸ Φιλιπποπόλεως

1769 ἐξασφάλισις τῶν πόρων καὶ οἰκήματος, ἅμα δὲ καὶ ἵδρυσις βιβλιοθήκης ἐν τῇ σχολῇ, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μελετίου Β' τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης, ἀναγνωρίζοντος αὐτῇ καὶ προορισμὸν θεολογικῆς σχολῆς

1777 ἐξασφάλισις τῆς ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ἐτησίας χορηγίας καὶ ἀνασύστασις τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Β' τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων

1793 σύστασις διαρκῶν πόρων, καθορισμὸς διαρκοῦς ἐφορίας καὶ ἐπιτρόπων καὶ καθηκόντων αὐτῶν, προσόντων τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν καὶ κύρωσις τοῦ χαρακτῆρος τῆς σχολῆς, ὡς ἐκπαιδευούσης ὑποψηφίους ἀρχιερεῖς καὶ ὑπαλλήλους ἡγεμονικούς, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Ζ' τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας

1797 καθορισμὸς τῶν καθηκόντων τῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς, ὡς βοηθῶν τῶν διαρκῶν ἐφόρ

---

81. Μ. Ι. Γεδεὼν, Κανονικαὶ διατάξεις· τόμ Α', σελ. 1

1798 προσήλωσις τῇ σχολῇ τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης· (τῷ 1799 Νεόφυτος ὁ ἀπὸ Μαρωνείας ἀπέσπασε τὴν μονὴν ἀπὸ τῆς σχολῆς)

1804 μεταβίβασις τῆς σχολῆς εἰς Κουρούτσεσμε· ἐμπέδωσις καὶ πάλιν τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως καὶ λειτουργίας αὐτῆς· ἔφοροι καὶ σχολάρχης ἀποκαλοῦσιν ἤδη ταύτην πατριαρχικὴν ἀκαδημίαν· ἐξασφάλισις (δῆθεν) τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς καὶ πόρων νέων μονίμων· τίθενται τὰ θεμέλια τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως τῆς «Κιβωτοῦ», λεξικοῦ τῆς ἑλλην. γλώσσης, δαπάναις τῶν Ζωσιμαδῶν

1805 ἡ ἐν Ἰωαννίνοις Καπλαναία σχολή, ἐπιθυμίᾳ φιλογενεῖ τοῦ ἱδρυτοῦ Ζώη Κωνσταντίνου Καπλάνη, ὑποβάλλεται τῇ προστασίᾳ τῆς πατριαρχικῆς[82]

---

82. ἐν τούτοις, μετὰ δεκαπενταετίαν, ἐχάκιζον ἐν τῷ «Λογίῳ Ἑρμῇ» τὴν κατάστασιν τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς· «φαίνεται ὅτι τῶν μεγάλων πόλεων οἱ κάτοικοι (ἔγραφον) εἶναι καταδικασμένοι νὰ μένουν κατώτεροι τῶν ἄλλων ὁμογενῶν. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχω τὸ παράδειγμα τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, τῆς Σμύρνης, καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. *Τῆς πρώτης πόλεως* οἱ προὔχοντες καὶ παιδείαν καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς μέσα μεγαλήτερα ἔχουν· καὶ ὅμως κατεδέχθησαν νὰ ζητήσουν ἔρανον ἀπὸ ὅλον τὸ γένος, καὶ τὸ σχολεῖόν των μόλις ἔλαμψε ὀλίγον χρόνον καὶ ἔπειτα κατήντησε τῆς δευτέρας ἢ καὶ τῆς τρίτης ἴσως τάξεως». «Λόγιος Ἑρμῆς» τοῦ 1820, αὐγούστου ἐν σελ. 480.

1809 τροποποίησις τῆς περὶ πόρων μονίμων προγενεστέρας διατάξεως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Μιτυλήνης
1817 προσδιορισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἐν Φαναρίῳ προκαταρκτικῆς σχολῆς πρὸς ἐνοίκησιν πτωχῶν μαθητῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως
1826 προσήλωσις τῇ σχολῇ τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς Καμαριωτίσσης (ἀποσπασθείσης σιωπηρῶς (ὡς ἔοικε) μετὰ πενταετίαν)· πρόσκαιρος ἐν Φαναρίῳ τῆς σχολῆς ἐγκατάστασις καὶ λειτουργία
1837 ἄνοδος αὖθις εἰς Κουροῦ τσεσμὲ
1847 καθίδρυσις ἐκτάκτου πολυμελοῦς ἐπιτροπείας σκεψαμένης περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς βελτιώσεως τῆς σχολῆς, καίτοι ἡ ἐπιτροπεία διετάχθη 'να σκεφθῇ περὶ νοσοκομείων, περὶ σχολείων, περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου κ.λ.π.
1850 κάθοδος εἰς Φανάριον, ἐν ᾧ ἡ σωτηρία τῆς σχολῆς
1862 καθίδρυσις ἐπιτροπείας ἐκτάκτου πρὸς σκέψιν περὶ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς προαγωγῆς τῆς σχολῆς
1864 ἀναβίωσις τῶν περὶ προορισμοῦ τῆς σχολῆς ὡς ἀκαδημίας πατρίων παραδόσεων διὰ τοῦ τότε διορισθέντος σχολάρχου πολυμαθεστάτου ἀρχιμανδρίτου Εὐσταθίου Κλεοβούλου
1882 συμπλήρωσις τῆς ἐν Φαναρίῳ μεγαλοπρε

ποῦς οἰκοδομῆς, προνοίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ' τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, συνδρομῇ δὲ χρηματικῇ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερᾶς τοῦ Βατοπεδίου μονῆς καὶ τοῦ προστάτου τῆς ἑλληνικῆς παιδείας Γεωργίου Ἰωάννου Ζαρίφη.

Πίναξ Β' διευθυντῶν τῆς σχολῆς[83].

1454—1489 **Ματθαῖος Καμαριώτης** ὁ βυζάντιος, ὁ καὶ μέγας ῥήτωρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· διδάξας καὶ ἀπὸ τοῦ 1435 καὶ ἑξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δημοσίᾳ.

1489—; **Δημήτριος Καστρινὸς**, ὅστις συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Συμεὼν ὡς ἄρχων (ἔχων ὀρφίκιον δηλαδὴ τῆς πατριαρ-

---

83. Ὁ κατάλογος οὗτος συμπληροῖ τὸν ἐν ἀρχῇ τῶν «Χρονικῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας» πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἐκδοθέντα καίπερ ἄλυτον καταλείπων χρονολογικήν τινα ἀπορίαν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν σχολαρχῶν χρονικῆς τινὸς περιόδου, ἢ ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ὑπηρεσίας ἀρχιδιδασκάλου τινός. Φαίνεται ὅτι ἡ ὕπαρξις δύο τμημάτων, τοῦ ἐπιστημονικοῦ (τοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ) καὶ τοῦ γραμματικοῦ φέρει σύγχυσιν εἰς διάκρισιν τοῦ σχολάρχου, διότι συγχρόνως ἀναφέρονται πλείονες τοῦ ἑνός· ἐντεῦθεν ἡ ἐν τῷ παρόντι πίνακι διάκρισις σχολάρχου τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τμήματος. Εἰδήσεις βιογραφικὰς περὶ σχολαρχῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ἔκρινα περιττὰς ἐνταῦθα, παραπέμπων εἰς τὰ «Χρονικά»· ἂν δ' ἐν ὑποσημειώσεσι φέρωνταί τιν εἰδήσεις ὀλιγόστιχοι, τοῦτο γίνεται σήμερον περὶ ἐκείνων, ὧν ἐν τοῖς «Χρονικοῖς» ἐποιησάμην ἀτελῆ μνείαν.

χικῆς αὐλῆς) καὶ διδάσκαλος, οἷος καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ **Ἰωάννης Δοκιανὸς**[84]

1500;— . . . **Μανουὴλ Κορίνθιος** ὁ Μ. ρήτωρ, συνδιδάσκων τῷ Καμαριώτη πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1484

1543—1551 **Θεοφάνης Ἐλεαβοῦλκος** ὁ Νοταρᾶς, ὁ ἐκ Βερροίας, Μ. ρήτωρ

1555—1580 **Ἰωάννης Ζυγομαλᾶς** ὁ ἐκ Ναυπλίου, Μ. ρήτωρ καὶ μετὰ ταῦτα ἑρμηνευτὴς τῶν θείων Γραφῶν

1580—1600; **Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς** ὁ υἱὸς αὐτοῦ, πρωτονοτάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, συνδιδάσκων προηγουμένως τῷ πατρὶ

1604—1607; **Φραγκῖσκος Κόκκος**, ὁ ἐκ Νάξου, ὁ καὶ διερμηνευτὴς τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας

1621—1623 καὶ 1629—1639 **Θεόφιλος ὁ Κορυδαλλεύς**, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, φιλόσοφος καὶ ἰατρός, ὁ καὶ Μ. διερμηνευτὴς τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ κατόπιν (14 νοεμβρίου τοῦ 1640 ἄχρι σεπτεμβρίου 1643) μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης

1639—1641 **Νικηφόρος Κλαροζάνης**[85] ὁ ἱερομόναχος, ἐκ Κρήτης, ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Ἀλεξανδρείας

---

84. Ἐκκλησιαστικὰ Σύλλεκτα, ὑπὸ Ἐπαμ. Σταματιάδου· ἐν Σάμῳ, 1891, σελ. 24.

85. τὸ ἐπώνυμον εὑρίσκω παρὰ Κ. Ν. Σάθᾳ· Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σελ. 339.

1655;—1660; **Ἀναστάσιος Παντοδύναμος,** ἴσως ἐκ Καρπενησίου, χειροτονηθεὶς τῷ 1671 μητροπολίτης Θεσσαλονίκης[86]

1641—1655; καὶ —1663 **Ἰωάννης Καρυοφύλλης,** ἐκ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, ὁ Μ. λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας

1663—1665 **Γερμανὸς Αἰτωλὸς,** ὁ κατόπι Νύσσης μητροπολίτης· καθηγεῖτο τῆς σχολῆς τῶν γραμματικῶν βεβαίως

1663—1671 **Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος** ὁ ἐξ ἀπορρήτων, τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος, βυζάντιος, Μ. διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ Μ. λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας[87]

1671—1682 **Σεβαστὸς Κυμινήτης,** ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος, πιθανῶς τοῦ φιλοσοφ. τμήματος

1682—1684 **Γεράσιμος Ἀκαρνὰν,** τοῦ τῶν γραμματικῶν

1684 ;— . . . . **Σπανδωνῆς** ὁ Μ. χαρτοφύλαξ, βυζάντιος, τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος[88]

---

86. Βίος Εὐγενίου Γιαννούλη, παρὰ Σάθᾳ Μεσαιων. Βιβλιοθ. Γ', σελ. 456, ἔνθα περὶ Ἀναστασίου Παντοδυνάμου γράφει ὁ Γόρδιος «καὶ δὴ καὶ *σχολαρχεῖν αὐτὸν ὁ πατριάρχης ἔταξε τοῦ Πατριαρχείου ἐντὸς*, καὶ οὐδεὶς ἐν τῷ τότε κατά τε γραμματικὴν καὶ ποιητικὴν παιδείαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνομίζετο τούτου κρείττων».

87. Χριστοφόρος ὁ Φιλητᾶς φρονεῖ ὅτι κατὰ τὸ 1672 ἀπεσύρ τῆς ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ διδασκαλίας ὁ ἐξ ἀπορρήτ «Λόγιος Ἑρμῆς» τῆς 1 ὀκτωβρίου 1820, σελ. 592.

ἐδίδασκε, κατὰ Μ. Παρανίκαν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1676—

1691—1702 **Γεράσιμος 'Ακαρνὰν**, τοῦ τμήματος τῶν γραμματικῶν

1702—1704 **Διαμαντῆς Ρύσιος**, ἐξ 'Αριτζίου τῆς Βιθυνίας, τοῦ αὐτοῦ τμήματος

1704—1720 **'Ιάκωβος Μάνας 'Αργεῖος**, ὕπατος τῶν φιλοσόφων τῆς τοῦ Χ. Μ. 'Εκκλησίας, προϊστάμενος τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος

1704—1711 **Καλλίνικος Νάξιος**, ἱερομόναχος, ὁ κατὰ τὸ 1711 μητροπολίτης Φιλιπποπόλεως, ἀκολούθως (1716) 'Ηρακλείας καὶ κατόπιν οἰκουμενικὸς πατριάρχης[89], προϊστάμενος τοῦ τμήματος τῶν γραμματικῶν

1711—1720; **'Αντώνιος ὁ Βυζάντιος**, τοῦ τῶν γραμματικῶν τμήματος, ἴσως πρὸ τοῦ 1720, ἴσως πρὸ τοῦ 1719 ἀποθανὼν

1720;—1726 **Σπανδωνῆς** ὁ Μ. χαρτοφύλαξ, τοῦ τῶν γραμματικῶν

1720—1744 **'Ιωάννης Τζανῆς**, ἐκ Λέσβου, ὕπατος τῶν φιλοσόφων τῆς Μ. 'Εκκλησίας, προϊστάμενος τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος

1726—1744 **Δωρόθεος** πρωτοσύγκελλος, ἐκ Λέσβου, τοῦ γραμματικοῦ τμήματος

1682, ἀλλ' οὐκ ἦν, νομίζω, διευθυντής. 'Ελλην. Φιλολ. Συλλόγου τόμ. ΚΕ', σελ. 53.

89. μόλις ἐν ἔτει 1891, μελετῶν ἀνέκδοτα γράμματα λογίων ἑλλήνων, ἔμαθον ὅτι τῷ 1711, κατ' ἀπρίλιον, ὁ Καλλίνικος ἐξελέγη μητροπολίτης Φιλιπποπόλεως· ἠγνοοῦμεν δὲ τίνος τῶν ἐπαρχιῶν ἐπεσκόπει πρὶν ἐκλεγῇ μητροπολίτης 'Ηρακλείας.

1744—1760; **Δωρόθεος,** ὁ αὐτός, τοῦ φιλοσοφικοῦ προστὰς τμήματος

1744—1748 **Ναθαναὴλ Καλονάρης,** ἱερομόναχος, ἐκ Χίου, προστὰς τοῦ γραμματικοῦ τμήματος, εἶτα μητροπολίτης Ἀγχιάλου καὶ (1753) Ἐφέσου

1748—1752 **Προκόπιος Βυζάντιος,** ἱερομόναχος, ὁ μετὰ ταῦτα (1752) Εὐρίπου μητροπολίτης, τοῦ γραμματικοῦ

1752—1760 **Νικόλαος Κριτίας,** ἐκκλησιάρχης τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ καπὶ-κεχαγιᾶς τῆς ἡγεμονίας Μολδαυΐας, τοῦ γραμματικοῦ

1760—1761 **Εὐγένιος Βούλγαρις,** ἀρχιδιδάσκαλος, διάκονος καὶ ρεφερενδάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὁ μετὰ ταῦτα (1776) ἀρχιεπίσκοπος Σλαβινίου καὶ Χερσῶνος ἐν Ῥωσσίᾳ

1761—1763 **Γεώργιος Βυζάντιος** (τμῆμα φιλοσοφικὸν ἴδιον μετὰ τὸν μέγαν Εὐγένιον οὐχ ὑπῆρχε πιθανῶς)

1763—1767 **Ἰωακεὶμ Πάριος,** ὁ κατόπι (1775) μητροπολίτης Ἀγχιάλου καὶ μετὰ ταῦτα (1794—1806) Κυζίκου

1767—1769 **Γεράσιμος μητροπολίτης Βιζύης,** ὁ ἐκ Κύπρου, ὁ μετὰ ταῦτα (1783) μητροπολίτης Νικομηδείας, εἶτα (1791) Δέρκων καὶ κατόπι (1794—1797) οἰκουμενικὸς πατριάρχης

1769—1774 **Χρύσανθος Αἰτωλὸς,** τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος, ἱερομόναχος

1769—1777 **Ἠλίας ὁ Κύπριος**, τοῦ τμήματ[...] τῶν γραμματικῶν

1777—1793 **Σέργιος Μακραῖος ὁ ἐξ Ἀγρά[...]φων**, τοῦ φιλοσοφικοῦ τμήματος (διαλυθέν[...]τος τῷ 1790) καὶ τοῦ τῶν γραμματικ[...]

1793—1795 **Φώτιος ὁ Κύπριος**, ὁ λογοθέτη[...] γενικοῦ τῆς Μ. Ἐκκλησίας

1795—1798 **Μακάριος**

1798—1801 **Σέργιος ὁ Μακραῖος**, τὸ δεύτερ[...]

1801—1803 **Δωρόθεος ὁ Βουλισμᾶς**, ἐξ Ἰθά[...]κης, ὁ ἱεροκήρυξ

1803—1804 **Ματθαῖος** ὁ ἐξ Αἴνου, ὁ μετὰ ταῦ[...]τα (1807) μητροπολίτης Αἴνου, κατόπι (1821[...] Θεσσαλονίκης καὶ μετὰ ταῦτα (1823—1831[...] Κυζίκου

1804—1807 **Δωρόθεος Πρώϊος**, ἀρχιμανδρί[...]της, ἐκ Χίου, μητροπολίτης Φιλαδελφεί[...] (1805) καὶ σχολάρχης ἅμα, καὶ τῷ 181[...] μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως

1807—1809 **Πλάτων Φραγγιάδης**, ἐκ Χίου[...] μητροπολίτης (1817) τῆς ἑαυτοῦ πατρίδο[...]

1809—1810 **Στέφανος Δούγκας**, διάκονος, ρε[...]φερενδάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας[90]

---

90. εἰς συμπλήρωσιν τῆς παρὰ Ἰακωβάκη Ρίζῳ σημειώσεως περὶ συγγραμμάτων τοῦ Δούγκα, Συστήματος τῶν μαθηματικῶν, Φυσικῆς καὶ πραγματείας Αἰσθητικῆς κα[...] Ἠθικῆς, ὁ Βρετὸς ἀναγράφει «Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς καὶ ἀλ[...]ρης, ἐκδοθέντα ὑπὸ Στεφάνου ἱεροδιακόνου τοῦ Θετταλοῦ», ἐν [...]νῃ, 1816, εἰς δύο τόμους. Βρετοῦ Νεοελλ. Φιλολογία· τό[...] Β',

09—1810 **Παΐσιος, ἐπίσκοπος** πρώην Σταγῶν, θεσσαλός, εἶτα (1816) μητροπολίτης Συληβρίας καὶ μετὰ ταῦτα (1818—1822) Φιλιππουπόλεως: ἐπιστάτης τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως διορισθεὶς καὶ πιθανὸν παρατείνας τὴν τοιουτότροπον διεύθυνσιν μέχρι τοῦ 1814

814—1815 **Κωνσταντῖνος Μιχαὴλ Κούμας,** ἐκ Λαρίσσης, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῆς δωδεκατόμου Γενικῆς Ἱστορίας

815—1816 ; **Πανάρετος Πελοποννήσιος**

816—1817 **Παρθένιος ἀρχιμανδρίτης**[91]

817—1820 **Σέργιος Μυστάκης,** ἐκ Μετζόβου τῆς Ἠπείρου[92]

820—1830 **Σαμουὴλ ὁ Κύπριος,** ὁ κατὰ τὸ 1830 χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Προικον-

---

θμ. 560. Τῷ Στεφάνῳ δὲ τούτῳ ἀπευθύνει ὁ Χρηστόπους τὸ χαριέστατον αὐτοῦ βακχικὸν ποίημα «Φίλε Στέφανε, νὰ ήσης - ποῦ διδάχνεις ὅτ' ἡ φύσις—δὲν τὸ θέλει τὸ κενὸν» κτλ.

91. ἐν «Λογίῳ Ἑρμῇ» τοῦ 1817, σελ. 412 καὶ 596, ὁ Παρθένιος ἀρχιμανδρίτης ἀναφέρεται σχολάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνθ' οὗ ἀποχωρήσαντος προσεκλήθη Γεώργιος ὁ Θεραπειανός, τούτου δὲ μὴ δεξαμένου τὴν πρόσκλησιν, ἐκλήθη Σέργιος ὁ Μυστάκης ὡς διευθυντὴς τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς· εἰκάζω λοιπὸν ὅτι ὁ Παρθένιος ἦν οὐχὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ προκαταρκτικῆς, ἀλλὰ τῆς ἐν Κουροῦ-τσεσμὲ σχολάρχης.

92. Σέργιος Ἀνδρέου, ἐκ Μετζόβου, ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Λάμπρου Φωτιάδου (ἐν Βουκουρεστίῳ) ἐν καταλόγῳ συνδρομητῶν Γραμματικῆς Καραϊωάννου, ἐκδεδομένης τῷ 1797, καὶ ἴσως ἦν ὁ Μυστάκης.

νήσου καὶ τῷ 1835 μετατεθεὶς εἰς τὴν Μ
σημβρίαν, ὅπου ἔμεινε μέχρι μαρτίου 18

1830—1835 **Νικόλαος Λογάδης**, ὁ ἐκ Σωτη ροπόλεως (Κουρὶ) τῆς Βιθυνίας, δικαιοφύ λαξ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας

1836—1844 **Σαμουὴλ ὁ Κύπριος** (μητροπολί της πρώην Μεσημβρίας), τὸ δεύτερον

1844—1845 **Μελέτιος μητροπολίτης** πρώη Μιτυλήνης, ὁ ἐκ Λέσβου

1845—1846 **Σαμουὴλ ὁ Κύπριος**, τὸ τρίτον

1846—1848 **Μελέτιος** ὁ πρώην Μιτυλήνης, τ δεύτερον, ὁ (ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 1848) μη τροπολίτης Ξάνθης καὶ μετὰ ταῦτα (1858— 1867), τὸ δεύτερον, Μιτυλήνης

1848 **Δανιὴλ ὁ Λήμνου** μητροπολίτης, ἐπὶ μῆ νάς τινὰς διευθύνας

1849 **Ἰάκωβος ὁ Πιτζιπιὸς**[93]

1849 **Κύριλλος μητροπολίτης** πρώην Βιδύ νης, ἐπὶ διάστημα χρόνου βραχύτατον

1850—1852 **Δωρόθεος Σχολάριος**, ὁ θεσσα λός, ἀρχιμανδρίτης, εἶτα μητροπολίτης Σω ζοαγαθοπόλεως (1852) κατόπι δὲ Δημητριά δος (1858) καὶ τελευταῖον Λαρίσσης (1870)

1852—1853 **Παΐσιος** ἀρχιμανδρίτης, ὁ ἐκ Περ γάμου

---

93. Ἰάκωβος Γεωργίου Πιτζιπιός, ἐκ Χίου, ἠριθμεῖτο μεταξὺ τῶν τελειοδιδάκτων, ὡς εἰκάζω, τοῦ γυμνασίου τῆς νήσου ταύτης τῷ 1820, ὡς ἐκ λόγου τινὸς αὐτοῦ φαίνεται. «Λόγιος Ἑρμῆς» τοῦ ἔτους τούτου, 15 μαΐου· σελ. 295 300.

1853—1854 **Δανιὴλ** διάκονος **ὁ Μάγνης**[94]

1854—1863 **Παΐσιος ὁ Περγαμηνὸς,** τὸ δεύτερον, ὁ κατόπιν (1863) Λάμπης καὶ Σφακίων (Κρήτης) ἐπίσκοπος

1863—1864 **Ἀλέξανδρος Λάσκαρις,** βυζάντιος, ἀρχιμανδρίτης, ὁ μετὰ ταῦτα (1864—1869) μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης

1864 **Ἱερόθεος μητροπολίτης** πρώην Χαλεπίου (μετὰ ταῦτα, 1872—1882, Νεοκαισαρείας), διευθύνας ἐπὶ μῆνάς τινας

1864—1867 **Εὐστάθιος Κλεόβουλος,** ἐκ Προύσης, ἀρχιμανδρίτης, εἶτα (1867) μέγας πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ ταῦτα (1871—1876) μητροπολίτης Καισαρείας-Καππαδοκίας

---

94. Δανιὴλ ὁ Μάγνης ἐγεννήθη τῷ 1769 ἐν τῇ κώμῃ Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ τῆς Θεσσαλίας, ὅπου καὶ ἐδίδαξε πρῶτος αὐτὸς εἰς τὴν τοῦ χωρίου τούτου σχολὴν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1816. Ζωσιμᾶς ὁ Ἐσφιγμενίτης ἔγραψεν ὅτι ὁ Δανιὴλ ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῷ 1856. Βλέπε Ἡμερολόγιον «Φήμη» τοῦ 1887, σελ. 144, καὶ τοῦ 1888, σελ. ια' ἐν «πίνακι πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τῆς Θεσσαλίας», ἐξ οὗ λείπουσιν ὁ Στέφανος Δούγκας, ὁ Μεθόδιος Ἀγυιώτης, ὁ οἰκονόμος Ἀμπελακίων Ἀναστάσιος ἱερεὺς, ὁ Δημήτριος Παναγιώτου Γοδδελᾶς καὶ ἕτεροι πολλοί. Σημειῶ δ' ὅτι καὶ Μωϋσῆς Κρήτσκης, ὁ τῆς διαθήκης, ὡς ἔοικε, Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη ἐκτελεστὴς, ἣν ἐκ Ζαγορᾶς τῆς Θετταλικῆς Μαγνησίας, ἔμπορος, κληροδοτήσαι ποσόν τι πρὸς συντήρησιν τῆς ἑλληνικῆς ἐν Ζαγορᾷ σχολῇ Νικολάου Μάγνητος Περιήγησις ἢ Τοπογραφία Θεσσαλίας σελ. 88.

1867—1875 **Φιλόθεος Βρυέννιος**, βυζάντιος, ἀρχιμανδρίτης, εἶτα (1875) μητροπολίτης Σερρῶν καὶ μετὰ ταῦτα (1877) Νικομηδείας, κοσμῶν τὴν μητρόπολιν ταύτην ἕως τῆς σήμερον

1875—1878 **Ἰωάννης Ἀναστασιάδης**, ὁ ἐκ Καισαρείας, ἀρχιμανδρίτης, ὁ μετὰ ταῦτα (1878—1902) μητροπολίτης Καισαρείας

1878—1888 **Γρηγόριος Παλαμᾶς**, ἐξ Ἀσβεστοχωρίου τῆς Θεσσαλονίκης, ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας ἱεροκήρυξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας

1888—1902 **Μιχαὴλ Κλεόβουλος**, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ' μητροπολίτης Σάρδεων κατὰ ἰούλιον 1901, πρὸς ἀμοιβὴν λελογισμένης τριακονταετοῦς ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

ΣΗΜ. Ὁ παρὼν πίναξ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ προηγουμένου, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὰς ἱστορικὰς περιπετείας τῆς σχολῆς, τὸ πλήρωμα τῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας γνώσεων ἡμῶν. Ἐπειδὴ αἱ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πηγαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰσὶν ἀσαφεῖς ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν, ὑποβάλλω τὸν παρόντα πίνακα μετ' ἐνδοιασμοῦ τινὸς εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἐπαϊόντων.

ΤΕΛΟΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ἑλληνικὴ πρεσβεία.—Ὁ ἐπιτετραμμένος κ. Ἀρμάνδος Ποττέν.—Λ. Καυταντζόγλους.—Δ. Καλλέργης.—Μιχαὴλ Σεληνιάδης. — Ἰωάννης Παπᾶς. – Δ. Μπαλίλης, ἰατρός. — Ἐμμ. Ρικάκκης.—Κ. Κουρουσόπουλος.—Π. Τ. Ψύχας.

Ὁ διευθυντὴς τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς μητροπολίτης Σάρδεων Μιχαὴλ Κλεόβουλος. — **Οἱ καθηγηταί·** Κ. Ζαχαριάδης.—Θ. Σαλτέλης —Ν. Γ. Βοῦρος.—Δ. Η. Οἰκονομίδης. —Π Γ. Παπακωνσταντίνου.—Α. Δελίστοβιτς. — Β. Α Μυστακίδης —Κ. Α. Σπαθάρης.—Π. Ἀναστασιάδης.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς. Τάξις Η'. Πρόδρομος Ραμφιάδης. — Ἀριστομένης Πετζομάνης — Λεωνίδας Γιασημακόπουλος. —Γεώργιος Τζαμπᾶζης. — Νικόλαος Σταμπολίδης. — Κυριακὸς Τζανόπουλος.— Μιχαὴλ Παπαδόπουλος. —Λεωνίδας Μισαηλίδης —Δημήτριος Μαργαρίτοβιτς.—Ἀγαθόδωρος Σολωδόβνικωφ. — Σωκράτης Κόντης (Ἠπειρώτης). — Γ. Παιγνιδόπουλος. —Π. Αἰγυπτόπουλος.—Θρασύβουλος Ἰλαρίδης. — Ἀλέξανδρος Ρηγόπουλος. — Θεόφιλος Στεφανίδης. — Ἰούλιος Ἀγγελίδης.—Ἀριστοτέλης Εὐγενίδης.—Γεώργιος Ἀναγνωστίδης. — Σπυρίδων Βρουζιόπουλος. — **Τάξις Ε'.** Νικόλαος Τριανταφυλλίδης. — Κορνήλιος Γαϊτανίδης. — Νικόλαος Παπᾶ Καλλινίκου. —Γαβριὴλ Γ. Κουρκουλίδης.

Οἱ μαθηταὶ τῆς ἱ. ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἀλέξανδρος Π. Παπαδημητρίου. — Ἀχιλλεὺς Παπᾶ Δημητρίου.—Βασίλειος Εὐθυμίου.—Βασίλειος Μαγκριώτης.—Γεώργιος Μισαηλίδης. – Δημήτριος Πινάτσης. — Ζαννῆς Ν. Ζαγοριανός. —Ἰωάννης παπᾶ Κωνσταντίνου — Νικόλαος Ι. Μακρῆς — Νικόλαος Νικολαΐδης. — Νικόλαος Δ Σουμελίδης.— Παντελεήμων Δήμου.—Φώτιος Ζερίδης.— Χαρίλ. Φιλιππίδης.

Ζάππειον.—Ἡ διευθύντρια τοῦ Ζαππείου Εὐθ. Ἀ. ξ . —Ἑλένη Στρούβαλη ὑποδιευθύντρια.—Μ. Παπαριστείδου. . Κ. Ἠλιάσκος.

Αἱ μαθήτριαι.—Μαρία Συμεωνίδου.— Ὄλγα Παριτίδου —Μαρία Παπάζογλου.—Δέσποινα Χρυσοστόμου. -- Εὐθαλία Γιαννάσογλου.—Παλλὰς Ἀσλανίδου.

Ἑλένη Α. Καλογερᾶ, διευθύντρια τοῦ παρθεναγωγείου τῆς ἑλλ. ὀρθοδόξου κοινότητος Σταυροδρομίου 2. — Ν. Παπαγιαννόπουλος. — Β. Τ. Γεωργιάδου. —Ἑλένη Κ. Θεοδοσιάδου.— Φ. Κοβαλακίδης.

Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος ἐκ Κίου, προϊστάμενος Βαλατᾶ—ἐφημέριος ἱερομόν. Γρηγόριος. — ἱεροδ. Νικόδημος Παπανικολάου.—Ἡρακλῆς Ἀντ. Σδορῶνος.—Ἀνάργυρος Ν. Δανιηλίδης.—Θωμᾶς Γ. Γιάνογλης. — Τηλέμαχος Χ. Καμαρόπουλος.— Κωνσταντῖνος Παντζῆ.—Ἀπόστ. Γ. Τζιρονίδης.—Δημήτριος Χ'' Ἀλεξίου (χρυσοχόος).—Βασίλ. Παπαδάκης.

Γεώργιος Α. Παντελόπουλος ?.—Ν. Μεσοφτίτσης.—Δημήτριος Καραγιάννης. — Κωνστ. Ἀναστ. Βαλλιαρῆς.—Βασίλειος Ἰωάννου Παστζῆς.—Ἀπόστολος χρυσοχόος Ἀμηρᾶ. Χ'' Διόνης τζελέπης.—Φώτιος Παπᾶ Κωνσταντίνου μουτεβελῆς 2.

Λάζαρος Ν. Βοτοσιάδης. — Ἄννα Συγγροῦ. — Καλλιόπη Μαυράκη. — Ἀναστασία Μαλατοπούλου.—Οὐρανία Σ. Τσίπογλου.—Μιχαὴλ Β Κιολεμένογλου —Ἄννα Παπᾶ Κωνσταντίνου.—Ἄννα Γ. Κοσμίδου.— Κωνσταντῖνος Τσακίρης.—Θεόδωρος Κεσσίσογλους ἰατρός.

Ἰωάννης Α. Κυριαζίδης 2.— Ἰάκωβος Κ. Μποσίνης —Εὐριπίδης Γ. Θυσανίδης (φαρμακοποιός). —Ι. Βιδιανόπουλος.— Ἀριστείδης Α. Ἰωαννίδης. - Χ'' Νικηφόρος Σάββα.—Χαράλαμπος Π. Χατζόπουλος - Ράλλης Ἀντωνίου. --Γεώργιος Ράλλης.—Κυριακὸς Ἰακωβίδης —Μανουὴλ Α. Θεοδωρίδης.—Νικόλαος Α. Κυριαζίδης.--Ἰωάννης Ρήγας.

Θεοδόσιος Ὀχουμούςογλους Α' ἱεροψάλτης ἐν Ποτηρᾶ. α- σίλειος Κυριακίδης Β' ἱεροψάλτης ἐν Ἕξ Μαρμάροις.—Βα ος Μακρῆς Β' ἱεροψάλτης ἐν Ποτηρᾶ.—Συνέσιος Τρυφωνίδη

Ν. Κ. Παρίτσης. — Δ. Μ. Σάββας. — Π Κ. Τριχόλης — Ἰωάννης Π Κασσιμάτης. — Σπυρίδων Τζελέπης. — Μ. Φακατσέλης. — Ἀπόστολος Παρίτσης. — Ἰάκωβος Παρίτσης.

Μ. ἱερομνήμων τῆς Μ. Ἐκκλησίας πρεσβύτερος Ἰωάννης Μητάκος, Σάμιος, προϊστάμενος Χάσκιοϊ. — Β. Καλαμίδας. — Λεων. Ἐμμ. Ἀνδρόνικος (Σάμιος). — Πλούταρχος Δημητριάδης. — Ἰωάννης Π. Κορωνάκης 2. — Κωνστ. Α. Μπονάτσος. — Νικόλαος Φ. Σταμίδης — Νικόλαος Γρηγοριάδης. — Ἀνδροκλῆς Κ. Γαλακτίδης — Ραλλοῦ Νικολαΐδου 2.

Κ. Λαδόπουλος. — Α. Λαδόπουλος. — Ἰ. Δ. Τσιράγγελος. — Σ. Κ. Ἀναγνωστόπουλος. — Ἀ. Σεραφειμίδης.

Γρ. Κ. Ἐγγονόπουλος. — Β. Δεσίρης. — Χαράλ. Σαμαρτσίδης. - Νικόλαος Σαμαρτσίδης. -- Νικόλαος Τσούκας. — Δημήτριος Δεσποινάκης. — Γρηγόριος Σπήλιος. — Νικόλαος Τσοῦχλος.

Λεωνίδας Ἀποστολίδης. — Παντελῆς Π. Β. Σκούρτης. — Ἰωάννης Κουρναρόπουλος. - Γεώργιος Ταμπακᾶς.

Ἱερομόναχος Μελέτιος Λουκάκης, προϊστάμενος Ἁγ. Κωνσταντίνου Ψαμμαθία. — Μαρ. Ν. Τριαντινὸς, ἐπιμελητὴς τοῦ ἐθνικοῦ ὀρφανοτροφείου.

Κωνστ. Ν. Μαρκόπουλος. — Σταῦρος Γ. Γωγιάδης — Ἡλίας Ραπτόπουλος. — Νικ. Γ. Κοβαλακίδης — Μουσταφᾶς Χ'' Χασάνης. — Θεόδωρος Μπολιότης. - Γ. Χατζαργυρὸς 10.

Μιλτ. Καραβοχυρός. — Α. Ἀντίπας. — Ἀθ. Ἀποστολίδης. — Γ. Ἀποστολίδης.

Νικόλαος Ἀχουζαρίδης — Σ Παπαδόπουλος. — Σωτήριος Γ. Ζώης. — Πηλεὺς Ζ. Τρυφίδης.

χιμανδρίτης Ἀθανάσιος Χρηστίδης, προϊστάμενος Εὐαγ-
γ ρίας 3. — ἱεροδ. Νεόφυτος. — Ἀλέξανδρος Σγούρωφ. - ἱε-
ρ Σταῦρος, πνευματικὸς Εὐαγγελιστρίας. — Τιμολέων Μα-
μ τζόγλους — Βασίλειος Κοσμόπουλος.

Παντελεήμων Γ. Κοσμίδης. — Ἑλένη Π. Κοσμίδου. — Μ. Π. Καρατζίδης.

Γ. Σγουρίδης. —Π. Ζιμμόπουλος. — Ν. Κούρτογλους.—Γ. Φωτιάδης.

Ἐμ. Καβάδας. — Ἰ. Λεωνίδου. — Π. Θεοδώρου.—Β. Κ. Πανοικίδης.

Στ. Κ. Μαυρόπουλος.— Δ. Ν. Δημητριάδης. — Νικόλαος Πετροκόκκινος — Κ. Γ. Μπέλλος. — Φ. Μαυράκης.— Χ. Θ. Χαριτωνίδης —Φ Δ. Κούρτελης.—Ι. Γ. Τσάμης.

Ἀρχιμ. Δωρόθεος Νικηταΐδης. — Aristote Vitivilia. — Γεώργιος Ἀστυχίδης.—Λεωνίδας Νικοκλῆς.

✝ Ὁ Κλαυδιουπόλεως Μιχαὴλ 2.—Στέφανος Α. Καραθεοδωρῆ. — ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Καπένης.—Γ. Βασιλειάδης, δεξιὸς ἱεροψάλτης.—Α. Λ. Χαραλαμπίδης.

Ἰ Κωνσταντινίδης.—Σταμάτιος Ν. Πολίτης.

Σαράντης Χ'' Βασιλείου. —Γ. Π. Παλαιολόγος —Χ'' Κωνσταντῖνος Π. Γιαζιτζόγλους.—Βασίλειος Τσιλένης.—Γεώργιος Ἰ. Κοῦζος, σχολάρχης Κοντοσκαλίου.

Γ. Παπακωνσταντίνου. — Φιλ. Β. Σαμπανίδης.—Μ. Κ. Καλυβόπουλος.

Σοφοκλῆς Ἀβρ. Χουδαβερδόγλους. —Ἐπαμ. Γ. Πατρίκιος. — Χρύσανθος Θωμαΐδης.—Λεωνίδας Καλαμίδας.

Χάλκη. Ἀντιόπη Ζαχαριάδου. — Ι. Α. Ἰωαννίδης.—Σταῦρος Ψύλλας. — Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης. — Παντελῆς Κ. Τασταόγλους.—Σωτήριος Πηνειός — Ἀπόστολος Β. Οἰκονομίδης σχολάρχης.

Α. Ἀντωνακόπουλος, ἰατρός. — Ι. Καστέλλης — Ι. Δημητριάδης.

Φιλ. Καρακωστόπουλος. — Κωνστ. Α. Χαραλαμπίδης. — Κωνσταντῖνος Σ. Πιπερίδης.